

M U H İ T

Sene 3 № 33

Resimli Aylık Aile Mecmuası

Temmuz 1931

Müvezzilerden Gelinlik Elbise kalıbını isteyiniz.

Nushası 50 Kr.

Yeni

MUHİT

Resimli Aylık Aile Mecmuası

Sene 3

Temmuz, 1931

№ 33

İçtimai Musahabe:

Sınıflar Arasında Ahenk

- 2 -

Vazifenin büyüklüğü, mukaddesliği, güçlüğü önünde

AHMET CEVAT

SİNİFLAR arasında zıddiyetin en şiddetli şekli aralarında, kanun ve örf ile, aşıl-maz hudutların bulunmasıdır; o zaman sınıflara Kast namı verilir: Hindistan da çok eskiden beri hakimler (rahipler), askerler, tacir-ler, avam birer kast teşkil etmektedir; hele parya namı verilen ve yalnız süfli işlerde kul-lanılan biçareler «murdar» sayılır, ellerini sık-mak bile memnu' bulunur.

Her medeniyetin orta çağında «raiyyet-serf» namı verilen insanlara tesadüf edilir; toprak ağalarının, derebeylerinin karşısında daimi esir vaziyetinde bulunan bunlar da birer *kast* teşkil ederler.

Memleketimizde kanunen kast lar yoktur, fakat şark vilayetlerimizde kürt beyleri ve rai-yetleri fiylen mevcuttur. Buralarda toprakların, hattâ bütün evleriyle köylerin kürt beyine veya ağasına ait olduğu, içindeki *raiyyet* in (köylüle-rin) bey ve ağa hesabına çalıştığı ma'lûmdür. Bu vaziyet Cumhuriyet rejiminin bile oralar-da tamamiyle ve layikîyle yürütülmesine ma-ni'dir.

Diğer vilayetlerimizde Türk köylüsü hür ve müstahsil bir içtimai sınıftır. Köylü çocu-ğunun, asker, tüccar, alim, hakim, meb'us ol-

ması mümkündür. Fakat köylünün muhtelif tabakaları iktisaden müstakîl değildir: Kurak-lık, sel, feyezân, çekirge gibi harabiyet, bere-ketsizlik amilleri, yahut aksine, fazla bereket gibi fiyatları düşüren buhran sebepleri fakîr ve hattâ orta köylünün sefalet çekmesine, to-humsuz ve hayvansız kalmasına, borçlanmasına, en eyi topraklarını elinden kaçırmasına sebep olur. Köylünün böyle bir hayata mahkûm ol-ması milletimizin köklerini ve devletimizin te-mellerini sarsan bir felakettir. Bu yüzden gün-den güne istihsalimiz azalır, ma'muriyetimiz azalır, nüfusumuz, milli istiklalimiz, milli mev-cudiyetimiz bile tehlikeye düşer. Bunun içindir ki kemalizmin en büyük, en mukaddes gaye-lerinden biri «köylüyü zengin etmek» suretinde ifade olunmaktadır.

Çiftçiliğin daha yüksek şu'beleri de, mem-leket ve cihan iktisadiyatı ortasında, türlü buhranlara ma'ruz kalmaktadır. Ham maddelerimizi işleyecek büyük ve mükemmel fabrika-lara, mahsullerimizi alıp kullanacak geniş pa-zarlara, ekinlerimizi taşmalardan, sellerden ko-ruyacak bentlere, kuraklıktan kurtaracak kanal-lara, ucuz ve seri' nakliyat vasıtalarına, mun-tazam yol ve şosalara... muhtacız. Bütün bu

iptidai ihtiyaçlar asırlarla süren bir geriliğin, gafil ve cahil bir rejimin miraslarıdır. Avrupa (ve hattâ Balkanlarda) diğer hiç bir memleket yoktur ki milli istihsali bu derece fena şerait içinde terk edilmiş olsun.

SANAYİİMİZ, büyük sınaat memleketlerinin ucuz istihsali ve ucuz nakliyesi önünde, moda denilen milli duygudan mahrum ma'nevi beliyeye karşısında kendi yağıyla kavrulmağa mahkûm bir haldedir. Hemen iki asırdan beridir ki biz devletçe harp silahlarımızı ve askeri tekniğimizi değiştirmeğe mecbur olduk. Bununla beraber vaporun ve nihayet demiryolunun limanlarımıza ve iç pazarlarımıza kadar garbin makina ma'mulâtını getirmiş olması, bütün küçük sanayimizi ve ev iktisadiyatımızı mahv etti; kapitülasyonlar ise bir gümrük himaye ta'rifesiyle sınaatımızın inkişafına mani' oldu. Ancak Lozan muahedesinden sonradır ki bizim için bir milli sınaat kurmak imkânı belirdi. Halbuki bir asır kadar gecikmiş olmamız neticesi bizi teknik yoksulluğu ve sermaye kıtlığı gibi iki müthiş gerilik amili ile Avrupa ve Amerikanın akıllara dokunacak derecede ilerilemiş sınaatı ile mücadele etmeğe sevk ediyor. Memleketimiz geniş olduktan başka kömür, ma'den, hattâ neft ve petrol cihetinden zengin, kışın donmayan nehirlerimiz ise kuvvetli elektrik istasyonları yaratacak bir halde olduğundan, bizim iktisaden ecnebi milletler arasında müstakîl dir cüz'ü tam olmamız mümkündür; fakat bir asır evvel, tekniğimiz Avrupa tekniğinden pek az farklı iken ve birikmiş servetlerimiz varken bir himaye ta'rifesiyle yirmi sene zarfında sınai inkişafımız mümkün olduğu halde bugün teknik ve sermaye yoksulluğu altında ve nüfus azlığı içinde buna nasıl ve ne kadar bir zaman zarfında muvaffak olabileceğimizi kim kestirebilir. Kemalizmin mukaddes hedeflerinden biri de Türkiyeyi, her ne bahasına olursa olsun, iktisaden müstakîl, ve bütün medeni memleketler arasında bir cüz'ü tam haline getirmektir.

KAPİTÜLASYONLARDAN başka ve onlardan daha ehemmiyetsiz olmayan bir

amil daha vardır ki ticari ve mali sermayemizin inkişafına mani' olmuştur, bu da harici ticaretimizde Türk olmayan unsurların bizimle Avrupa arasında mutavassıt bir rol oynamış olmasıdır. Sırf *hazine menfaati* ne ehemmiyet veren saltanat için kapitülasyonlar basit bir *fisk* usulünden başka bir şey değildi. Harici ticaretimiz için o şerait içinde, ancak yerli bir (simsar koprador) zümresine ihtiyaç vardı. Bu zümrenin hem türkçe bilmesi hem de ecnebi tacirler ve gemi armatörleri ile anlaşmasını kolaylaştıracak vasflara malik olması lazımdır. Bu zaruret bizde "levantin" zümrelerin zenginleşmesine ve devletle mali muamelelerde bulunmasına, hasılı ilk ticari ve mali sermaye terakümünün Türkten gayrı unsurların elinde husule gelmesine ve buradan imparatorluk ankazı üzerinde doğan yeni krallıklara geçmesine ve Avrupaya hicret etmesine sebep olmuştur.

LOZAN muahedesinin ferdasında Türk unsuru: 1) ticari sermayeden, 2) mali sermayeden, 3) ticari ve mali teknikten ve anlyıştan mahrum bulunuyordu. Halbuki harici ve dahili ticaret *kifayetti* bir sermaye ve teknik ile teşkilatlandırılmazsa ne köy ve ne şehir iktisadiyatımız için inkişaf te'min etmek mümkün değildir.

Ziraatin, sınaatin, ticaretin bu elîm şeraiti içinde topraktan, hayvan ve diğer çiftçilik vasıtalarından, zanaat aletlerinden, gayrimenkul mülkiyetten mahrum kalan zümrelerin, geniş yoksul yığınlarının iktisadi vaziyeti, gerek köyde ve gerek şehirde şüphesiz feci' olur.

Kemalizmin mukaddes ve esaslı hedefi milletin her zümresini halinden, hayatından memnun, kendinin ve ailesinin geleceğinden emin bir hale getirmek, her zümreye böyle emin bir iktisadi vaziyet vucuda getirmektir.

İşte vazife budur... Büyüklüğü, mukaddesliği önünde her idealist münevver düşünmeli ve güçlüğüne karşı ruhunu metin bulundurmalıdır; çünkü *sulh* zamanına mahsus *milli mücadele*, ilerleme ve yükselme mücadelesi ancak şimdi başlıyor.

Klasiklerin tercüme ve tab'ı

ABDÜLHAK ŞINASI

DİVEBİLİRİZ ki eski Yunan ve Latin klasiklerini tercüme etmenin pek parlak bir fırsatını kaçırmış olan bir millet varsa o da biziz. Çünkü bizim İstanbullu fethimizde buradan kaçırtmış olduğumuz mütercim ve şarihlerin birlikte götürdükleri Yunan eserleri üzerinden Roma da yaptıkları bu tercüme ve tefsirlerle azîm bir tarih devrinin, «Renaissance» ın başlamasına amil olmuş oldukları tarihi bir mütearifedir. Fakat tarihle oynamak ister gibi böyle muhakemelere kalkışmak abestir. Bu da ispat eder ki bir lisandan diğer birine yapılan tercüme haddi-zatında pek mühim ve mücerret bir şey değildir. Bir de bu tercümeyi hazm ettirmek, ona müsait bir muhit ve zaman bulmak meselesi vardır. Garp medeniyeti bugün Hristiyan olduğu kadar Hristiyanlıktan evvelki medeniyetlerin de varisi olan «Greko-latin» bir medeniyettir, ve bu «ulûmu-edebiye=humanités»yi ta'lim ve tedrisine ithal etmiştir. Bunlar kültürünün esasını teşkil ediyor. Bu klasik irfandan istigna gösteren hiç bir Avrupalı millet de yoktur. Artık beynelmîl ve beşeri bir mahiyet almış olan bu yüksek eserleri milletimize tefhim etmenin çaresi bittabi' bunları lisana mal etmek yâni tercüme etmektir. Bizde klasiklerin tercümesi meselesi gayet eskidir. Ve klasikler tercüme olunmağa pek çoktan beri başlanılmıştır. Parise ilk daimi sefir olarak göndermiş olduğumuz Esseyit Ali Efendi Fransızcaya mümaresesini arttırmak için «Fenelon» u tercümeğe başlamıştı. Yusuf Kâmil Paşanın o zamanki üslupçuların pek ziyade beğenmiş oldukları bir nesir ve üslupla yazdığı «Tercümei Telemak» ile büyük babalarımızın indinde kazandığı şöhret ma'lûmdur.

Ahmet Vefîk Paşanın «Molière» den belki de en mükemmel tercüme olan adaptasyonları meşhurdur. Şinasi ve Recai Zade Üstat Ekrem «La Fontaine» den bâzı efsaneler, «Lamartine» den şiirler tercüme etmişlerdir. Klasiklerin tercümesinde ısrar eden Ahmet Mithat Efendi ile tercümeği yalnız klasiklere tahsis etmemeyi iltizam eden Sait bey arasında bu yolda büyük ve uzun bir munakaşa olmuştu. Hüseyin Daniş Bey de Sait beyin fikrine iltihak etmişti ve Sait Bey:

«Hüseyin Daniş ile böyle diseğ pek layık.

«Şud belafzı-klasik Mithat Efendi aşık!» diye eğleniyordu. Fakat arada sırada klasiklerden ikişer eser tercümede devam olunmuş. Ve nihayet Akıl Koyuncu Bey de Racine in «İphigénie» sini hattâ hece vezni ile tercüme etmiş ve mısra'ların mukabillerini tertib ederken de bir hece daha kazanmış olmak gayretiyle bu aleksandrenleri altı beş yerine, altı altı on ikilik mısra'larla eda etmişti.

Bu eserleri millete açmanın çaresi en evvel şüphe yoktur ki bunları tercüme etmektir. Fakat ihtiva ettikleri fikir ve san'at noktalarına bilhassa yetişen gençlere tanıtmanın çaresi de her halde Darülfünunun Edebiyat şubesinde hususi kürsülerde tedris ettirmektir. Zira ta'kîb edilen gaye iytibariyle bunları yalnız tercüme etmek kifayet edemez. Bu eserler aynı zamanda ıyza ve tefsir de edilmelidir. Biz Fransız edebiyatında tercüme yapılmaya başlayalı laakal üç çeyrek asır olmuştur. Bu kadar müddet zarfında Fransızcağı öğrenmemiş olanlarımızın bunca tercümelere rağmen Fransız fikrine, san'atına, hülâsa kültürüne bihakkin vakıf olabildikleri hiç bir veçhile iddia

edilemez. Demek yalnız eser tercüme etmek kiyafet etmiyor. Bu tercümeleri bizce zaten ma'lûm olan çerçeveler içine ithal etmek, bizce ma'lûm olan ölçülerle ölçmek ve bu eserlerin muhit ve zamanı hakkında bize bir fikir vermek, hülâsa bunları bize göre anlatmak da lazım geliyor. Binaenaleyh bu tercümelerle birlikte eski Yunan ve Latin milletlerinin ve 'edebiyatlarının birer tarihçesi ister. Hiç olmazsa zavallı Nedimin Münecim Başî Tarihini arapçadan türkçeye tercüme edenken öğrenebildiği derecede olsun, Roma ve Atina tarihini bilmemiz lazım gelir. Eski harflerle bu yolda basılmış bâzı kitaplarımız yok değildir. Mesela Montesquieu'nun «Romalıların azamet ve inhitatı» isimli kitabı, ki bugün eskimiş olmakla beraber o da klasik bir eserdir, Ahmet Sakî bey tarafından tercüme edilmiştir. M. Rauf beyin «Yunanı-kadim tarihi edebiyatı» ve İsmail Hikmet beyin de «Yunan Edebiyatı tarihi» ünvanlı birer eserleri vardır. Daha bu milletlerin kültürünü, mitolojilerini anlatacak kitaplar ister. Ve mesela merhum Tevfik paşanın «Esatiri-Yunaniyan» adlı büyük kitabı bu yolda faydası görülecek bir eserdir. Ve nihayet bir çok mütefekkirlerin asırlardan beridir bu klasikleri nasıl telakkî etmiş olduklarını gösterecek tahlili eserler ister. Araplar, yahut o zamanlarda ilim lisanı olan arapçayı istiyimal eden müslümanlar kütlesinin teşkil ettiği (İslam medeniyeti uleması) Yunan klasikleri içindeki filozofları doğrudan doğruya yunancadan tercüme ve teşrihe koyulalı bin seneyi çoktan geçmiştir. Hicri 150 senesinde Bağdatta bir akademi, bir «Darül-hikmetül-İslamiye» te'sis ediliyor ve Süryani uleması vasıtasıyla Aristo, Eflatun ve diğer filozofların kitapları yunancadan arapçaya tercüme ettiriliyor. Fakat daha sonra yetişen İslam alimleri Süryanilerin bu tercümelerini sahib görmediklerinden onları bir def'a daha tercüme ettiriyorlar. Onların bu tercümelerini de yeni yetişenler beğenmiyor ve bir def'a daha tekrar ediyorlar. Nihayet hicretin dördüncü asrında arapça yazan Türk alimi Farabi bilhassa Aristoyu tefkîk ve tercümelerini tashih ediyor. Beşinci asırda yine büyük Türk allamesi İbni Sina tekrar bu kitapları yeniden tefsir ediyor ve Aristo üzerine yirmi ciltlik muazzam bir

eser yazıyor. Arapların Aristoya muallimi-evvel, Farabiye muallimi-sani ve İbni Sinaya muallimi salis dedikleri ma'lûmdur (1). Miyladi XII nci asırda yaşamış olan ve Aristote'nin hayranı bulunan hakîm İbni-Rüşdün tercüme ve tefsirleriyle Garpte kazandığı büyük şöret ve bütün fikir âleminde kendisine verilen mevkî' ve ehemmiyet de ma'lûmdur (2) İşte Renaissance 1 asıl bu yolda eserler hazırlamıştı ve bugün de bu klasiklere karşı bizde bir alâka uyandırmak için tercümelerinin yanında ehemmiyetlerini izzah eden böyle hususi neşriyata da ihtiyaç vardır.

Bugünkü kari'lerin ekserisi tercümenin edebi nevi'lerin mühimlerinden biri olduğuna kani' değil gibidirler. Gariptir! Denilebilir ki kudemamız bu yoldaki eserleri anlamaya daha az hazırlanmış oldukları halde, belki bunlarda kendilerine büsbütün yeni ve cazip gelen şeyler buldukları için, bu gibi tercümelerin kîymet ve ehemmiyetine bizden çok fazla bir saffet ve ciddiyetle kani' idiler. O demin bahs ettiğimiz «Tercümei-Telemak» ın Yusuf Kâmil Paşaya kazandırdığı şöretini düşününüz. Tercümenin bizde gözden düşmesine sebep sonraları ve şimdiye kadar bu işin ekseriyetle fena ve zevksiz bir tarzda, ticaret için acele ile yapılmış olmasıdır. Bizden evvelki nesiller klasiklerden değilse de muasırlardan bir çok eserler tercüme ettiler. Fakat fena bir tarzda!

Ma'lûmdur ki Fransız edebiyatında da vaktiyle en büyük üstatlar ve şairler eski klasiklerin muntazam ve güzel bir tercümesini yapmakla iftihar ederlerdi. Romantizmin üstadı ve ilahı Victor Hugo bile gençliğinde Virgiliüs ve Horas dan tercümeler yapmıştı. Ve yalnız yaptıkları tercümelerle şöret kazanmış edipler bile yetişti. Vaugelas Romalı müverrih Quinte Curce un eserinin tercümesine otuz senesini tahsis etmiş! Nasıl ki Nedim de demin bahsettiğimiz «Sahaifülahbar Limüneccim Başî» nın mukaddimesinde dediği gibi «Sade Türki lisanına» nakl ve tercüme olunmasına 1132 sene-

[1] Eyip Medresesi müderrisi Yanyalı Esat efendinin Sadrazam Damat İbrahim Paşanın teşvikiyle Fenerde rum papasları ulemasından ayrıca tahsil ederek Aristonun eski tercümelerindeki hataları tashih ile arapça tanzim ettiği ve Aristonun sekiz kitabına nispetle «Kütübü-semaniye» atlı el yazısı ve İstanbulun büyük kütüphanelerinde mevcut eserinin de pek mergup ve ma'ruf olduğunu işittim.

[2] Ernest Rouan : Averroes et l'Averroisme, 1 cilt, Calmann Lévy.

sinin Cemaziülahirinde başlamış ve bunu 1142 senesinin Şevvalinde bitirmiş, demek ki 3 büyük cilt teşkil eden bu tercümesine on sene çalışmıştır! Bu usullere, bu nümunelere bugün artık hiç kimsenin tebaiyet etmediğini zann etmemelidir. Mesela Victor Bérard'ın «Odyssée» tercümesi gibi tercümelemler de uzun senelerin mahsulü olan, büyük bir edebiyat abidesi telakki edilen ve mütercimlerine bir çok şeref kazandıran eserlerdir. (3)

BİZDE bu defa Yunan ve Latin klasiklerinin külliyyat halinde tercümesine başlar başlamaz bâzı Garp mecmua ve hattâ yevmi gazetelerinde buna bir ehemmiyet ve kıymet atf olduğunu gördük. Bu gün içimizde bunu hattâ yeni rönesansımız için kâfi gören bâzılarımızın mübalağalarına iştirake lazım yoksa da tercüme haddi-zatında faydalı, tabii ve hattâ zaruri bir şey olduğundan onlarla bu hususta bir mübahasaya girişmek de abestir. Aramızda hiç kimse bu Yunan ve Latin ve hattâ onların muakibi olan - Yusuf Akçure beyin bodur bulduğu - Fransız klasiklerinin tercümesindeki lazım ve faideyi inkâr etmiyor.

Bizde bu klasiklerin tercüme ve tab'iyle meşgul olmayı deruhte etmiş olan iki makam vardı. Biri Maarif Vekâleti, ki zaten doğrudan doğruya kendisine terettüp eden bu vazifeyi bihakkın deruhte ediyor demektir; diğeri de Türk Ocağının «Türk Ocakları İlim ve san'at

heyeti» idi (4). Bu heyetin teşebüsü ile mühim bir hareket başlamıştır.

Bâzı ma'ruf muharrirlerimizin birkaç tercümeyle ikmal etmiş, yahut buna başlamış yahut başlamaya karar vermiş oldukları haber veriliyor. Binaenaleyh artık klasiklerin tercümesi devrine girdiğimiz anlaşılıyor. Demek ki bütün bu klasiklerin ne yolda tercüme ve hattâ tab' edilmesi lazım geldiğini tetkik etmenin ve hiç

olmazsa bu vadide böyle bir hasbıhalde bulunmanın sırasıdır. Düşündüklerimizi gelecek makalede arz ederiz.

Y U V A

Aydınlık caddelerden bir rüzgâr gibi geçti,
Yorgun kuş kanatları veda' ederken güne,
Gözleri pencerede narin bir gölge seçti.

İçerde bir kahkaha şakıdı, bülbül gibi,
İşte kumral bir çocuk atılıyor göğsüne,
Karşısında bir çehre gülümseyor gül gibi!

Sonra ılık bir oda... Beyaz masa... çiçekler...
Divarda birkaç resim, yanda alçak bir sedir,
Bir demet çiçek gibi yüze gülüyor her yer!...

Erkeğin gözlerinde şimdi yalnız neşe var,
Toprak dünya üstünde bu ev cennet mi, nedir?
Sükûnunu bozmuyor uğursuz fırtınalar.

Hayalinden silinmiş artık mazinin yası,
Hayatı cazip yapan kuvvetleri tanıyor:
Sevgi, şefkat, vazife... Şen ve mes'ut yuvası!

Şimdi ince parmaklar okşarken saçlarını,
Sıcak, müşfik bir uyku göğsüne abanıyor,
En tatlı rüyalarla karşılayor yarımı!

HALİDE NUSRET

da Ahmed Haşim bey de «Ovide» i tercüme etmiş ve şimdi de Théocrite i nakl ediyormuş. Bu tercümelere biran evvel başlaması lazumu hakkında heyecanlı bir propaganda yapmış olan Ya'kup Kadri bey bu neşriyatına zamime olarak bir numune göstermek için «Horace» ı, Hassan Cemil bey Ciceron'un nutuklarını tercüme etmişler. Hérodote un «Les Travaux et les jours» eseri, «Epictète» in «Pensée et Entretiens» leri tercüme ediliyormuş. Faik Ali bey Aristote un «Politik» ini, yine o ve yahut diğeri bir edibimiz Le Banquet yi tercüme etmiş, Cami bey Strabon un «Coğrafya» sını, yine Ruşen Eşrefle Hasan Cemil beyler müştereken «Plutarque» ı tercüme edeceklermiş.

(3) Victor Bérard : L'Odyssée, cilt 6, Société d'éditions «Les Belles lettres»,.

Büyük Gazi ve Amerika

Amerikalılar Gazi yi tanımak isteyor-
lar; dehasına hayran kalan mu-
harrirler kendisine kitaplar,
makaleler tahsis
ediyorlar.

KÂZİM SEVİNÇ

BAŞLI başına bir tarih yaratmakla büyük adamların fevküne çıkan GAZİ her di-yarda hürmet ve hayranî ile karşılanmıştır. Eski bir imparatorluğun ankazı üzerinde taze ve kudretli bir hükümet kuran bu deha en-muzeci yeni dünyanın uzak sahillerinde her gün ayrı ayrı cephelerden tetkik mevzuu oluyor.

Amerikanın Boston şehrinde çıkan yeni bir kitap "Türkiyenin Mustafa Kemal i" ismini taşıyor. Muharriri H. E. Wortham dır. En sa-lahiyettar kalemlerin yazılarını toplayan New York Times gazetesinin haftalık mecmuası «bü-yük bir milleti değiştiren bu büyük asker ve devlet adamını» Amerikalılara tanıtan bu ki-taptan sitayişle bahs ediyor. Amerikada Benito Mussollini nin pek fazla tanınmasına mukabil GAZİ nin henüz layık olduğu derecede bilin-memiş olmasına teessüf eden amerikalı muhar-rire göre «ateşin bakışlı İtalya kahramanı mermer siymalı Sakarya galibinin yanında pek sönük kalır.» Burada maharririn fikirlerini hu-lâsa etmekte devam edelim: «Mussolini, büyük harpte galip geldiği halde zaferin neticesinde felakete doğru giden bir milleti kurtardı. Onun

başardığı iş kısmen yaratıcıdır. İtalya, her ne kadar taze vatan heyecanı ve siyasi iytimat ile canlanmış bir gençlik kazanı ise de, esas iy-tibariyle Mussolini den evvelki hükümetten farklı değildir. Mustafa Kemal e gelince: o, harpte iliklerine kadar mağlup olan ve sulh muahedeleriyle korkunç bir surette cezalandırılan bir Türkiyenin temelinden tamamiyle yeni bir millet meydana çıkardı. Öyle canlı bir mil-let ki müfrit muhafazakârlıktan müfrit libera-lizme yükseldi. GAZİ, garbın şaşırılmış eski me-deniyet mümessilleri karşısına, galip bir ku-mandan olduğu kadar, onlardan belki daha garplı bir düşünce taşıyan bir Cumhur reisi sıfatiyle çıktı. Onun karşısında garplıların hayretle gözlerini uğuşturduklarını görürsek hayret etmeyelim. Bir amerikalının GAZİ yi Mussolini den çok yüksek bulduğuna şahit olur-sanız şaşırmayınız...»

«Bugün Mussolini İtalyan kralını tahtının basamaklarından indirememiştir. Bugün Mus-solini Papayı Vatikan dan çıkaramamıştır. Bâ-zı italyan erkeklerinin kulaklarına küpe tak-masını bile men' edememiştir. Buna karşı bir de GAZİ nin yaptıklarına bakılsın. Bunlar bir adamın değil, bir milletin tarihine bile güç sığacak şeylerdir.»

Mister Wortham ın kitabı GAZİ yi muh-telif cephelerden tetkik etmiş ve bu cepheleri bir kül halinde ortaya koyabilmiştir. Kitap

onun gençliğine, «diğer türkler henüz kendisinden büyük olduğu zamana» da ayrı ehemmiyet vermiştir. Kitabın Sakarya dan İzmir zaferine uzanan ana şeref yoluna tahsis ettiği sahifeler okuyanı hayret ve heyecan içinde sürükler. Eserde Fevzi ve İsmet Paşalara da büyük takdirlerle dolu sahifeler vardır.

ŞİMDİ

yine kitaptan birkaç satır alalım: «GAZİ nin askeri tekniği harikulade idi. O cephenin her parçasını ve her kumandanın seciyesini e-yice biliyordu. İsmet ve Fevzi den başka her kese şüphe ile bakmayı tercih ediyordu. O İsmet ki hiç iytidalini kaybetmemişti. O Fevzi ki daima nefesine iytimad etmiş ve uykudan uzak bulunmuştu. GAZİ, vakit

vakit yıpranan sinirlerine kahve ve sigara ile taze kuvvet veriyordu. Her bölükte, her taburda bu büyük kumandanın dehasının aksleri görünürdü. Türklerin askeri kabiliyet ve meziyetleri, Sakarya zaferiyle nihayet bulan uğraşmalardan fazla şaşaa içinde başka hiç bir

yerde kendini göstermemiştir. Düşmanın göğsüne atılan askerlere depolarda kâfi gelmeyen silahların eksikliği ölümlerin ellerinden alınanlarla telafi ediliyordu. *Yokluk içinde varlık deye işte buna denir.* İrtibat hatlarında boşlukları, evlerinde çocuklarını vatına emanet eden, kadınlar dolduruyordu.»

Gazi Mustafa Kemal Kocatepede

Burada, bu bahsi kapatmazdına evvel şurasını da ilave edelim ki: bir Garplı GAZİ yi ne kadar hayret ve hürmetle anlatmaya çalışsa onun büyüklüğüne yine hakkiyle nufuz edemez. Onu bir türkün gözü ile görmek, bir Türk yüreğiyle sevmek ve nihayet asırların ezici felaket hamuleleri altında ezilmiş bir diyarda korkunç bir kâbusun pençesinde

kurtarılmış bir milletin hisleriyle ona hakikî kıymeti vermek pek güçtür.

GAZİ yi dünyanın adamları bir kuvvet halinde gördü. Bugünün gençleri onu bir ideal yaptı. Fakat yarının çocukları ondan bir ilah yaratacaktır.

İLİM ÂLEMİNDE

— 2 —

Hippokratos.— Aristo.— Eflatun.— Teofrastos

ARİSTO dan sonra gelen zikre şayan Yunan filozoflarının sonuncusu büsbütün başka kafada bir adamdı. Hippokratos hayatiyat âlimi idi. Ancak müşahedelerini sadece insana hasr eder, Aristo gibi hayvanları, nebatları-insanla olan münasebetleri müstesna olmak şartıyla - tetkik sahasından hariç tutardı. Kendisi Miylattan 460 sene evvel Kos adasında doğmuştu. Diğer filozoflarda olduğu gibi hayatı hakkında pek az ma'lûmatımız vardır. Demokritos un talebesi idi, zamanının diğer mütefenninleri gibi Akdenizin şark sahilindeki memleketer de çok dolaşmıştı. Hippokratos, rivayet edildiğine göre Miylattan evvel 375 senesinde seksen beş yaşında ölmüştür.

Hippokratos a gelinceye kadar doktorluk papazlara mahsus bir san'attı. Hastalıklar ma'butların insanlara verdikleri bir ceza suretinde kabul olunur, bu cezadan kurtulmak için ma'butlara hediyeler vermek lazım gelirdi. Bunun için rahipler şifa ma'budu olan Eskulapios ma'bedinde kurbanlar keserlerdi. İnsan bedeninin anatomi ve fizyolojisi bilinmediği için her hangi bir marazı fenni bir tarzda tedavi etmek imkânsızdı. Hippokratos büsbütün yeni bir sistem kurdu. Onun kanaatine göre insanın vücudunda dört türlü seyyale yâni su vardı: kan, balgam, sarı ve siyah safra. Bu dört mayi' vucutta tabii bir nispet dahilinde mevcut bulundukça vucut sıhhatte bulunurdu. Bu nispet bozulunca hastalık başlardı. Bu usul, hastalıkların teşhisine doğru atılmış bir adımdı. Hulâsa Hippokratos ilk doktordu.

Hippokratos un hekimliğe ettiği büyük hizmet onu papazlıktan ve mücerret felsefeden kurtarıp hastanın müşahedesi esasına istinad ettirmek olmuştur. Başlıca

tedavi usulü - ki doğru bir usuldü - yemeği tanzim etmekte. Hippokratos un kurduğu bu esaslar Eskulapios ma'bedinde tatbik edilen dini ayinlere nazaran büyük bir terakkî adımı teşkil eder.

Bu hususta elde ettiğimiz eserlerin hiç biri "Hekimliğin Piri" olan Hippokratos un mahsulü-kalemi değildir. Hepsi de Hippokratos mektebi müritleri tarafından kaleme alınmıştır. Hippokratos un müritleri *Pirületibba* tarafından ortaya atılan yeni tarzdaki hekimliği neşr etmişlerdir. Hippokratos dan bir asır evvel yaşamış olan Heraklitos un yazılarından mülhem olması muhtemel bulunan perhize dair bir eser, yenilecek hayvanların bir tasnifi ile bu hayvanların bünyeleri ve adetlerine ait bâzı ma'lûmatı ihtiva eder. Nabız ve kalbin bünyesi hakkında da az çok birşey biliniyordu. O zamanki kanaate göre kalp vücudun muhtelif kısımlarına hava, ateş ve hareket tevzi' ederdi. Meyyit üzerinde takti' yapıldığına dair birçok deliller görülmektedir; çünkü dahili uzuvlar hakkındaki bu ma'lûmat ancak kadavraları açmak suretiyle elde edilebilir. Aynı devirde nebatlar da dikkatle mutalea edilmiştir. Meçhul bir müellif tarafından "Tekessür" bahsine dair yazılan bir eserde, tohumların çimlenmesi oldukça ma'kul bir şekilde ta'rif edilmiş, tohumdan çimlenme ile aşından büyüme hadisesi bir biri ile mukayse edilmiştir.

Eflatun

BU suretle hayatiyat ilminin ilk esası kurulmuş oldu ve şayet Sokrat ve Eflatun un ta'lim ettikleri ahlakîyat sür'atle ilerlerlememiş olsaydı, her ilim gibi, hayatiyat ilmi de daha büyük bir inkişafa mazhar olacaktı.

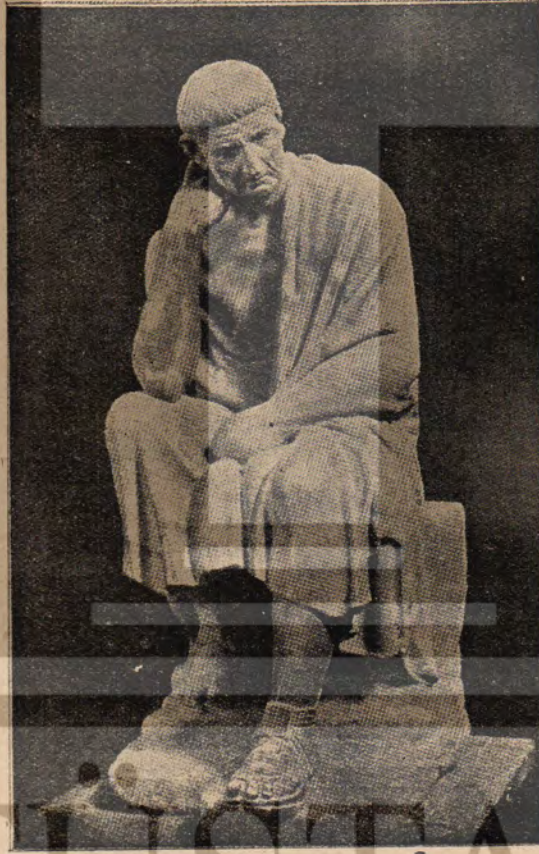

Bu devrin tarihini tetkik eden yeni tarihçilerden C. Singer bu hali şu satırlarla kuvvetle tasvir ediyor :

“Dünyanın belki en büyük fikri inkılabı olan bu inkılabın Atina merkezi, Sokrat da (470-399) ele başıdır. Biz bu hareketin kendisi ile veya belli başlı verdiği semere ile alakadar olacak değiliz. Sokrat ın büyük halefi ve şakirdi olan Eflatun un *Timeus* ismindeki eseri, kâinatın gözle görünür kısmına ilahi bir ma'na vermek gayretiyle tabii ilimlerin ne dereceye kadar alçaltılabileceğini pek iyi göstermiştir. Bugünkü ilmi zihniyetle tabana zıt olan bu kitap iki bin seneye yakın bir müddetten beri beşeriyetin büyük bir kısmının zihnini çelmekte bulunmuştur. Eflatun un (427-347) bu eseri, uzvi âlemi, eşrefi-mahlûkat olan insanın terreddiye uğramış şekli olarak gösterir. Bu mektep müspet bilgiye istinad etmediği için inhitata uğradı. Asırlar geçtikçe görüşleri hadiselerden biraz daha uzaklaştı, Eflatunilik, inhitatiyle fenni de inhitata sürükled ve biyoloji hakkında ilk devirlerde elde edilmiş olan ma'lûmat ihmal yüzünden mahv olup gitti. Hadiselerin tetkikine istinad eden bir ilim olmadığı için riyaziyat yeni Eflatunilikle iyi uyuştu, bu sayede ilmi-heyet de ilerlediyse de ilmi-nücumun cariyesi derekesine inmekte gecikmedi. İnsanın hayatiyle alakadar olduğu için tababet de bir dereceye kadar ve ekseriya yanlış yollarda ileri gitti. Fakat asıl ilim körleşti. Tabiatın ilahi bir noktai-nazarla görülmesi ilmi geriletmekle beraber, Aristo nun yüksek siyması bu cereyana bir müddet karşı durabildi.”

altıncı asırdan sonra büsbütün kıymetten düşmüşlerdir. Biyolojik eserleri ise bilakis mururu-zamandan müteessir olmamışlar, hattâ on dokuzuncu asırda bile tabiiyat âlimleri tarafından el üstünde tutulmuşlardır.

Bu kitaplarda ilk önce nazara çarpan cihet, bilhassa hayvanlara dair toplanmış olan külli ma'lûmattır. Rivayete göre Aristo nun şakirdi olan Büyük İskender, “Asya ve Yunanistan ın her tarafına binlerce insan” göndererek her cins hayvan toplattırıp ihtiyar muallimine ihzar etmiştir. Fakat bu rivayetin hayal mahsulü olduğuna hüküm etmek zaruridir ; çünkü, eserlerinin hiç birinde kendisine yapıldığı söylenilen bu büyük yardımdan dolayı Aristo nun en ufak bir teşekkürüne bile tesadüf edilmemektedir.

Aristo

Bu sırada İskender le Aristo nun hattâ konuşmadıklarını gösteren ciddi ve sağlam deliller vardır. Bu eserlerdekinin insicamsızlık, onların talebenin tuttuğu veya bizzat Aristo nun derslerde istifade etmek üzere hazırladığı notlardan alındığı yolundaki noktai-nazarı te'yid etmektedir. Her halde bu eserler ilk defa olarak Atina da Likion medresesinde cem' edilinceye kadar çok elden geçmiştir.

Aristo nun hayvanlar hakkındaki tetkikatı sağlam esaslara istinad eder. Aristo hayvan bünyesini ihtisasla tetkik eden bir mukayeseli anatomi alimidir. Kendisi bilhassa hayvanların huy ve âdetlerini ta'rif hususunda temeyyüz eder. Ancak fizyoloji bahsine geçince, fizik bilmediği için, bu hususta alabildiğine muhayyilesini istiyimal eder. Aristo dimağın ihtisasatın merkezi olduğunu inkâr eder ve nuhâi-şevkiye sadece fikirleri bir arada tutan bir nesç nazariyle bakar. Kalbi üç hüceyrelilik olarak ta'rif eder ve kalbin havayı doğrudan doğruya ciğerlerden mass ettiğine inanır. Veritle Şiryana arasında fark görmez. Anlaşılan kendisi insan vücudunu hiç açıp bakmamıştır. Nazariyelerini başkalarının müşahedelerine istinad ettirir ve bu suretle bizzat söylediği: “Evvela va-

ARISTO ya (384-322) atf edilen eserlerden yarısı kendi tarafından yazılmış değildir ; bunlar kendi sözlerinin başkaları tarafından basit bir şekilde yazılmasıyla vücuda gelmiş eserlerdir. Aristo nun eserleri fizik ve biyolojik olmak üzere ikiye ayrılır. Fizik eserleri, bir çok asırlar, büyük bir te'sir icra etmiş olmalarına rağmen, mururu-zamanla kıymetlerini kayb etmişler, hele on

vanların huy ve âdetlerini ta'rif hususunda temeyyüz eder. Ancak fizyoloji bahsine geçince, fizik bilmediği için, bu hususta alabildiğine muhayyilesini istiyimal eder. Aristo dimağın ihtisasatın merkezi olduğunu inkâr eder ve nuhâi-şevkiye sadece fikirleri bir arada tutan bir nesç nazariyle bakar. Kalbi üç hüceyrelilik olarak ta'rif eder ve kalbin havayı doğrudan doğruya ciğerlerden mass ettiğine inanır. Veritle Şiryana arasında fark görmez. Anlaşılan kendisi insan vücudunu hiç açıp bakmamıştır. Nazariyelerini başkalarının müşahedelerine istinad ettirir ve bu suretle bizzat söylediği: “Evvela va-

kıaları anlayalım, esbabını sonra araştırırız” sözünü yine kendi nakz etmiş olur.

Aristo nun bir de nebatata dair eseri vardır ki külliyyen kaybolmuştur. Maamafî bu eserin ihtiva ettiği ma'lûmat içinde kıymeti haiz olanlar Aristonun şakirdi, halefi ve Yunan biyolojistlerinin sonuncusu olan Teofrastos un eserlerinde mahfuzdur. Şimdi nebatat ilminin pirî olan bu büyük adamdan bahs edelim.

MİDİLLİ adası eski zamanda bir çok meşahirin, ez-cümle Alkeos, Sapho gibi lirik şairlerin vatanı olmuştur. Hattâ o derecede ki Yunanlılar, Romalılar bir şairi veya edibi meth edecekleri zaman sitayiş makamında “Sanki Midilli de doğmuş!” derlerdi. İşte Teofrastos da Miylattan evvel 370 (veya 382) senesinde Midilli nin başlıca şehri olan Eresos da Melantos isminde zengin bir adamın oğlu olarak dünyaya gelmiştir. Çocuk tahsil için Atina da akademiye gönderilmiş ve orada Eflatun ve Aristonun ders görmüştür. Bilahare Likeon te'sis edildiği zaman Aristonun ile birlikte bu medreseye geçmiştir. Aristonun bütün eserlerini ihtiva eden ve o devrin en zengin kütüphanesi olan kütüphanesini Teofrastos a terk etmiştir ki bu da Aristonun eserlerinin muhafazası hususunda çok müessir olmuştur.

Likeon medresesinin bahçesi sırf ziyet için yapılmış bir park olmaktan ziyade bir nebatat bahçesi idi. Teofrastos vasiyetnamesine, takriben altmış sene, içinde çalıştığı bahçesi hakkında şöyle bir madde ilave ediyor:

“Bahçemi ve ona muttasıl olan evimi, işbu vasiyetnamede isimleri musarrah olan dostlarıma ve zamanlarını onlarla birlikte ilim ve felsefe tahsiline hasr edecek kimselere terk ediyorum; ancak şu şartla ki onlardan hiç biri bu bahçe ile eve temellük ve zati istifadelerine tahsis etmeyecekler; bilakis buralarını mukaddes bir yer add edip müşterek evleri gibi istiyimal edecekler ve orada dostça konuşabileceklerdir.

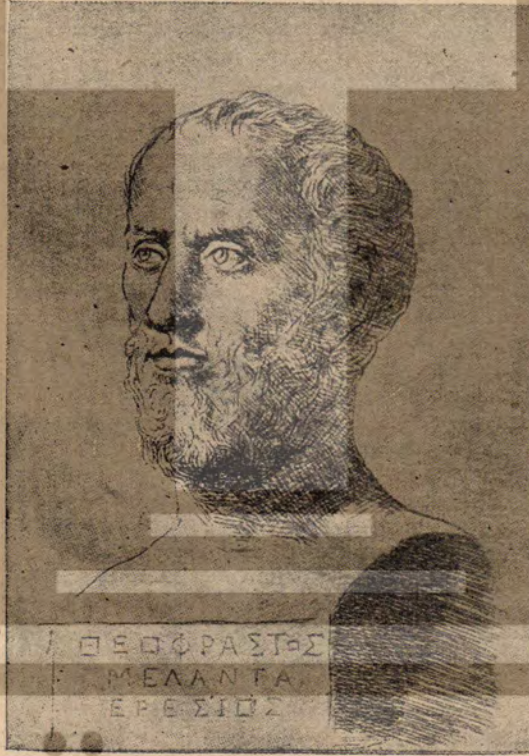
Teofrastos Historia Panlarum ve De Cansis Plantarum isminde iki kısa eser bırakmıştır. Fakat, bütün kitapların elle yazıldıkları bu devirde müelliflerin kısa ve sarîh yazdığı kendilerine âdet edindiklerini unutmamak icab eder. Bu eserlerde nebatatlar ve nebatat uzuvları hakkında sarîh, vazîh, doğru ma'lûmat verilmiştir. Bu ma'lûmat, Teofrastos dan gerek evvel, gerek sonra gelen müelliflerin bu bapta verdikleri müphem ve ekseriya hatalı ma'lûmatla tezat teşkil eder; filhakika Teofrastos un eseri bugün okuduğumuz kitaplara benzer.

Teofrastos ilk önce nebatat uzuvlarının ta'rifî ile başlar; bunları muvakkat ve daimi uzuvlar diye ikiye ayırır. Nebatatta erkeklik dişilik mevcut olduğunu anlayamamıştır.

Eserinde beş yüze yakın nebatat nev'inden bahs eder. Çiçeği istihale etmiş bir dal şeklinde ta'rif etmişse de yaprağı, muhtelif nevi'lerde mufassalan tasvir etmekle iktifa etmiştir. Pertevsizi olmadığı halde muhtelif nebatat uzuvlarının anatomisi hakkında umumi ma'lûmatı vardır. Bir filkalı ve iki filkalı nebatatların sak, yaprak ve tohumları arasındaki farkı anlatır.

Bu büyük Yunan nebatatçısı bahçesinin çiçekleri arasına gömüldükten bin sekiz yüz sene sonraya kadar nebatat alimi ismine liyakat kesb edecek

kimse yetişmemiştir. Onun ölümü ile hakiki ma'nasiyle biyoloji ilmi Yunan dünyasından silinmiş olur.

Teofrastos

Odissée

Homère in bu şaheserini gelecek
nushadan iytibaren
tefrikaya başlayacağız.

Tercüme eden : Yaşar Nabi

Sekizinci Resim Sergisi

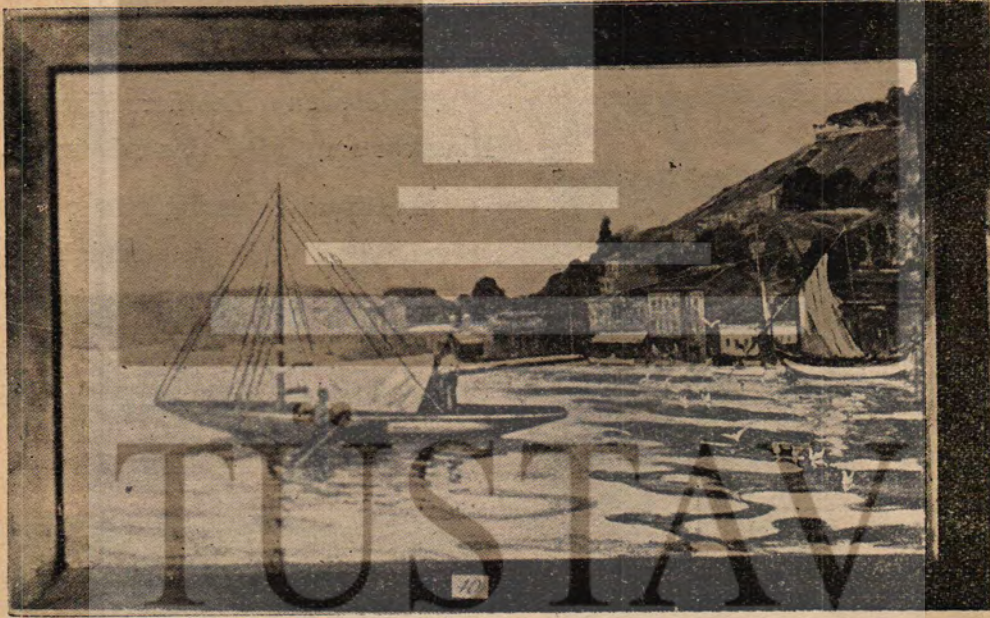
Ankara, Fırka Ocağı Salonunda

GÜZEL san'atlar birliğinin sekizinci resim sergisi bu sene Halk fırkası binasında açıldı. Bizde Avrupada, hususiyle Fransada olduğu gibi, Resim Salonu açmak eskidir, bu hareket elli sene evvel başlamıştı; elli seneden beri İstanbul ve Ankara da teşhir olunan değerli eserler resimden ve güzellikten zevk almak faziletini memleket içinde, münnevver zümreler arasında yaymağa çalışmaktadır.

Fakat bu zümreler ve zengin tabakalar güzel san'atların bu necip şubesine kendilerini vakf etmiş fedakâr üstaplara layık oldukları iltifatı gösterebilmek istiydadından henüz uzaktır.

BU sene, resim, afiş ve tezyini kısımlarındaki 144 eser iki salon ve bir koridor-

da teşhir olundu. Memleketimizin kıymetli resim hocalarından yedi san'atkârın ve genç istiydatların ekseriyetle nefis hattâ enfes tabloları vardır.

Halil Paşanın (Çengelköy) ü

Sergide en çok beğenilen, Namık İsmail fırçasıyla âdeta canlı olarak çıkan portredir.

Üstad Halil Paşanın yedi değerli tablosundan en güzeli bizce Fenerbahçede harman dır.

Çallı İbrahim'in (Arzualcı) sı, mevzu' itibariyle en orijinal; çalışma tarzı itibariyle en ileri hareket örneği diyebileceğimiz güzel bir tablodur.

Türk nakışlarını yaşatan Şevket Bey'in Valdehanı kazanmış olduğu şöhreti bir kat daha artırmıştır. Fakat münekkîtlere Haydarpaşa mevzuunun orijinalitesi yok, diyorlar.

Reisülhattatin Hacı Kâmil Efendinin portresi
(Feyhaman)

Portre (Melahat)

Feyhamanın teşhir ettiği portre ve Natur' Morte san'atın en yüksek mahsullerindedir.

Vecih Beyin *Dere* ve *Sahil* i sergiyi süsleyen en güzel peyzajlardandır. *Deniz* tablosu denizin esrarlı derinliklerini, oynayan dalgaları o kadar canlandırmış ki, önünde hayran kalıyoruz.

Sami Beyin (Kış) ve (Ankarada bir sokak) tabloları çok güzel. Süruri; hükümet merkezinin güzel köşelerini bulan ve yaşatan bir sanatkâr.

Hikmet B.in (Yoğurtçu deresi) ve (Kaba-taş)ı, renklerin oynadığı, öpüştüğü enfes manzaralardır.

Ruhi nin listede gördüğümüz eserlerini sergide bulamadık.

Nazmi Ziya nın *Gemiler* i pek muvaffak eserlerdir.

Talebeden Melahat Hanımın 6 portresi Klasik tarzın güzel bir nümunesi.

Avrupadan yeniliklerle gelen Âli Halil ilk ve genç eserleriyle göğsümüzü kabartıyor. Kadri Beyin *Sarp dere* sinde güzel bir yenilik göze çarpıyor.

Tezyini kısımda, Güzin Feyhaman Hanı-

Portre (Namık İsmail)

mnın ince ve zarif işleri san'atımızın bir boşluğunu dolduruyor.

Afiş ve Reklamlarda Ömer Bey çok muvaffak olmuştur.

Ne yazık ki Heykel kısmı bu sene de bomboş.

***

GÜZEL san'atlar millete bedii heyecan ve yüksek kültür terbiyesi vermek hususunda en büyük amildir. Bizde henüz resim salonlarımız kültür ve heyecan kaynağı olamamıştır.

Bu sene sergideki eserlerin çoğunun geri dönmesi ne hazin bir şeydir. Resim salonları ve sergileri devrin ifadesi ve gelecek devirleri aydınlatan bir san'at ışığı olmalıdır.

İnkılabımızı san'atkârlarımız ifade edemiyorlar, ve belki de *populer* olmamalarının bir sebebi, en mühim sebebi budur. Kripelin tunçla canlandırdığı yağız çehreli, bağı açık ateşe koşan kahramanlar gibi ilhamlar arıyoruz, sanatkârlarımızdan tarihe ve gelecek nesle nefis hediyeler bekleyorumuz.

Muhittin Doğan

Valide Hanı

(Şevket B.)

Sahil

(Vecihi B.)

Ankarada bir sokak

(Sami B.)

Esirgeme Derneğinde Gördüklerim

Yazan: MEB.

BALKAN harbini müteakip 1913 de teşekkül eden ve on sekiz senedir büyük gayesi uğruna görülmedik bir tevazu' ve feragatle sessiz sessiz çalışan Esirgeme Derneği, Cemiyet merkezindeyim:

Aksarayı geçtikten sonra, solda, darca bir yolun, birbirine yaslanan kara yüzlü binaları arasına sıkışmış ahşap bir ev.

Aralık kapıyı itmeden, zili çeviriyorum. Güler bir yüz, kanadı çekiyor ve beni, pencerelerindeki perdeleri bile penbe çizgili yerli bezinden yapılmış küçük bir odaya alıyor.

Ortadaki yeşil çuha örtülü uzun masa, etrafındaki bir kaç a'za, bana burasının içtima' odası olduğunu anlatıyor.

Candan nezaketi ile, daha ilk adımda bana bu hayır müessesesini benimseterek sevdiren bir hanım efendinin sırtında, Derneğin yılmaz azmi ile tanıtılıp yaşayan, o hayranlık verici ince hesap işinden, beyaz bir elbise var.

Gözlerim bu iç açıcı renklerin yaka ve kol etrafında yarattığı çiçek oyunlarından ayrılmak istemeyormuş gibi...

Bakışım dikkatlerini çeliyor;

— Hem de dört seneliktir... Yıkadıkça güzelleşiyor... Diyorlar.

Oturuyoruz.

Anne hey'eti müessislerinden Matlube Ömer hanım efendiyi, biraz sonra da kudretli belagatine kâğıt üzerinde telaşla koşan kalemimin güçlülükle yetiştiği Dernek Reisi Ra'na hanım efendiyi dinliyorum:

Eski türk san'atını modernize ederek tanıtan, yerli mallarını koruyan ve bilhassa fakirlere - bir sadaka gibi değil - çalışmaları, gayretleri mukabilinde yardımını esirgemeyen bu müessese 18 yıl evel, Gedikpaşada Hayat mektebi deye anılan bir binada sırf a'zalar arasında toplanan 100 altınla büyük hedefe doğru ilk adımını atıyor.

Süleyman Paşa kerimesi Sabiha hanım efendinin riyaseti altında Derneğe çan veren Hamiyet Hulusi, Nezihe Muhiddin, Naciye Hurşit, Zehra Müfit, Saniye Ha-

nım efendiler bu binada bir sene kadar muhtaç dullara kimsesiz ihtiyaçlara, küçüklere, büyüklere çalışma mukabilinde kazanç zevkini tattıktan sonra bu şimdiki cemiyet merkezine geçiyorlar.

Dernek, burada da, 17 senedir, Hukümet tarafından muayyen bir tahsisatı olmadan yirmi sekizi bulan a'zasının gayreti ile, şaşmayan, sarsılmayan bir imanla gayesi uğruna bir çok fedakârlıklara katlanarak çalışıyor.

1925 Beynelmillel sergisinde birinci derecede altın madalya alıyor. Avrupalıların çoğunu, işlerdeki inceliğin verdiği bir hayranlıkla:

— Bu kadar büyük bir insan sabrı yoktur... Bunlar makinede yapılmış olacak!... deye haykırtacak kadar şaşırtıyor.

Önüme küçük örnek parçalarını saklayan bir albüm, bir define getiriyorlar... Sayıfaları âdeta huşu'la çeviriyorum. Eski türk çevrelerinden, çini motiflerinden çıkarılan, çizilmeden, yazılmadan, sade hesapla, bezi-beher telde yedi sekiz defa durarak - dokuyan bu eşsiz sanatın, bu iç içe erir gibi kaynaşan renklerin seyrine doyamaz-

ken, bütün bu emeklere görülmez bir sabırla can veren genç, ihtiyar gözlerini düşündükçe de bunadır gibi oluyorum.

Şişlili küçük hanımlarımızdan biri ile geçen muna-kaşamı hatırlıyorum:

Geçenlerde Beyoğlunda Faracci nin camekânında şatafatlı renkleriyle moda meraklılarımı durduran Romen işleri teşhir ediliyordu.

Bahs ettiğim küçük hanım, burada bir bluz beğendi. Fiyatını sordu. 30 lira istediler. Yanında bu kadar para yoktu. Ertesi günü de bir işi çıktı, dükkâna uğrayamadı. Halbuki sergi Ankaraya gidiyordu. "Küçük hanım" cebinde 30 lirası ile sevine sevine geldiği yerden boş elle döndü. Aklına bir defa bile Romen işlerinden-mukayese bile edilemeyecek kadar - üstün olan Esirgeme Derneğinin eserlerini getirmede.

Ankaradaki babasına "Hemen Romen sergisine koş

A'za hanımlardan bir kısmı

bana filan biçimdeki, falan bluzu al!" diye yazdı, ve sonra da bunu ma'rifetmiş gibi anlattı durdu".

Beyoğlunda rumların bir yetim müessesesi var. Bütün Rum kadınları bir şebeke halinde burasını tutuyorlar.

Dernek mallarını büyük propagandalarla satmalarını bekleyebileceğimiz mağazaların da, bu eşsiz güzel şeyleri kıyıda köşede bırakıp, büyük bir kayıtsızlıkla karşıladıklarını öğreniyorum.

Hayretler içindeyim.

Romenlerin bir haftada ürettikleri bir işi ancak bir ayda çıkarabilen bu ince hesap işleri — yüzde beşle on arası — gibi ehemmiyetsiz bir kârla satıldıkları halde bu alâkasızlığı doğuran cansızlık neden acaba?

**

ANLATMAĞA devam ediyorlar:

Derneğin maaşla müstahdem bir müdresi, makastarı, müdire muavinesi var. Bu hanımlar gelen müşterileri kabul edip siparişleri alıyorlar. Çalışan işçilerin adedi 60 la 100 arası. Bunların büyük bir kısmı evlerinde işleyip haftadan haftaya paralarını almağa geliyorlar. Yukarı kattaki atelyede çalışan kızlara öğle yemekleri de veriliyor, Derneğin maaşat ve kira olarak ayda 200 le 300 lira arası bir masrafı var.

Evkafa ait olduğunu öğrendiğim bu sapa semtteki ahşap bina için memleketin en kudretli bir san'atını harice tanıtan böyle bir hayır müessesesinden 28 lira alınmasına şaşıyorum.

Ben ki: "Bina Evkafın..." sözünü işittikten sonra ne beklemiş ve ummuştum!...

**

KARŞIKI odalardan birine, biten işleri görmeğe gidiyoruz. Cemekânın içine bakıyorum... Yerli bez üzerine mini mini buketler serpili bir yaz şemsiyesini elime alıp açarken, üstündeki çiçeklerin canlı renklerinden, bu loş odayı saran bir bahar kokusu çıkıyor sanıyorum...

Etikete bakıyorum: 12 lira.

Bir küçük çocuk entarisi... Etekleri, yakası benek benek işlenmiş... Renklerin arasında kahkahalar gizli gibi... Fiyatına bakıyorum: Beş lira...

Altı peçeteli bir çay örtüsü... Bin bir çiçeğin en uygun boylarını çalmış güler yüzüne... 22 lira...

18 le 50 lira arasında bocalyan bir çok şirin elbiseler... Güzellikleri ile gözlerimi büyülemesinden fiyatlarını araştırmayı unuttuğum bir çok bluzlar...

Bez teygâhını görmek üzere divarı resimlerle kaplı bu loş odadan çıkarken Derneğin 18 yıllık bir azim sonunda ismini her tarafa işittirmiş, eski bir san'atı en güzel ve yeni bir şekilde ta Avrupa illerine kadar ulaştırmış olmasına rağmen, kendi toprağında gördüğü kayıtsızlığın bütün suç yükünü sanki üzerimde toplayormuşum gibi utana utana başımı eğiyorum.

**

MERDİVENDEN çıkarken hep aynı ahenk ile durmadan takırdayan tezgâhın gü-rültülerini duyuyorum.

Bu, Derneğin en yeni teşebbüslerinden biri. Şimdiye kadar sair milli müesseselerden aldığı ve başlıca ihtiyacını teşkil eden "bez" i bizzat dokumağa çalışıyor.

İlk bakışta şeklini sezemediğim, bir çok tahta kol-ların birbirine dolandığı tezgâhın önündeyim... Gözliktü bir genç durmadan sağ kolunu kaldırıp indirerek mekiği oynatan ipi çekiyor... Ayakları iki pedalı andıran tah-taların üzerinde çıkıp iniyor ve önündeki bez topu bütün bu karışık, patırtılı hareketlerin sonunda ancak bir ilmik boyu büyüyor...

Buna rağmen, bütün bir gün, durmadan çalışılacak olursa 100 arşın bez çıkarabildiğini öğreniyorum...

Sofada tezgâhın dokuduğu ilk topları görüyorum... Ra'na hanım efendinin bütün engelleri devirecek bir irade ile yükselen sesini:

— Bunlar ilk adımlar... Daha incisini, daha güzelini, ipek karışığını da yapacağız... Göreceksiniz muvaffak olacağız... deyen sesini dinliyorum...

**

AYDINLIK bir oda: Kasnaklardan başlarını kaldı-

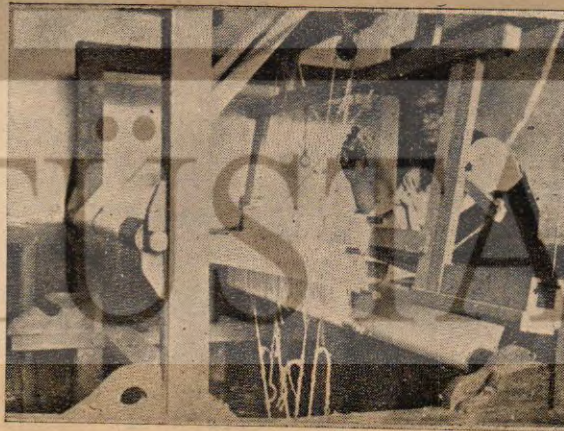
ran 10 la 18 yaş arası beş on kız... Sanki işledikleri bahar boylarından, onların da yüzlerine biraz güneş, biraz renk, biraz ışık yayılmış gibi...

Masanın üstündeki açık koyulu yeşil yaprakları, renk renk çiçekleri, bez üstünde açan bütün bu göz alıcı demetleri koklar gibi seve seve okşayorum...

(Devamı 76 ncı sahifede)

Elişi atelyesinden bir köşe

Bez tezgâhı

KERVAN SESİ UZAKTA

— Büyük kardeşim ve muhterem kulakdaşım
Kılıcoğlu Hakkı Beye —

Yüksek, karlı dağların arkasında Kervanlar
Sürüklenen seslerle her an uzaklaşıyor,
Konuşmalar eksilip hafifleşiyor çanlar.
Seyrekleşen heceler uzun yollar aşıyor.

Kahkahalar koparak donuklaşıyor artık
O billurdan şarkılar paslı bir öğultudur.
Gürültüler derinden gelen birer hıçkırık,
Seda mesafelerden süzülen bir tortudur.

Yorgun düşüp ayrılmış bir yolcu var kervandan
Damla damla ufukta sönen çanı dinliyor.
Etrafını ıssızlık kapladıkça ayrılan,
Uzaklaşan öğultu ta ruhunda inliyor.

Kervan ilerledikçe seslerin rengi solar,
Musikî uzaklaşır, eksilir perde perde.
Suların çağıltısı, sevdalı fısıltılar
Çocukların, kuşların cıvıltısı ilerde.

Ufuklarda silinen güzel bir şehir gibi
Ses âlemi gittikçe sislere bürünüyor,
Ahenkler kırılarak akıyor nehir gibi.
O bulanık dalgalar alçalıp sürünüyor.

Az duymanın alaca karanlığı altında
Sedanın akisleri bir garip ipham alır,
Her ses sanki sönecek bir yıldızdır yakında.
Yolcu artık ufkunu dinlemekten bunalır.

Bir ma'bet kubbesine aks ederek dağılan
Seda nasıl başka bir cihandanmış gibiyse
Onun da duydukları sanki arzın dışından
Gelmiş gibi uymuyor hiç bir aşına sese.

Ne rüzgârın dallara üflediği fısıltı,
Ne tan vakti koruda bülbüllerin demi var.
Ne pınarda sevdayı masal eden çağıltı.
Her sesin ayrı ayrı gönlünde matemi var.

İsteyor bir ses versin, taşlar da gelsin dile.
Fakat yerin tok sesi ona kadar yükselmez.
Yalnız kaldım ey Tanrı, deye bağırsa bile
Yanık çığlıklarına dağlardan yankı gelmez.

Çocukların al sesi, güzellerin o berrak
Hüzünlü yahut şakrak, beyaz, pembe, eflatun
Türlü renkli sesleri şimdi kendine uzak.
Ses hasreti çınlıyor kulağında yolcunun.

Etrafında ne Kervan, ne şarkı var, ne de çan
Şimdi kulaklarında evlat, ocak sesi yok.
Ta içinde tatlı bir ürperişle çırpınan
O sevgili kadının keskin, sıcak, sesi yok...

Ey yolcu eseflenme, kapılma ye'se hınca.
İssızlığın içinde çınlar ruhun engini.
Duygular derinleşir sesler uzaklaşınca.
Tek başına kalmazsan bulamazsın kendini.

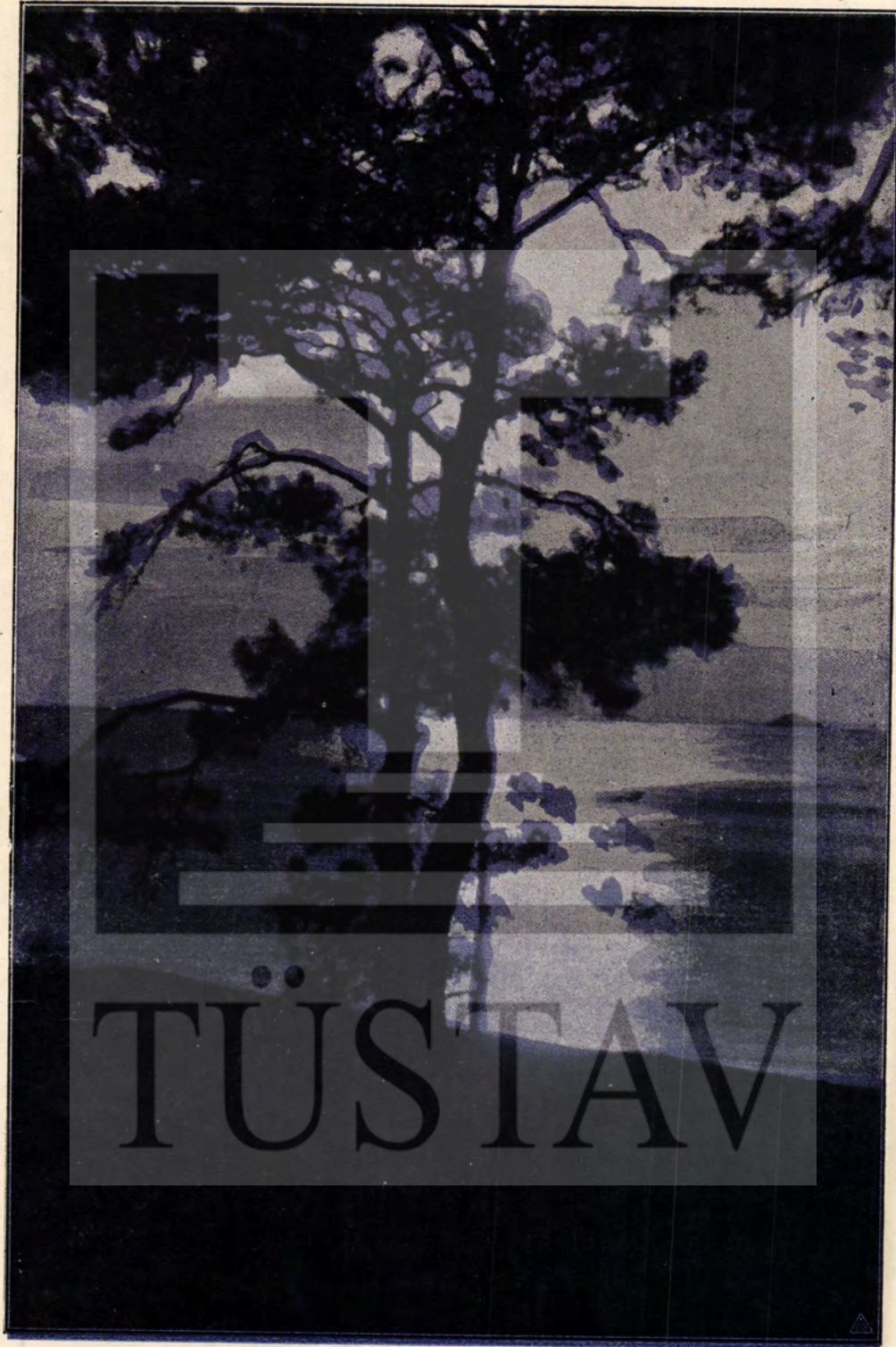
Hürriyete kavuştun artık sıyrılmış tasadan.
Kervanı dinleyişte esirlik var, elem var.
İçindeki seslerden başkasını duymayan
İşittiğine değil, düşündüğüne uyar.

İnsanlardan, hayattan adım adım uzakta
Kaldığını görmenin o acı lezzetine
Eren yolcu, boşalan ufukları bırak ta
Kapan kendi ruhunun dolgun sükûnetine.

Kervan sesi uzakta, hasret çekme ey yolcu.
Gönül tenhada coşan sevda ile yükselir.
Alnını benliğinin iç yüzüne eğ, yolcu.
Tanrı gibi insan da yalnızken kudretlidir.

İbrahim Alaettin

TÜSTAV

Muht in ilavesi

MODA İLE ADALAR ARASINDA BİR MEHTAP

Annelerle Hasbıhal

Çocukta Neş'e

Ruhiyat Müderrisi: MUSTAFA ŞEKİP

ESKİ aile, pedersahi ve dini bir aile olduğu için mefkûresi de *mutlak bir kemal* idi ve bu kemali Allah temsil ederdi. Başka bir ta'birle söyleyelim: mutlak bir kemale inanmış ve bunu Allaha tecelli ettirmiş olanlar için insan çok nakıs ve çok âciz bir mahlûktur. Ve her âciz gibi insan da pısrık veya hiç olmazsa çok mahviyetli ve sönük görünmelidir. Neş'e, şeret, gülmek, şenlik, oyun, eğlence gibi taşkın hayatlar acz ve noksana yakışmayacak hafifliklerdir. Bunlar olsa olsa mübarek günlerde yâni Allaha en ziyade yaklaştığımız zamanlarda caizdir. Bunun haricinde ciddi ve çatık kaşlı olmak insanlığa en çok yakışan bir haldir. Eski ailenin ma'neviyatına hakim olan en umumi felsefe işte bu mahiyette idi. Ruhیات diliyle söylemek lazım gelirse eski aile, ruhunun en derin noktasından *bedbin* idi. Bunun içindir ki hayatın hiç bir taşkınlığını falı-hayr add etmez. İradesinden ürker; kendisini daima hakîr ve fakîr hiss eder. Bu ma'nevi hava içinde terbiye edilen çocuklar ne kadar sıhhatli doğarlarsa doğsunlar sevilen ve istenen bir neş'e muhiti bulamadıkları için daha pek küçük yaşta çocukluk taravetlerini kayb etmeye

başlar, kırağıya tutulmuş bahar çiçekleri gibi erkenden yanarlar.

Çocukluğun tabii bir surette idrâk edilmesi zekânın tabii inkişafını da ihlal ettiğinden çocuklar aynı zamanda daha pek küçükten bölüşmeye başlarlar. Bunların kendilerine mahsus hayat ve inkişafı, zekâlarının hususiyetleri eski ailelerce pek fena, pek yanlış tanındığından ananın büyük ve derin şefkatı, bitmez tükenmez muhabbeti olmasaydı bu ailedeki çocuklar büsbütün betbaht olurlardı. Nasıl betbaht olmasınlar ki 11-12 yaşına kadar geçirmeleri lazım gelen normal bir çocukluk hayatından mahrum kalmışlardır. «Eti senin, kemiği benim» mukavelesiyle ve elîm akîbeti setr eden mutantan bir alayla bu mekteplere teslim olunan çocuklar başları üzerinde eksik olmayan uzun bir sopanın tehdidi altında yalnız hafızlıkla meşgul olmaya mahkûm edilirler ve ekseriya ana dillerinin zevkini bile körleten tecvitçi bir hocanın arapçacı konuşmasıyla karşılaşırlar. Çoğu cami' dibinde ve mezarlık kenarında bulunan bu mekteplerin mezarlıktan başka ne teneffüşhanesi, ne de bahçesi vrrdır.

Ölümün kucağı içinde oynayan bu çocuklar az zamanda hayattan bezginlik getirirlerse hiç hay-

ret edilmez. « MUHİT » in genç okuyucularına belki de bir masal gibi görünen bu şeyler benim çocukluk hayatımın hakikatleri idi. Sana

hayatını iade edeceğiz, fakat yine bu mekteplerden başlayacaksın deseler içimi kaplayan ateşlerden kurtulup da «evet» deyebileceğime emin değilim. Bu tarz ve bu ruhta bir terbiyenin ideali çarnaçar *ölüm zevki* olur ve hayat, küçük ve ehemmiyetsiz bir kîymet gibi yaşanır. Aşırı ve atak cesaretler, kolaycacık ölmek ve öldürmek zevkleri de bu terbiyenin tabii mahsulleri olmak lazım gelir. Her gün gazetelerde okuduğumuz «hiç için cinayetler» eski terbiyenin son bakîyelerinden başka bir şey olmayacaklardır.

Türk kanunu-medenisiyle başlayan yeni aile ise hukuk ve vazifeleri adalet dairesinde muayyen demokrat bir aile olmak istediğinden eski ailenin sulta prensibi yerine burada hürriyet prensipi bizzarure galebe edecektir. Fazla olarak asri zihniyet mutlak bir kemali değil, tedrici ve nispi bir terakkîyi istihdaf ettiğinden her şeyi nispi bir kîymet ve nispi bir nazarla görür. Asri ilmin gayesi de mutlak hakîkati değil, nispi hakîkatleri aramaktır ve bu nispi hakîkatlerin mevzu'ları ise insan, tabiat ve cemiyetten ibarettir. Bu ıytibarla alâkalarımızın sîklet merkezi bu mevzu'ları idrâk ve teemmüle yegâne müstait olan insanda toplanmıştır. Bunun için onun hayat ve terbiyesini inkişaf ettirmek dünyada yapılabilecek işlerin en mühimi sırasına geçmiştir. İnsan hayatı çocuklukla başladığına ve anne ihtimamiyle beslendiğine göre çocuk ve ana mefhumları zamanımızın en büyük ve bilinmesi en lazım hakîkatlerinden olmak ıycab eder.

ESKİ ve yeni aile ile onları saran ma'nevi havanın şu kısacık mukayesesinden maksat bugünkü analık şuuruna istikamet ve hedefini hatırlatmaktır. Ve bu hedef gösteriyor ki çocukla ananın ilk meziyetleri evvela sıhhatli olmak, sonra da bu sıhattan doğa neş'e yi kendinde ve çocuğunda kayb etmemeği bilmektir. Bir şeyin kıymetini takdir etmek için o şeyin mahiyetini bilmek lazımdır. O halde acaba neş'e nedir?

Sıhhatli doğan bir çocuğun en tabii tezahurlarından biri neş'edir. Neş'enin ilk tomurcuğu tebessüm, çiçeği de gülmektir. Hayvanlarda neş'e varsa da tebessüm ve gülme yoktur. Hayvan yavrularının oyunları, birbirleriyle şakalaşmaları, okşanan kedinin kanburunu çıkararak tatlı tatlı mışlaması, köpeğin sahibini görünce yaltaklanarak kuyruğunu sallaması hep neş'e alametleridir. İnsana en çok yaklaşmış ve ısınmış olan köpeğin okşandığı zaman dudaklarını kaldırarak dişlerini göstermesi bir tebessüm olsa gerek. Hayvanda burada biten neş'e insanlarda zengin bir «gülmek lisanı» ve «güldürmek san'atı» haline kadar yükseldiği için kökleri fizyolojide, göğdesi ruhta ve dalları da cemiyette olmak üzere koca bir hayat ağacıdır. Çocukta neş'eyi korumak bu koca ağacın kök salmasına imkân vermek demektir. Yalnız bu kadarmı? Neş'esi idame edilmeyen çocuk neş'e ile boşalttığı hayat ve kuvvet taşkınlığını kendini ve etrafını tahribe sarf etmeye mecbur kalır. Netekim sıkıntılı mekteplerde çocukların sıraları çakı ile oymaları, duvarları tahrib etmeleri neş'elerinin haps edilmesinden mütevellit aksülamellerden başka bir şey değildir. Mesela kederi duymayan veya kendini zapt edemeyen bir neş'e tıkanmış bir musluktan farksız değildir.

Neş'e, tebessüm, gülmek çocuk ve gençlerde maddi ve ma'nevi sıhhatin bir olameti olmakla beraber aynı zamanda bir kuvvet israfıdır. Sürurun muhtelif nevi'leriyle boşalan bu kuv-

run muhtelif nevi'leriyle boşalan bu kuv-

vetin güzellik ve hayatiyeti, zapt olunabilir ve yerinde sarf edilebilir bir halde bulunmasıyla kaimdir, aksi takdirde ya hastalıktır veya kuvvet israfıdır ki neticede hüznün ve bitabi tevliid eder. Çocuk ve gençlerin bizden çok daha şen ve şakrak olmaları yalnız hayat taşkınlığından değil aynı zamanda bütün kuvvetlerini sarf edecek kadar ciddi ve zaruri meşgaleleri olmamasından ve bir de bu kuvvetlerin henüz görenekler halinde kendilerine bir iz, bir yatak açmamış ve binaenaleyh ser-seri denebilecek bir halde bulunmalarındandır. Şahsiyet ve meslek teşekkül edinceye kadar bu surur ve şetaret rüzgârlarının her türlü esebilir. Onun için bunları akıl mantığı ile değil neş'enin kendi mahiyetinden çıkan bir mantık ile karşılamak lazımdır. Neş'eli olmak ekseriya sıhhatin eyiliğinden ma'da nefsin, arzuların, kanaat ve iytiyatların kudretli olduğunu da gösterir. Bununla beraber neş'enin yılmışkan bir şekli de olabilir. Ruhî kuvvet menba'larının bu suretle sarf edilmesi bayağı bir israf olur. «Çok gülme. Sonra ağlarsın» denmesi işte bu sebeptendir. Neş'e ve gülmeyi istediğimiz gibi sevk ve idare edebilir miyiz? Bunu yapabilmek için zihni kevvetlerimizin istendiği kadar alınan ve istenen yerlere sarf edilen bir su deposu gibi olması lazımdır. Halbuki oılar binnisbe hem müstakîl, hem de bir dereceye kadar ihtisasileşmişlerdir; fazla olarak bu kuvvetler mütemadiyen tebeddül, tecezzi ve [tebahhur etmekten hali olmadıkları için oldukları gibi kalamazlar. Neş'e ve gülmeye sarf edilen bu kuvvetlerin çok kerre daha eyi bir mahalli-istiyimleri olmadığı için bunların önünü kesmek dişe dokunur hiç bir istifade te'min etmeden sururu ve onun bütün eyiliklerini ref' etmekten ibaret kalır. Nerede kaldı ki bizim zihni mekanizmamız her türlü kuvvet zıyatını ref' etmemize müsait olabilecek derecede mü-

kemmel değildir. Ruhumuzun bir kısım depoları taşkın olabildiği halde diğer depolarda pek az su bulunabilir. Bunları tevazün ettirebilmekten ziyade taşkın olanların suyunu israf edecek bir mekanizma vardır. Bu küçük ve tali israflardan hiç korkmamamalıdır. Çünkü bu sayede ruhi mekanizmamızın kusurlarını telafi ediyoruz demektir. Görenek ve iytiyatları teşekkül halinde bulunan çocukların bunu yapmamaları pek tabiidir. Şükr edelim ki ruhi mekanizmamızın kusurlarını neş'e ve gülme gibi sururlu bir faaliyetle kısmen telafi etmek tali insanlara nasip olmuştur.

BURADA yine Türk annesinin hatıra defterine avdet edelim:

«Hain bir el baharın güzel ve yeşil bir filizini rik-katsiz parmaklarıyla nasıl bi-his kırarsa, sararıp solmasına, kurumasına sebep olursa yavrusunun neş'esini düşünmeyen, kıran bir anne de onun ruhunu öyle öldürmüş ve ebediyen kaybetmiş olur, ölümden daha acı olan hüznün, ızdırıp dünyasına atmış olur.

«İnsan ümit ile doğar, ümit için yaşar. Her çağın, her günün, her saatin yeni ümitleri, iştiyakları doğmaktadır; ve çocuk ruhunda bu ümidin yatağı, gırdası neş'ededir.

«Çocuğunu ne kadar ahlakileştirmeye, içtimailleştirmeğe kadir olmuşsan ol, onun neş'esini öldürmüşsen pek yakın günlerinden birinde sönen bir balon gibi bütün hamle-hayatı sönecektir. Ve onun vücudunu, hayatının bir posası gibi hüznün nehrine kapılmış görürsün.

«Çocuğum neden intihar etti; çocuğum neden böyle çılgın gibi aşık oldu; çocuğum sebatsızdır; çocuğum neden bedbin ve nevmittir; ve belki çocuğum neden çıldırdı bile deyemezsin kadın.... «Çünkü bunun günahkârı sensin. «Yavrunun ruhunun havası, ahengi olan neş'esini ifsad etmemeği, beslemeği düşünseydin bunların hiç biri olmayacaktı; ve evladını yanında daima kadir ve muzaffer görecektin....

* * *

«Çocuğum doğduğu zaman onun titreyerek beni sevdiğini ve onu koklarken kollarımın arasında iradesiz bana teslim olduğunu görünce anladım ki bu teslimiyet onu terbiyeli ve ahlaklı bir insan yapmam için ye-

(Devamı 79 uncu sahifede)

Necla ile Atıf Bey

DANS ediyorlardı. Sarı ipek başı İbrahim'in bembeyaz gömleğinin kravatı hizasına ancak yetişebilen Necla genç adamın gürbüz kolları

Dört Tak

Violette Kimball den

arasında, mini mini saten ıskarpinlerinin küçük hareketleriyle dönüyor, dönüyordu.

Bu çifti görenler ana oğul olduklarına (yakinen bilmedikçe) kabil değil inanamazlardı. Kadın biraz yorulsa veya nefesi kesilse de belli etmez, biricik oğlu için ebediyen genç kalmak azmiyle güler, söyler, ona zorla kendini beğendirir. ondan, yine kendi telkîn ettiği takdîr kâr cümleler koparırdı.

Delikanlı bu halden memnun mu, değil mi, kendi de bilmez. Vaziyeti bulduğu ve kendisine arz edildiği gibi kabul eder, başka türlü olmak ihtimalini bile düşünemezdi. Bâzan bezginliğe, başka şeyler ihtiyacına benzer bir şeyler duysa bile bunları tefsir ve ta'mik edemez, etmek istemezdi. Necla ile oğlunun muhabbeti her kesin gıpta ile baktığı bir şeydi.

Atıf bey bin türlü tazallûmla bir dans rica ve elde ederek Necla ile uzaklaştığı zaman genç arkadaşlarından uzun uzun baktı ve içini çekti. Atıf bey kırk beş, Necla otuz sekiz yaşlarında idiler. Annesi daha genç duruyorsa da Atıf bey de oldukça yakışıklı bir adamdı. Allah razı olsun bir dans müddetince bari annesiyle meşgul olacaktı işte. Zaten Atıf beye kalsa bütün ömrünü Necla ile geçirmek, onu mütemadiyen kolunda sürüklemekten başka emelli olmadığını da bilmeyen yoktu ama, ne çare annesi ona, bir tanecik İbrahimine kendisini daha eyi hasr etmek için şimdiye kadar her talibe yaptığı gibi buna da yüz vermeyordu. İbrahim yine içini çekti ve salonun taraçasına doğru yürüdü. Acaba dışarı çıktığını Efser görür ve o da çıkarmı deye biraz bekledi. Canım gelecekse bari çabuk olsa da Necla'nın dansı bitip oğlunu aramağa başlamadan biraz konuşabilselerdi. Kapıdan taşan aydınlıklar arasında

sim İki

Nakl eden: EDİBE SAİM

krem rengi ipeklere bürünmüş narin bir şekil belirdi. Efser elini uzattı: «Vay, nöbetçi değilmisiniz? Nasıl oldu bu böyle?» İbrahim boş bulundu: «Me'zun... deyecekken birden cevabının şümüllü ma'nasından sıkılarak kendini topladı ve ma'sum bir tavırla sordu: «Ne nöbetçisi Allah aşkına?» sonra acele sözü değiştirmek için bir dans rica etti ve salona girmeyip orada dans etmelerini teklif etti. Efserin neden böyle ziyadan kaçmak istediği sualine de: «Bilmem, içimden öyle geldi. Şuracıkta yalnız ikimiz olalım dedim.» cevabını verirken önüne bakıyordu. İnziva arzusunun sebebini her ikisi de pek a'lâ biliyorlardı. İçeriye girseler ve annesinin dansı bitse o tabiatıyla yine kendisini arz edecekti. Başka türlü yapamazdı. İşte bu mecburiyetten kaçıyordu. Annesi herkese işittirecek bir sesle: «Ah işte yine geliyor kavalyem. Bilseniz beni öyle kıskanır ki... Pek a'lâ canım, işte senin dediğin olsun» deyerek yerinden kalktı mı ne yapmak ihtimali vardı zaten. Şu kıskançlık efsanesi onu öyle titizlendiriyordu ki... Neden annesini kıskansın, canım, varsın o da gülsün eğlensin, kendisi de. Hele kendisi de... Şu kollarının arasındaki kızın endamiyle annesininki arasında zahiren bir fark yoktu. Tuhaf şey, neden acaba öteki o kadar dik ve sert, bu ise bu derece yumuşak ve uysaldı. Annesi dansı idare etmekte serbest bırakılmak şartıyla altın saçlarını dalgalayarak *tıpkı bir genç kız gibi hafif dönerdi*. Halbuki bu *hakîkî genç kız* her hangi adıma uyuyor, tüy gibi uçuyordu. Kendisinin yalnız dansta değil hayatta da dengi işte bu idi. Kendi gibi genç bir arkadaş..

CALGI durunca orada bir kanapeye yanyana oturdular. İbrahim'in sıkılarak avuçlarının içine aldığı ufak el geri çekilmedi. Genç bir şeyler

sövmek istiyor, yutkunuyor, cesaret edemeyordu. Efser de bir şey demiyor, gözlerinde derin bir istifham ma'nasiyle bekleyordu. Bu fırsatın her zaman

ve Efser ile İbrahim

ele geçmeyeceği düşüncesiyle biraz cesaret bulan İbrahim nihayet sordu :

— Efser, ne dersin ?

— Neye ne derim ?

— Hani sen, ben, ikimiz... Ne bileyim işte...

Anlıyorsun ya. Sen hiç bunu düşünmedinmi ? Bu husta bir fikrin, kararın yok mu ?

— Biliyormusun İbrahim, dün bir yerde babana tesadüf ettim. (Efser daima böyle idi. Mevzu' ile alâkası olmayan bir şey söyler, fakat bir zaman sonra aradaki münasebet meydana çıkardı). Yakında

kendisini gördünmü ? Pek bozulmuş. Seni tanıdığımı söylediğim zaman yüzüme âdeta iştiyakla baktı. Pek müteessir olduğu belli idi. Kendisini sık sık gidip görmeli sin doğrusu...

İbrahim donmuştu. Bu sözü kendisine başka birisi söylese görürdü günün amma işte Efser sevildi-

ğine güvenerek buna cür'et ediyordu. Bu kızın nesine tahammül edilmezdi yarabbi...

— Babamla sekiz senedenberi görüşmediğimizi unuttunmu Efser ?

— Çok yazık. Benim öyle bir babam olsa iftihar ederdim.

— Ne çare ben aynı fikirde değilim. Hem şimdi bunun sırasımı ? Ben sana ne sordum kuzum, sen ne cevap veriyorsun ? Ne dedimdi bakalım ?

— Ah keşki demeseydin. Seni ta'zib etmeyi hiç istemeyorum.

— Yâni beni ret mi edeceksin ? Beni sevmediğimi söyleyeceksin ?

— Felaket zann ettiğinden daha büyük. Azizim ben seni, hem pek çok seviyorum, hem de... Ellerini öperek yalvarıyordu :

— Hem de ne canım, söyle, üzme beni.

— Seni gücendirmekten korkuyorum.

— Efser ben sana darılırmıyım hiç ? Söyle yavrum, anlat, korkma.

— Bak dinle. Sonradan sefil olmaksansa şimdi fedakârlık etmek, yol yakinken ayrılmak daha ma'kul. Sen serbest bir adam değilsin. Ben sevdiğim adama-kocama-tamamen sahip olmak isterim. Ya hep, ya hiç.

İbrahim anlamamazlıktan gelemedi. Sadece sordu :

— Yâni annemi kasd ediyorsun değil mi ? Onu sevmeyormusun ?

— Başka şerait altında anneni çok sevebilirim. Mesela evlerimiz ayrı olsa, onun da hayatta senden başka bir alâkası bulunsa, ve biz alelade gelin kaynana olsak. Annen gayet zarif ve sevimli bir kadın fakat anne değil. Bak seni ne hale koymuş. Nereye çekse gidiyorsun. Kendine has bir hissin, bir fikrin bile yok. Hepsini pişirip hazır hazır önüne koyuyor, sen de zahmetsizce yutuyorsun. Ben kadını, İbrahim, karşımda erkek isterim ; çocuk değil. Annen ile biz kabil değil geçinemeyiz.

— Ama

dünyada onun benden, benim ondan başka kimsemiz yoktur...

— İşte

orası daha fena ya... Şimdi senin bir

*Necla, açık pencereden, o-
dada konuşanların sesini
işitiyordu.*

kimsen daha olacak ve annen bu şirketi çekemeyecek. Hepimiz birden ateşe yanacağız.

— Ama Efser o kadın bana hem analık, hem babalık etmiştir... Senden başkası olsaydı böyle bir munakaşaya tahammül edemezdim. Sen tabii bizdensin, ayrı gayrımız yok... Düşün, hem ana, hem de baba...

— İşte hata oradan başlıyor ya. Dünyada kocasından, haklı olarak, boşanan yegâne kadın annen mi? Sana babalık edeceğim bahanesiyle bütün benliğini inhisar altına alacağına bir baba tedarik etseydi elbet iki taraf için de hayırlı olurdu. Annen gibi güzel ve el'an genç bir kadını bu gün bile kim almaz? Bak şu Atif beye bir kere.

İbrahim'in hayalinde sekiz senedenberi silinmiş bâzı sahneler canlanıyordu. Muazzam bir babanın yanında mini mini bir çocuk... Elinden her şey gelen bu harikulade baba... Derken yavaş yavaş küçüğün de büyüdüğündenmidir nedir, aradaki fark biraz eksiliyor, iki şahsiyet daha ziyade yaklaşıyor... Beraber top oynarken, gezerken, konuşurken pek cana yakın bir arkadaşlık hissi teessüs ediyor. Sonra bir gün birdenbire, bir varmış, bir yokmuş... Artık çocuk annesiyle, kendine hem analık hem babalık eden bu cazip kadınla yalnız yaşıyor. İşte şimdi bu hatıralarla zihni dolu, ayağa kalkarak Efsere bakıyor. Bu kız tabiatın kendisi için halk ettiği eş, öteki kendisi için eşsiz kalmakta ısrar etmiş bir kadın. Nasıl te'lif etmeli, bir çaresini bulmalı.

Vakît de geç olacak. Annesi kim bilir onu nasıl arıyor, ne kadar üzülmüyordur. Efserin yanında olduğunu mutlak sezmiştir. Ne çile, Allahım, ne çile.

İçeriye girmeden genç kızı kendine çekerek alından öptü, tali'den bu kadarcık olsun hırsızlık etmek artık onun hakkı idi. Kim bilir bu ilk puse belki de sondu. İkisi de pek sarsılmış ve şaşırmışlardı.

Taraçanın kapısından, uçları kelebek gibi titreyen şifon bir eşarpı ta'kiben, Necla ile Atif bey çıktılar. İncecik ve aciz bir kadın gibi duran bu mahlûk ne badar da genç ve güzeldi. Yüzünde biraz kalem oynatmıyor değildi ama şimdi o kadarını pek genç kızlar bile yapıyorlardı. Necla bu ilmi gayet mahir bir artist gibi kusursuz yapıyor, hemen hiç belli etmeyordu. Bu şahesere takdirle bakmaktan kendini alamayan Efsere dönerek en saf tebessümü ile sitem etti :

— Sevdalımı elimden alan yegâne genç kız sizsiniz. Başkasına dünyada kaptırmam. Haydi vefasız evlat, ihtiyar ananın uykusunu da düşünelim. Allah rahatlık versin çocuklar.

İki genç sadece el sıktılar. Atif bey hürmetle eğildi. Efserin yanağına bir fiske ile veda' eden Necla

oğlunun koluna girerek mermer mevdivenlerden indi, otomobillerine doğru yürüdü. Yolda oğluna tazalûm etti :

— Canım beni zavallı Atif beyin başına attın kayb oldun. Adamcağız nefes bile alamadı, bana bağlandı kaldı.

İbrahim vazifesini bilir bir çocuktuktu. Gayet mütefif bir tebessümle cevap verdi :

— Keşke herkesin başına sizin gibi müstesna kadınlar düşse. Atif bey sabaha kadar nefes almağa çoktan razıdır, hakkı da var.

Necla tatlı tatlı güldü. Demek oğlu onu beğeniyor, seviyordu. O da kendisine bir cemile yapmak istedi ve Efserle neler konuştuklarını sordu. Ah bilseydi neler konuştuklarını...

İBRAHİM ertesi sabah kahvaltıya indiği zaman annesini masa başında buldu. Gecenin yorgunluğu üzerine böyle erken den kalktığı için sitem etmeğe başladı. Senelerin hiç iz brakmadığı bu yüz sevinçle bir kat daha güzelleşti. « Demek benim rahatımı düşünüyorsun, ha? »

— Tabii değilmi? Dünyada senden başka kimim var? derken İbrahim'in ta içinde bir şeyler, tahlile, iytirafa gelmez bir şeyler sızladı.

— Yavrum kahvaltını pek kısa kestir. Kuzum öğle yemeğini ihmal etme. Benim bu sabah kuvarforle randevum olmasa gelir seni dairenden alır beraber bir yere yemeğe götürürdüm. Ne eyi olurdu değil mi? Ne ise bu günlerde bakalım şöyle ana oğul bir akşam yemeği tertib edelim. Çalgılı, danslı bir yerde. Bari bir kaç güzel kız gör de eğlen, gözün, gönlün açılsın. Hep benimle gezip bulunacak değilsin ya.

Evet, evet, dans, çalgı, güzel kızlar v. s. İbrahim bunları pek eyi bilirdi. Dün akşamki eğlencenin tadı henüz damağında iken yeniden plan yapmağa pek hevesi yoktu. Neclanın elini öperken gayet samimiyetle dedi ki :

— Kuzum cicim, beraber olduktan sonra neresi olsa olur. Biraz da evimizde oturup dinlenelim.

SAAT bire doğru İbrahim'in masasına yaklaşan hademe kendisini bir hanımın görmek istediğini haber verdi. Koridorda Efser bekleyordu. Sabahki can sıkıntısı, öğleye kadar başardığı işlerin yorgunluğu bir anda silindi. İbrahim tehalûkle «Dur, dedi, şapkamı alayım da beraber bir yere gidip hem yemek yer, hem de konuşuruz. Ah ne eyi ettin de geldin...

— Elbet, ne zann ettin, geldim işte. Senin (Devamı 77 nci sahifede)

Güneş Banyosu

Nasıl Yapılır?

Yazan : SELİM SIRRI

GÜNEŞ! İşte Hazreti-Âdem devrinden beri insanların akıl erdiremediği bir sırrı-hilkat. Beşeriyetin efsaneler devrinde Hintliler asırlarca onu ma'but tanımış, ismine (Sourya) demiş. Mısırlılar da ona (Horus) namı altında tapınmış. Nihayet kadim Yunanistan (Apolon) u nefis san'atlar, ziya, musikî, tababet ve güneş ma'budu bilmiş.

Güneş hakikatte bir nur ve hayat menbaı değildir? Yalanı, desiseyi, riyayı kara buluta, doğruyu ise güneşe benzetmeyormuyuz? Hakikat er geç meydana çıkar demezlermi? Sevgili yavrumuza hitab ederken iki gözümün nuru deriz. Pek sevdiğimiz, pek hürmet ettiğimiz bir kimse bizi ziyaret etse, güneş gibi evimi aydınlattı deriz. Güzelliğine hayran olduğumuz bir kimse hakkında, güneş gibi gözlerimi kamaştırdı deriz. Nihayet tarihte meşhurdur, Büyük İskender bir gün, güneşlenmek için boylu boyuna bir çimene uzanmış olan Diyojeni taltif için bâzı va'tlerde bulunurken, koca feylezof: « Gölge etme başka ihsan istemem.» dememişmidir?

Şüphe yok ki kadim Yunanistanda Hristiyanlığın zuhurundan evvel beşeriyetin bugün kâ'bına varamadığı bir devri-tarihi yaşamış olan insanlar, bizden çok hayatın kıymetini takdir eder ve gençliklerini uzun zaman muhafaza ederlermiş. Kadını erkeği nim-üryan yaşadıkları için vucutlarını sık, sık güneşe gösterirler-

miş. Hristiyanlık vücudun örtülmesini emr edince hem beden faaliyetlerine set çekti, hem de hayat menbaı olan güneşin sıhhi te'sirlerinden insanları mahrum braktı.

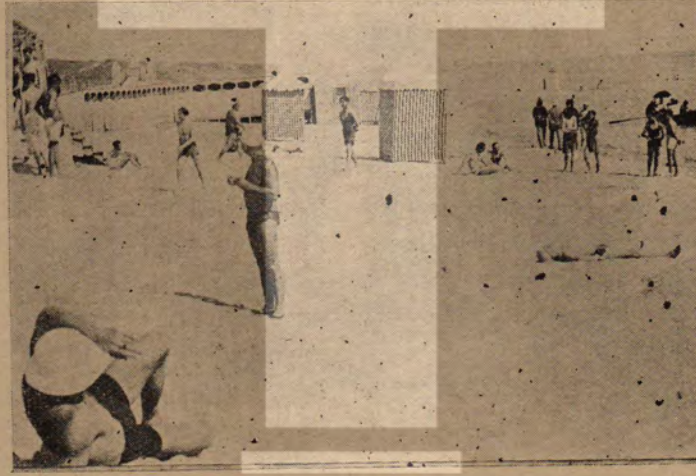
Son elli sene zarfında medeni dünyada vucuda iytin'aya başlanınca onun zaruri yardımcıları olan gıda, hava, ziya, su da insanların içtimai hayatında yer tuttu. Artık herkes anladı ki adelenin gıdası hareket, miydenin gıdası yemek, ciğerlerin gıdası hava, derinin gıdası ise su ile güneştir.

Haraket, hava, gıda, ziya herkese fayda verebilir. Ancak ne kadarı fayda verir?

Ne yolda yapılırsa istifadeli olur. İşte bilinmesi şart olan budur.

HİÇ şüphe yok ki insanlar umumiyetle modanın esiridirler. Moda zararlı da olsa yapmakta beis görülmez. Moda olduğu için bıyıklarını traş eden erkekler, moda olduğu için saçlarını kesen kadınlar ne kadar çoktur.

Bir zamandır bilhassa kadınlarda güneşte yanmak moda oldu. Esmerleşmek, kararmak âdeta tehlikeli bir şekil aldı. Binlerce hanımlar vucutlarının muayyen yerlerini yakmak için plajlarda kumsala boylu boyuna yatıyor ve derilerini yüzülünceye kadar yakıyorlar. Bunu güneş banyosu zann ediyorlar. Pek tehlikeli bir oyun oynadıklarının farkında değildirler. Çünkü güneşin şakası yoktur, insanı çarpar ve öldürür.

Plajlarımızdaki gayrısıhhi vaziyetlerden bir numune

O halde güneş banyosunu nasıl yapalım?

Söyleyeceklerim esasen uzvi bir rahatsızlığı olmayanlar içindir. Ciğerlerinden, kalbinde, miydesinden muztarip olanlar ziya ile tedavi için mutahassıs doktorlara kendilerini göstermelidirler.

1— Güneş banyosuna vücudu yavaş yavaş alıştırmalı. Onun için evvela hava banyosu ile işe başlamalı. Nisanın on beşinden itibaren sabahları kalkınca pencereleri açmalı. Sık örgülü perdeyi indirmeli, kolları, bacakları, gövdeyi hafif, hafif işleterek, vücudu öğüştürerek 3-5 dakika vücudun her yanını temiz hava ile temasa getirmeli. 15 gün sabahları bu tarzda hareket ederek üşümeden çıplak durmaya tedricen alışmalı.

2— Mayısın iytibaren ya bahçeye veya etrafı kapalı bir teraçaya bornozla çıkmalı. Başa beyaz keten bir şapka giymeli ve evvela bacakları, sonra bele kadar kısmı daha sonra bütün vücudu güneşe göstermeli. Buna da 10 dakikadan başlamalı ve tedricen bir saate kadar çıkmalı. Güneş banyosu yaparken haraketsiz durmak caiz değildir. Vücudu hafif, hafif işletmeli, sıçramalı, dolaşmalı veya oğunmalıdır.

3— Arka üstü uzanıp veya yüz üstü yatıp vücudu hareket ettirerek güneşlenmeli.

4— Plajlarda arka üstü güneşe uzanmak veya güneşte uyumak çok tehlikelidir.

5— Çocuklar pek küçük yaşta güneş banyosuna başlatılabilir. Yalnız onların derisi pek ince ve hassas olduğu için çok dikkat etmek lazımdır. Onlara yaptırılacak güneş banyosu iki yaşına kadar 5 dakikayı geçmemeli. El arabasındaki çocuklar uzun müddet güneşte brakılmamalı.

6— Gerek küçüklerde, gerek büyüklerde bilhassa başın güneşten korunması lazımdır. Yazın saat 11 den 3 e kadar plajlarda veya bahçelerde güneş banyosu yapmak caiz değildir.

7— Güneş banyosundan sonra denize girecek ise suya girmeden evvel 10 dakika kadar gölgeli ve rüzgârsız bir yerde durmalıdır.

8— Güneş banyosu a'zami bir saati geçmemeli ve her 10 dakıkada bir gölgeye çekilip iki üç dakika güneşin hararetini ta'dil etmelidir.

9— Kadınların mu'tat rahatsızlık günlerinde güneş banyosu yapmaları muzırdır.

Kumlarda vucutlarını yakıp şifa yerine zarar görenlerin adedi nispetsiz derecede çoktur

küçük, mayolarla grup, grup açık havada cinstik yapıyor, oyunlar oynuyor, sonra suya girip yıkıyorlar. Bu suretle her günkü fikir yorgunluklarını telafi ediyor, sıhhatlarını takviye ediyorlar.

Güneş banyoları! Bu ucuz ve külfetsiz devadan istifade etmesini bilen milletlerde hastahanelerin, darülacezelerin, sanatoryumların, eczahanelerin adedi azalır.

Şurası muhakkaktır ki biz çok sun'i yaşıyoruz, tabiattan çok uzaklaşmışız. Tabiata dönmemiz ve onun niyetlerinden istifade etmemiz lazımdır.

Hulasa kışın soğuğu ve zıyasızlığı ile kuryan nebatata hayat veren, çiçekleri renklendiren, yemişleri olduran güneş hiç şüphe yok ki insanları da ihya eder. Yalnız istifade etmenin yolunu bilmeli.

ALMANYADA bu son senelerde açık havada güneş banyosu yapmak çok taammüm etmiştir. Muhelif Alman şehirlerinde «Zonnenbund fe-rein» lar, yâni güneşçiler cemiyetleri teşekkül etmiştir. Bu cemiyetlerin binlerce a'zısı yazın sahillerde, orman kenarlarında, yüzme havuzlarında kadın, erkek, büyük,

Harici Ticaretimizin İnkişafına doğru mühim bir adım İş Limited Şirketi

MUHİT in okuyucularına ma'lûmdur ki harici ticaretin en mühim şartı *standardizasyon* dur. İngilizceden alınıp beynelmilel bir kıymet kazanan bu iktisadi ta'birin ma'nası şudur :

İhracat mallarının - tiftiğin, tütünün, pamuğun, incirin, afyonun, yapağının vs. - çeşitleri olur ; bu çeşitlerden her birinin kullandığı yer ve pazar ayrıdır. Bunun için muhtelif cinsleri karıştırmak sınaate son derece zararlı bir ameliyedir. Müşteri (ister tacir olsun ister fabrikator) aldığı malın her tarafının aynı cinsten olmasını ister ve böyle olduğundan emin olmadığı bir malı katiyen almaz.

Bundan birkaç ay evel İstanbuldan geçen Amerikann Birleşmiş Devletleri Ticaret müsteşarı Mister Klein, yaptığımız bir mülakattte, bu mühim şartı bize uzun uzun anlatmıştı, biz de kari'lerimize

iyzah etmiştik. Mr. Klein : «Amerika Birleşmiş Devletleri, mali buhran içinde olsa dahi, sizin ihracat mallarınız için geniş ve emin bir pazardır ; ancak standardize olmaları, müşterinin emniyeti kazanılması, malın hem kalitesinden, hem temizliğinden kimsenin şüphesi olmaması lazımdır» demişti. Halbuki şimdiye kadar bu mühim şartın iyfası için ciddi tesebbüslerde bulunulmuş değildi. Muvaffakîyetle standardizasyonu atbik eden Aydın İncir Kooperatifi bu hususta ye-

gâne misali teşkil ediyordu. Şimdi memnuniyetle öğ-riyoruz ki, İş Bankasının teşebbüsüyle, mahza ihracat mallarımızda doğru ve fenni bir standardizasyon tatbik ederek cihan piyasalarında layık oldukları şöhreti te'min etmek üzere bir İş Limited şirketi te-essüs etmişir.

Böyle kuvvetli bir mali teşekkül harici ticaretin inkişafını te'min için ilk ve elzem bir şart idi, fakat asıl bundan sonra piyasaları kazanmak için edilecek teknik mücadeleler serisi başlayacaktır. Oralarda bizden eski, tamamıyla yerleşmiş, usta ticaret pehlivanı rakipler var, onların elinden şampiyonluğu almak tasavvur olunduğundan fazla güç olacaktır.

«İş Limited» in teşekkülü üzerine matbuatımızda görülen endişeleri biz pek vakîtsiz buluyoruz ; şimdiki halde temenni edilecek bir şey varsa teşebbüsün mu-

vaffakîyetidir. Bu tez ve kolay olacak olursa « İş Limited » i başka şirketler ta'kîb edecektir. Nihayet son derece arzu olunan Mustahsiller kooperatifi de teşekküle imkân bulabilecektir. İlk ve en güç hatveyi attığından, hattâ sermayelerinin mühim bir kısmını *risk*den salim sayılmayan bir teşebbüse tahsis ettiğiinden İş Bankasını takdir ederiz ve muvaffakîyetler dileriz.

İş Bankası umumi müdürü
Mahmut Celal Beyefendi

Cihan Kadınlığının Faaliyetlerinden

Belgrat Sulh Konferansı

GEÇEN Mayıs ayında "Beynelmilel Kadınlar Temsil Hakkı Birliği,"nin davetiyle Belgrat da bir sulh konferansı akd edildi. İngilizce ismi "International Woman Suffrage Alliance," olan bu cemiyete bu gün-Türk Kadın Birliği de dahil olmak üzere kırk altı muhtelif memleketin kadın cemiyetleri iştirâk etmiştir. Üç senede bir defa ve her defasında başka bir şehirde olmak üzere bir umumî kongre toplanır. 1929 kongresi Berlin de olmuş ve orada Türk Kadın Birliğini temsil eden Efzayış Suat Hanım tarafından sahifelerimizde bu na dair ma'lumat verilmişti. Gelecek kongre Atina da olacaktır.

Bu kerre tertib edilen Belgrat Sulh Konferansı'nın gayesi, Cenevre de Milletler Cemiyetinin Şubat 1932 de toplanacak Tahdidî-Teslihat konferansına kadınlar tarafından sulh lehinde teşebbüsatta bulunulmasını te'min etmek ve o tarihe kadar bütün memleketlerde sulh lehine etkârî-umumiyeyi kazanmaktır.

İçtima'lar 17, 18 ve 19 Mayıs'ta Belgrat Darülfünununda vuku' buldu. Amerika Birleşmiş Devletlerinden ve Uruguay dan ve Avrupanın ekser memleketlerindeki kadın cemiyetlerinden murahhaslar geldiği gibi Türk Kadın Birliği de muharrirlerimizden Seniha Sami Hanım tarafından temsil edildi. Milletler Cemiyetinden gelen murahhaslar ve mutahassıslar da konferansa iştirâk ettiler.

Bu teşebbüse mahallinde gösterilen büyük alâka açılma merasiminde Saray, Hukûmet ve Patrikhane tarafından gönderilmiş mümessillerin bulunmasıyle ispat edildiği gibi Harbiye Nezaretinin de ayrıca bir mümessili vardı; Belediye Reisi de bizzat hazır bulunarak murahhaslara hoş geldiniz nutku söyledi.

Dinleyenler arasında Yugoslavya'nın her şehrinde mevcut kadın cemiyetlerinin reisleri ve murahhasları vardı; bunların içinde eski milli kıyafetlerini giymiş bazı yaşlı Sırp ve Karadağlı kadınlar dikkati celb ediyorlardı.

Murahhaslar birer birer dinleyenlere takdim edilir-

lerken Türkiye ismi hararetle alkışlandı. Bilhassa Balkan mahafilinde memleketimize karşı pek ziyade samimiyet ve hüsnüniyet gösterildi.

Konferansın devam ettiği üç gün zarfında muhtelif mutahassıslar ve hatipler tarafından iktisadi buhran, işsizlik, terki-teslihat ve umumî sulh mes'eleleri munakaşa edildi.

KONFERANSTA geçen müzakerelerden hasıl olan intiba' şudur: cihanda hüküm süren iktisadi buhranın mu'dil â-

milleri arasında en mühimlerinden biri her milletin uhdesine yüklenen teslihat masarîfidir. Her halde şurası muhakkaktır ki fenilerledikçe harbin intac ettiği masarîf, tahribat ve nüfus ziyatı öyle faci' nispette artıyor ki bundan sonraki harplar insaniyet için intihar demek olacaktır. O halde, şimdiye kadar idealistlere munhasır kalan umumî sulh fikri artık mübrem bir

Konferansın açılmasında bulunan murahhaslar

zaruret olmuştur. Bu mes'elenin fenni cihetiyle Milletler Cemiyeti meşgul oluyorsa da etkârî-umumiyeyi hazırlamakta valideler, mürebbiler, muharrirler uhdesine mühim bir ma'nevî vazife terettüb etmektedir. Bütün milletlerde binlerce senelerden beri kökleşmiş an'aneler, kinler terk edilmeli ve vatanperverlik demek behemehal komşu milletlerden nefret etmek olamayacağı anlaşılmalı; insan vatanını sevmekle beraber bütün insaniyeti de sevmelidir. Aynı memleketteki vatandaşlar arasında cari kanunlara ve hukuka bütün milletler arasında riayet edilmeli. Eğer bu fikir umumen kabul edilebilirse beşeriyet hayatının büyük bir merhalesine girmiş oluruz demektir. İptidai insanların münferit mücadelelerinden beri tarihi devirlerde şahit olduğumuz sırasıyle aile, semiyeye, aşiret, medine ve devlet teşkilatının tetimmesi olarak şimdi de Milletler Cemiyeti fikri kuvvet buluyor; fakat bütün milletlerin müsavat dairesinde iştirâk ettikleri bir Milletler Cemiyeti olmalıdır.

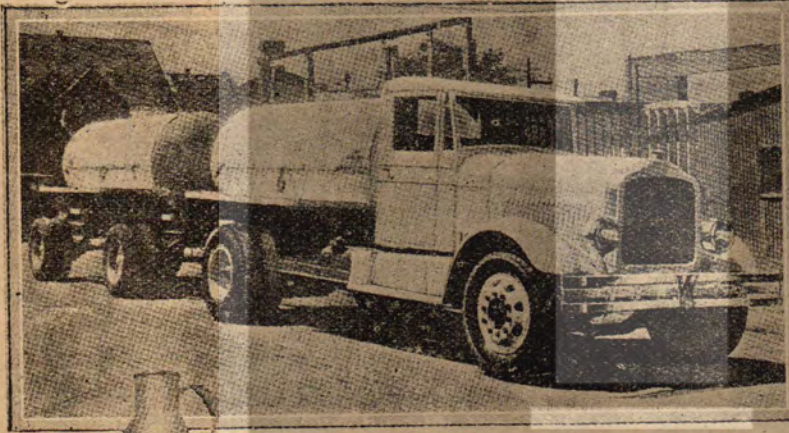

Dünyada Sütçüler

Flandre li bir kız.

Tunuslu bir sütçü. Şimali Afrika'nın kızgın güneşi altında sütün soğumasına ihtimal yoktur.

Amerika Düvelimü ttehesinden Texas da bir süt katarı. Vagonlardan her birinde dörder buçuk tonluk hacmı-istibisinde bir termos şişesi vardır.

Portekizli bir sütçü kızı, milli kıyafetini giyinmiş olarak başında süt tenekesi, yalın ayak dolaşır.

Rusyada sütler, karla örtülü sokaklarda kızakla nakl edilmektedir. Orada mühim mes'ele sütü donmaktan muhafaza etmektir.

İspanyanın Seville şehrinde.

Berlinde.— Süt arabasının on musluğu vardır. Müşteriler sütü bu musluklardan kendileri alırlar.

Hindistanda sütçü torbasını omuzuna asmış gidiyor. Sıcak havalarda süt ekseriya ekşir.

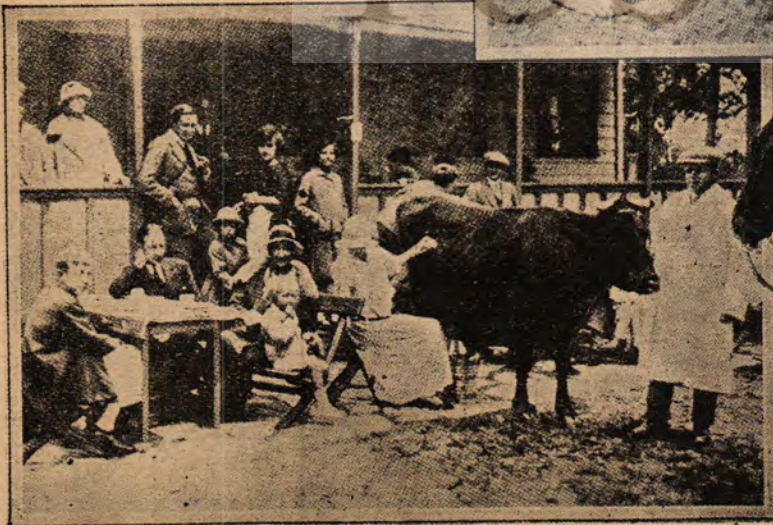

Bulgaristanın Sofya şehrinde.

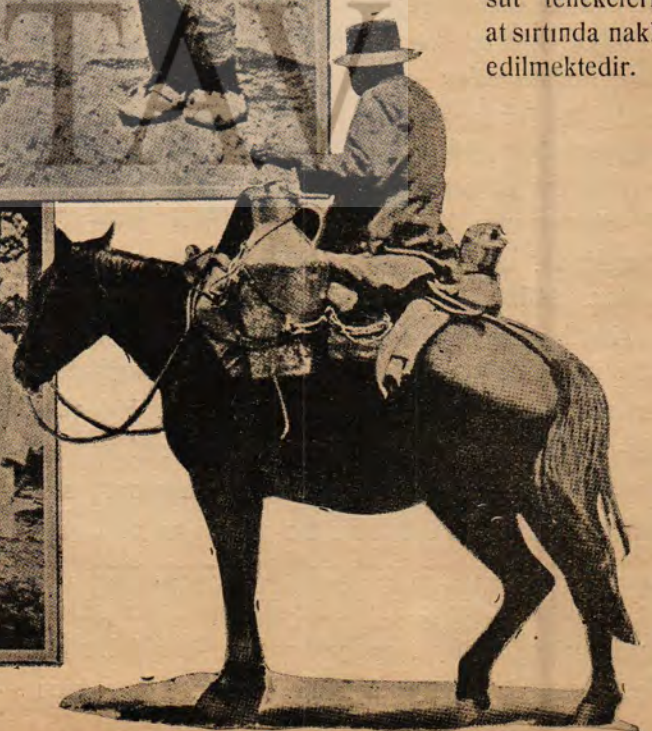

Üsküp de küçük Arnavut sütçü, bir küçük kıza süt ikram ediyor.

Peru nun Lima şehrinde süt tenekeleri at sırtında nakl edilmektedir.

Fransada "Le Touquet," denilen mahalde teşhir edilen bu inek, İngilterede musabakalarda birinciliği kazanmış bir sürüden getirilmiştir. Sütü sağıldığı anda, etrafta bekleyen küçük müşterilere dağıtılmaktadır.

Bir Heykeltraş

Yazan : NAHİT SIRRI

NE zaman boş vaktim bulursa, Ankararının eski Kal'esine çıkarım. Muazzam ve efsanevi bir kuş gibi şehrin üstünde tüneyen bu tepedeki dar, eğri büğrü ve inişli yokuşlu sokaklar insana bir iki asır evvelki zamanın havasını teneffüs ettirir, ve tepenin kenarlarından hele akşam saatiyle geceleyin manzara enfestir. Geceleri, Ankaranın Çankayadan Keçiörene ve Etlikle Dikmene ve Cebeciye kadar yayılan bin bir ziyası, çok geniş bir limanda kaynaşan gemilerin ışıklarını hatırlatır. Fakat bu, yokuşları ve inişleri bulunan garip bir limandır. Ve gündüz, güneşli ve açık günlerde, Ankara semasının maviliği, havasının şeffaflığı, ve gurup dakikalarında ufkunun aldığı kızıl rengin çeşidi, her yerden ziyade oradan nefis görünür. Ankara Kal'esi hakikaten ziyaretine layık bir yerdir, ve ne gariptir ki senelerden beri merkezi-hukûmette yaşayan İstanbullular arasında oraya hiç çıkmamışlar vardır. Hele, Avrupadan tahvili-me'muriyetle gelen ve yine oraya gönderilecekleri günü bekleyip duran hariciye me'murları, Samanpazarı meydanından kal'eye sapan yollara adım atmazlar. Buna mukabil de, şehre yolu düşen ecnebi mutlaka kal'eye çıkarak hiç olmazsa bir saatini orada geçirir. Kal'enin tâ ucunda, uçurumlara hüküm ve bir harp gemisi gibi vadilere gûya hücum eden nokta, en yüksek mevki'dir, ve orada, henüz tanzim ve tasnif edilerek umuma açılmayan bir müze ile onun bir az altında ahşap ve eski bir ev vardır. Bu evde müze me'murlarından biri oturmuş. Küçük ve hududu telle örtülü bahçesinde, ne çok ve ne güzel kediler ağır ağır dolaşır. Müze kapısının önündeki taş basamakların üzerine her oturuşunda, bu eski, küçük ve ahşap evde kışın en şiddetli günlerini geçirmeği ürperti veren bir zevk içinde tahayyül ederim. Kış rüzgârları bu küçük evi, içeri hücum için zayıf bir nokta arayarak mütemadiyen dolaşan bir canavar sürüsü gibi saracaklar, ve evlerin bir ruhu ve dimağı varsa, bu küçük ev de o kış rüzgârlarının, uzak, yüksek ve buz tutmuş Anadolu dağlarından gelen kış rüzgârlarının keyfiyle parça parça olup havalarda ebediyen dolaşacağı âni düşünecek, buna hazırla-

nacaktır. Kal'enin müze yapılmış kısmının hemen hiç açılmayan kapısı önünde, biraz evvel de dediğim gibi taş basamaklar mevcuttur. Bunların üzeri bâzan tamamiyle boş olur. Bâzan, burada hiç kimseye rasgelmeyeceklerinden emin bir iki çifte, yahut da oyun oynayan mahalle çocuklarına tesadüf edilir.

Bir akşam, güneşin batmasına daha bir saat kadar varken yine kal'eye çıkmış, nihayeteki o yere gitmişim. Taş merdiven üstünde ihtiyar bir adam buldum. Üstü başı perişan, saç sakalı uzun, şapkası biraz arkaya itik bir adamdı. Altmışlık, hattâ altmış beşlik. Buruşuklarla dolu yüzünde yegâne canlı ve genç kalmış uzuv, açık mavi renkli, büyük ve pek parlak gözleri idi. Kendisinin oturduğu basamakların biraz aşağısına oturunca, gözlerine gelen tatlı bir tebessümle sordu:

— Müzeyimi gezmek isteyordunuz?

Demek ki konuşacak bir insan arayormuş. Lisansında bir yabancı şivesi vardı. Çok zamandan beri türkçe konuşmuş fakat ana kucağından buna başlamamış bir adam şivesi. Dedim ki:

— Hayır, müzeyi gezmek için gelmedim. Buraya arada bir çıkar, bilhassa gurubu seyr ederim.

Gurup lafı onu hiç alâkadar etmedi.

— Müzeyi hazırlıyorlarmış, yakında açacaklarmış. Dağınık bir çok şey var ama heykel yok. Siz heykeltraşlıktan anlarmısınız!

— Anların demeğe cesaret edemem. Lakin güzel san'atlerin kâffesini severim.

— Büyük müzeleri gördünüz mü? Avrupaya hiç gittiniz mi?

Gözlerinde hep o parlaklık vardı. Gür ve karışık bıyıklarının dudaklarını âdeta örttüğü geniş ağızda, yarı dişi eksikti. Tekrar etti: — Büyük müze hiç gördünüz mü?

— Evet, dedim, Luvr u bilirim, Vatikan müzesini bilirim.

Sordu:

— Roma da, Mikelanjın Musasının durduğu kiliseyi ziyaret ettiniz mi?

İhtiyar âdeta mütehakkim ve asabi bir sesle soruyordu. Büyük bir nehrin küçük dalgalarla

akan sathı gibi, işte o azametle göbeğine kadar inen sakaliyle oturduğu yerden, belki ayakları önünde toplanmış binlerce halka göğremek için halkmağa hazırlanan muazzam peygamberin heykelini görelî heyhat ki o kadar sene geçmişken bir daha görür gibi oldum. Gözlerimde o manzara, başımı tasdik-kâr salladım.

— Ha, nasıl? Ne ulvî şey değil mi? Eminim ki hiç bir insan o kadar heybetli ve muazzam olmamıştır. İşte san'atın büyüklüğü. Ben şu kanaattem ki, her san'atkâr İtalyaya, İtalya müzelerine hayatının hiç değilse on senesini vermelidir. Orada epey kaldınız mı bari?

— On ay.

— Az. Fakat ancak üç gün kalıp İtalyayı bilmek iddiasında bulunan zavallılara nispetle şüphesiz ki yine büyük bir şeydir. Ben on yedi yaşından otuz beş yaşına kadar İtalyada kaldım. Büyük Mikelanj gibi ben de hem ressam, hem

heykeltraş, hem miyimar, hem de şair olmak isteyordum. Fakat sonra, heykeltraşlığı hepsinden güzel buldum. Öteki şeyleri hep brakarak sade heykeltraş oldum. Heykeltraşlık, bilirmisiniz bu ne demektir?

Gözlerinde şimdi tutuşmuş bir ışık vardı.

— Bir san'atkâr kadar nasıl bilebilirim? dedim.

Cevabımı sevdi. Sesi yumuşadı. Gözlerinde tutuşan alev yerine hulyalı bir zıya geldi. Âdeta bir ru'ya içinde sayıklar gibi konuştu:

— Taşlar, mermerler ve tunçlar.. Şunu bilin ki, onların cümlesinde doğmamış bir insan gizlidir. Taşlarla mermerlerde ve tunçlarda gizli ve meçhul insanlar vardır ki, onları yalnız san'atkârlar bilir, ancak onlar görürler. Zaten taşlarda, mermerlerde ve tunçlarda gizli olan mahlûklar da hayatı sade

san'atkârlardan bekler, onlardan dilenirler. Taşların, tunçların ve mermelerin her birinde gizlenmiş ve mahpus bir insan vardır ki, kollarını san'atkâra uzatıp yalvarır. «Bize hayat ver! Ezel-den beri taşıdığımız bu zincirleri kır! Zindanımızın kapılarını aç! Bizi güne, güneşe çıkar!» diye rica ve niyaz eder.

Hep aynı ecnebi şive ile, fakat bir kitap cümleleriyle konuşuyordu. Durdu ve bir düşünceye dalmış göründü. Hava serinlemişti. Güneş yavaş yavaş ufka inmeğe başlıyordu.

— İsmimi merak etmeyormusunuz?

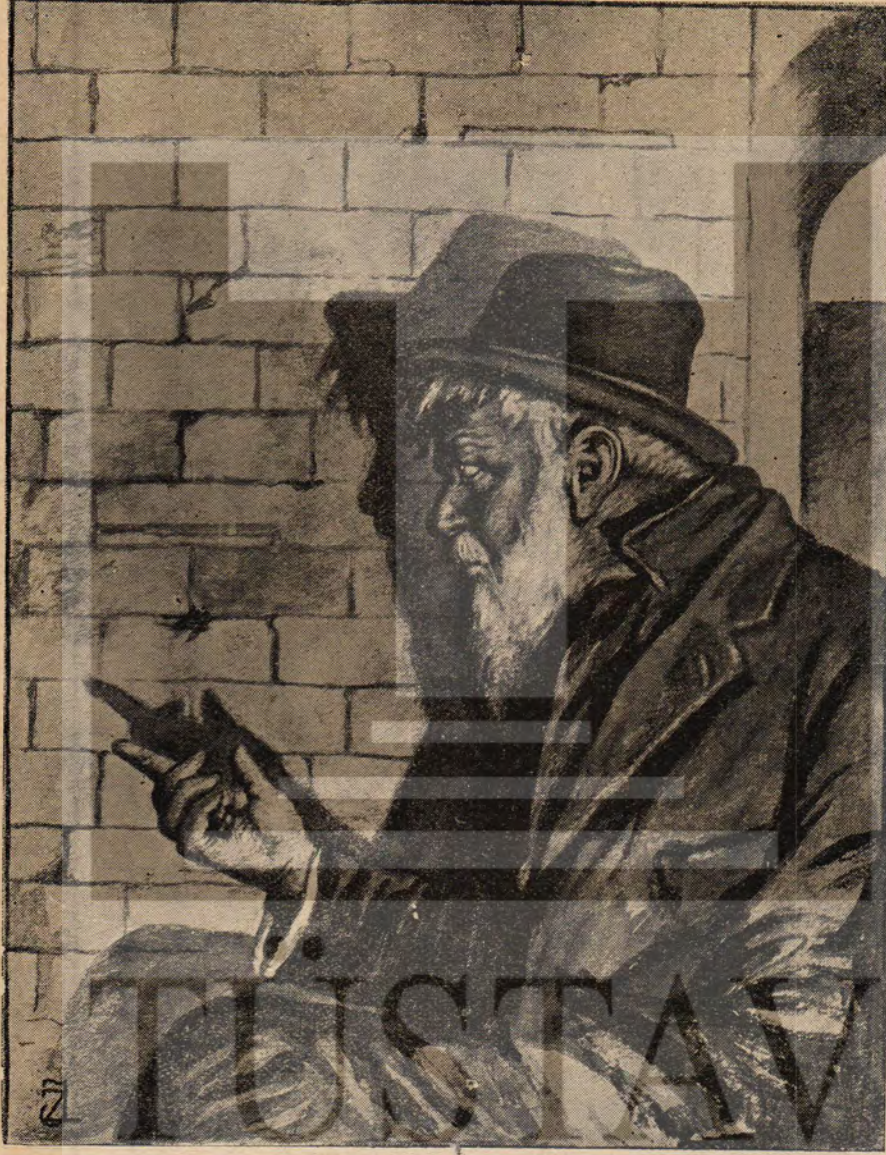
— Lutf edersiniz, dedim.

Güldü:

— Neye yarar? Size ismim hiç bir şey hatırlatmayacak ki! Ben heykeltraşım, fakat ismimi bilmeyeceksiniz. Hiç kimse bilmeyecek. Niçinmi, ha, niçin mi?

Halbuki ben hiç bir şey sormamıştım. Sualinde ısrar ettikten sonra cevabı yine kendi verdi.

— Niçinmi? Çünkü yedi kat göğün ardındaki

Yüzünün yegâne canlı kalmış olan iri gözlerinde hulyalı bir alev parladı ve sordu: "Heykeltraşlık, bilirmisiniz bu ne demektir."

Allah gibi kiscancım. Halk ettiği insanların pek mes'ut ve hele saadetleriyle mağrur olmalarına o tahammül etmediği gibi, ben de kendim toprakta toprak olduktan sonra benden can alacakların belki dünyanın son gününe kadar yaşamalarına, şekillerini mağrur ve muzaffer teşhir etmelerine tahammül edemem. İşte bunun içindir ki, taşlarla mermerlerde, tunçlarda mahpus ve zincirbent yaşayanlar, (Bizi kurtarsana!) deye hep beyhude yalvardılar. Ben heykellerimin hiç birini yapmadım!

Hep aynı yerde, taş merdivenin basamakları üstünde oturuyorduk. Akşamla beraber serinliği de her tarafı kaplıyordu. İki elim şakaklarımda, türkçeyi hangi memlekete ait bulunduğunu anlatmayan yabancı bir eda ile konuşan bu ihtiyar adamın, kim bilir ne acı ve ne büyük hayat hezimetleriyle vucut bulmuş ve bestelenmiş olan bu ilahi hulyasını, hiç sözlerini kesmeden dinledim. Diyordu ki:

— Benim büyüklerin büyüğü bir san'atkâr olduğumu insanlar işte bunun için bilmediler. Yanımdan geçerken istihkar ile baş çevirdikleri pejmürde kıyafetli, derin çizgileri ömrünün senelerinden ziyade açlık senelerini sayan adamın ne muazzam bir kudreti ellerinde esir tuttuğunu bilmediler. Ancak bunun ne ehemmiyeti var! Evet, bunun ne ehemmiyeti var! Ben her taştan bir ebediyet yara-

tableceğime emin olduktan sonra, bu fani cücelerin gölgeden daha çabuk silinmeğe mahkûm yüzlerinde hayranlık ra'şeleri yahut da istihkar işmiyazları belirmiş, ne kıymeti, ne ehemmiyeti olur!

Ayağa kalktı. Boyu uzun, omuzları çöküktü ve kolları dizlerine varıyordu, şapkasını daha geriye

itti. Geniş ve derin çizgilerle âdeta sed sed olmuş alının altında, kalın ve yarı ağarmış kaşlarının güzel bir hattı vardı. Şimdi sesi âdeta hırçın olmuştu.

— Hayır, hata etmişsin demeyiniz. Ben kendim de fani iken taşlarla mermerlerde mahpus olan varlıkları azad etmeğe tahammül etmedim. Ne için edecektim! Ebedi olan Allah bile mahlûkatının fazla bahtiyar ve hele mağrur olmalarına dayanamadığı halde, varlıklarını benim parmaklarımdaki deha ile kazancak olanların ben toprakta toprakken mağrur ve ulvi şekillerini belki

Taşların, tunçların ve mermerlerin her birinde mahpus bir insan vardır ki, kollarını açarak: " Bize hayat ver! Bize gün ve güneş göster! " deye yalvarır.

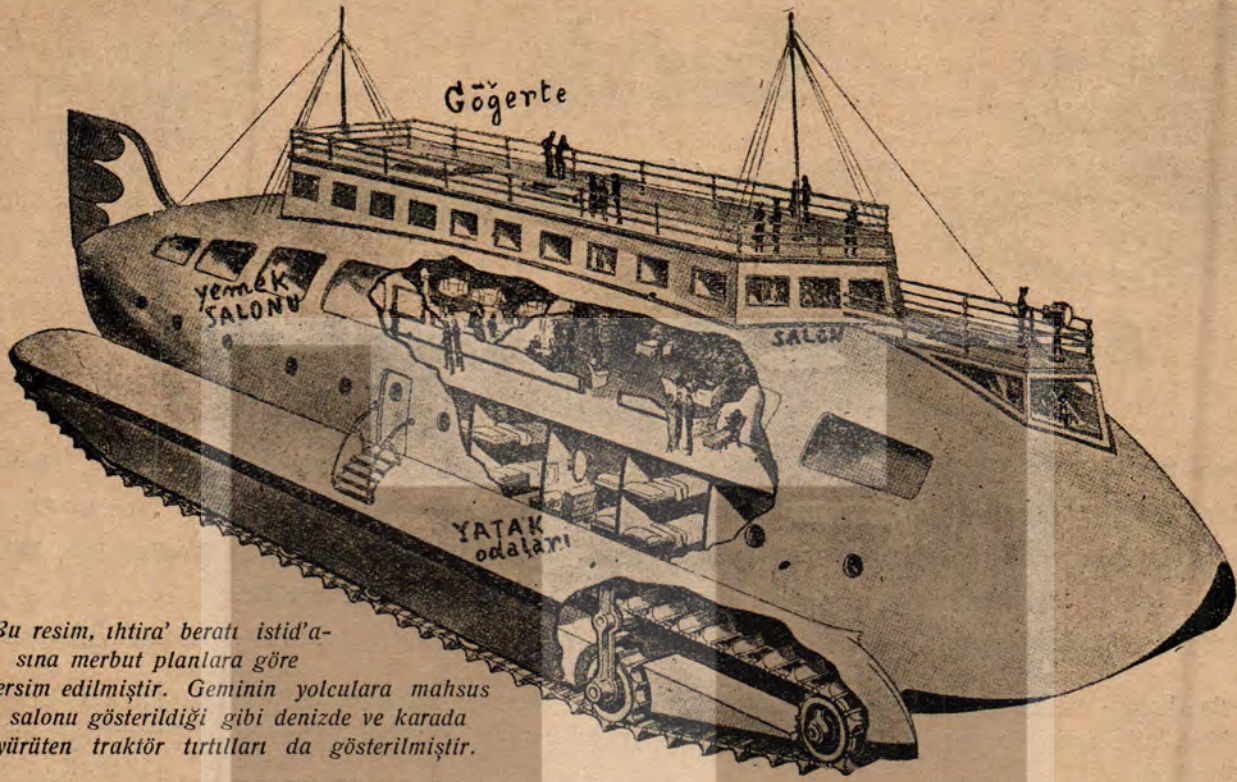
kiyamete kadar teşhir etmelerine niçin razı olacaktım! Yanıma, pek yakıma gelip oturdu. Şimdi dudaklarında müstehzi bir tebessüm, gözlerinde müstehzi bir ışık vardı.

— Onların zincirlerini çözmedim. Onlara hayat ihсан etmedim. Çünkü hesapsız taşlarla mermerlerde onların zincirlerle ezilmiş kollarını kımıldatmağa çalışarak: (Bize hayat ihсан et! Bizi bu

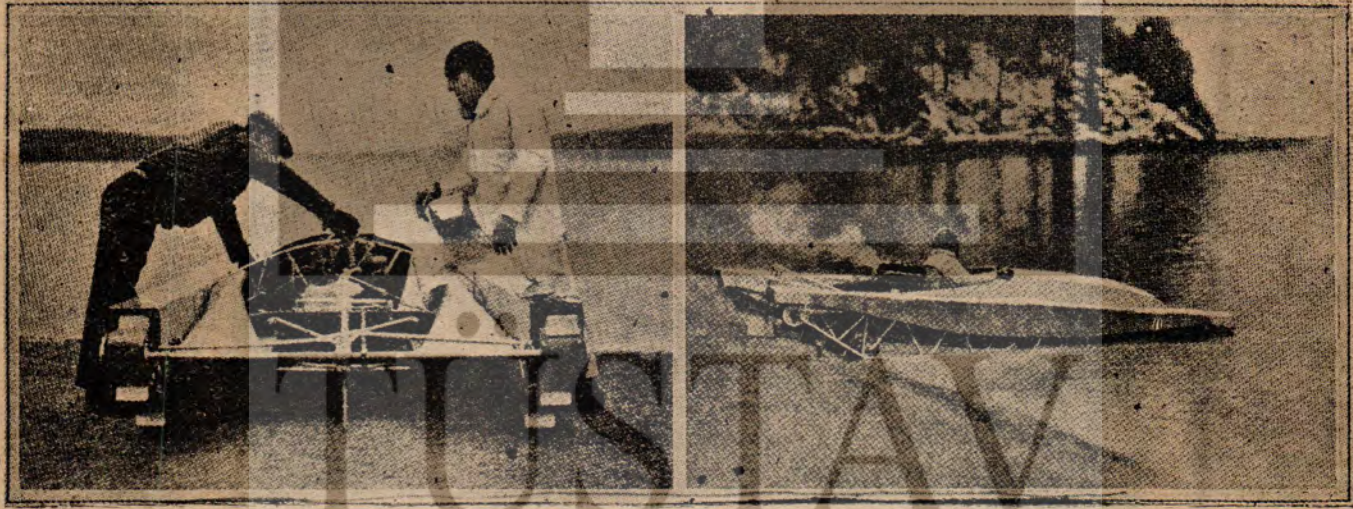
(Devamı 79 uncu sahifede)

Hem Karada Hem Suda İşler Garip Bir Gemi

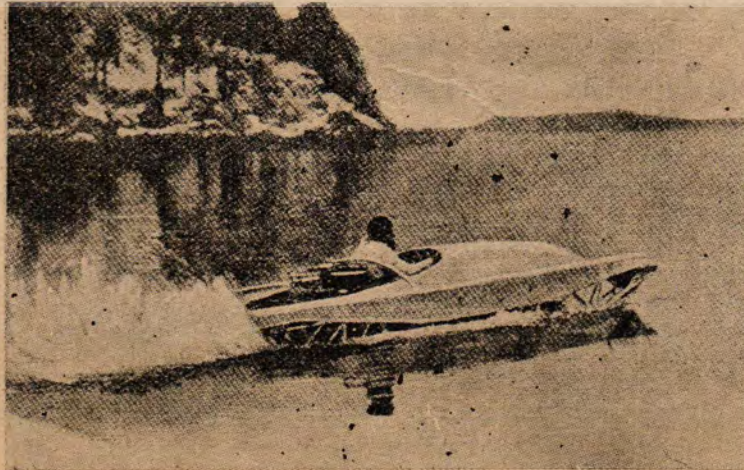
Bu resim, iktira' beratı istid'a-sına merbut planlara göre tersim edilmiştir. Geminin yolculara mahsus salonu gösterildiği gibi denizde ve karada yürüten traktör tırtılları da gösterilmiştir.

Peter Prell (sağda) gemisini nehre indirmeye hazırlanırken.

GEÇENLERDE Amerikada Hudson nehrinde işleyen garip bir gemi birden bire karaya tırmandı ve bir çatırtı ile koşmaya başladı.

Bunu Petter Prell isminde bir Amerikalı, hem suda hem karada işler bir gemiye dair nazariyelerini ispat etmek üzere icad etmiştir. Geminin arkasından başına kadar

İki yanda birer uzun hat teşkil eden çarklar gemiyi sür'atle yürütüyor.

Gemi, büyük bir kaplumbağa gibi nehre girerken.

(uzanan nihayetsiz kuşaklar üzerindeki küçük kanatlar gemiyi denizde yürüttüğü gibi karada da traktör tırtılı vazifesini görmektedir. Prell, aynı esas üzerine iymal edilerek Diesel elektrik makinesiyle hareket edecek daha büyük bir geminin planını çizdi ve iktira' beratı için istid'a verdi.

Tarih

KONUŞMALARI

Evliya Çelebi Bursada

(On birinci hicri asırda Bursa)

Bursa Kal'esi, Kal'e İçi, Aşağı Kal'e, Bursa Cami'leri, Medreseler, Tekkeler, Hanlar, Aşhaneler, Bekâr Odaları, Bursanın Çesmeleri, Hamamlar ve Kaplıcalar, Bursa Çarşısı, Manavlar, Kahveler, Meddahlar, İrgandı Köprüsü, Bursanın Mesireleri, Bursalılar, Meşguliyetleri, Kiyafetleri, Bursanın Mahsulât ve ma'mulâtı.

Bursada geçen çucukluğuma

Yazan : REŞAT EKREM

"Evvela hamd edelim Haliki-eflake ki dünya ve mafihayı, bu cümle acaip ve garaibi, yeri, göğü, cennet ve melaikü-rıdvanı, hurü-gılmanı, sümbülü-reyhani, bülbülü - gülüstanı, lü'lüü-mercani, mehü - mihri - dirreşanı ı z h a r u - ayan etti..." (1)

Seyyahı-şehir Evliya (2), yirmi yaşlarında bir de-

(1) Seyyahatname C, II. S. 3.

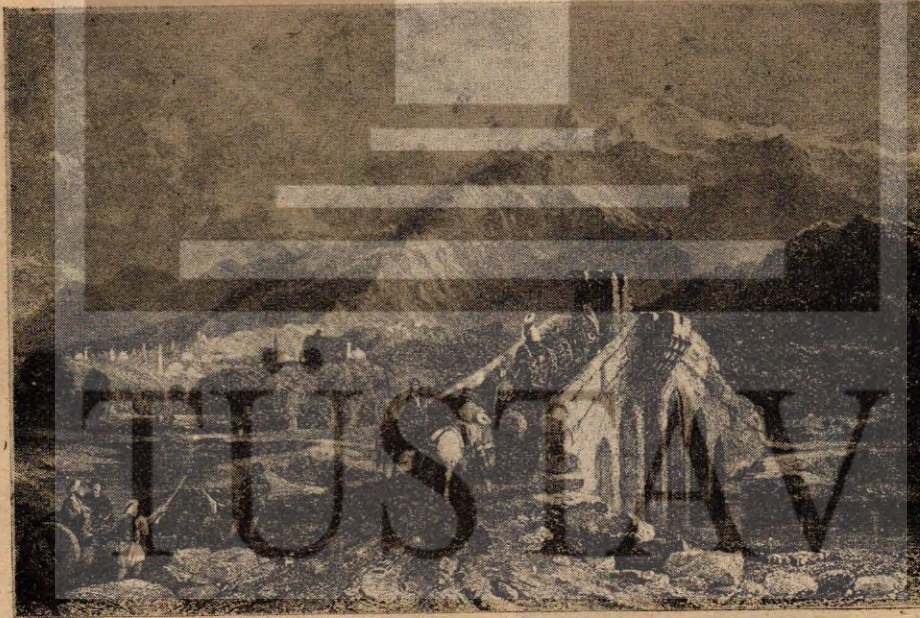
(2) Evliya, onbirinci hicri asır vezirlerinden Melek Ahmet paşanın süit hemşiresi ile Dergâhı - âli kuyumcu başısının oğludur. Kendisi sülalesini şöyle tespit ediyor: "... pederimiz serzergeranı - Dergâhı

âli yanı Derviş Mehmet Zilli bin Kara Ahmet, bin Kara Mustafa bin Yavuz Er bin Ece Ya'kup bin Kermiyan Zade Ya'kup Bey dir ki o da türkü-türkân Hoca Ahmet Yesevi sülalesindedir [Seyyahatname : C, VI. S. 227]". Bâzan resmi bir me'mur olarak, bâzan da devlet ricalinin yanında ufak tefek maiyet me'muriyetleri ile Anadoluyu, Suriye, Irak, Mısır ve İrani, Macaristan, Lehistan, Almanya, Hollanda, Danimarka, İsveç ve Rusya'yı dolaştı. Nihayet oturarak on cilt üzerine Seyyahatnamesini yazdı. Evliya 1020 de doğmuştu. Vefatı tarihi ma'lûm değildir. Fakat eserini ikmal ettikten sonra çok yaşamamış olsa gerektir.

likanlı iken, evvela, hicri 1040 muharreminde, yaya olarak İstanbulu gezmeğe başlamıştı. Dünyayı gezmek ve görmek iştiağı ile kavrulan bu genç tam on sene İstanbul sokaklarında dolaşmış, İstanbulun onbirinci hicri asırdaki içtimai hayatına dair en kıymetli bir vesika olan Seyyahatnamenin birinci cildi bu suretle vücuda gelmişti.

1050 muharreminde idi, bir gün Evliya Çelebi, Gedikpaşa da oturan kadim dostlarından Okçuzade AhmetÇe-

lebinin evine gitmişti. Ahmet Çelebi o gün Bursaya gitmek üzere hazırlanıyordu. Evliya yı görünce: "Biraderim Evliya! Gel seninle refik olup beş on gün içinde Yoksa Evliya gibi kuvvetli bir müşahit gördüklerini kayd etmekten kendini alamayacaktı. Eserinde kuvvetli bir müşahit olduğu kadar, tasvirlerinde renkleri kudretle imtizac ettiren bir kolorist ressam maharetini göstermiştir. Evliya, bütün bu kıymetlerinden başka, orijinal bir üslupkâr olmuştur.

GEÇMİŞ ASIRLARDA BURSA :
Nilüfer Çayı ve Nilüfer Hatun Köprüsü.

tahtı-kadim (1) olan Bursa şehrini seyrü-temaşa idelim, ola ki mahzun gönlümüz şad, gamkin hatırımız abad ola!" demişti. Evliyanın içine ateş düşmüş, "Gidelim!" eevabını vermişti, ve hattâ, anasına ve babasına haber bile vermeden, hemen, "yirmi nefer yaranı-ba-safa ile Eminönüne gelerek bir Mudanya kayığına binmişlerdi. „ Mudanya kayığı Eminönünden Fındıklıya gelmiş, oradan "bir kaç üstadı-kâmil geştiban (2) yolcular alınarak 1050 muharreminin ilk cumasında da, kuşluk vaktinde, gemiciler "eyyam muvafiktir deyerek seren çeküp salya demir" etmişlerdi. Leventler (3) yelkenleri açarak fatihalar okunmuştu. Sarayburnu akıntısı pupa yelken geçilmiş, bâzı yaran hanendeler ilahiler okumağa başlamışlardı. Okçuzade ile Evliyanın yol arkadaşları arasında ehli-dil kimseler vardı: birisi, Sultan İbrahim'in karcıbaşısı Sefer ağanın tanburacısı ve kemeççisi, diğeri de sadra'zam Kara Mustafa Paşanın (4) uşağı Kara Recep ağanın çökürçüsü ve hanendesi idiler. Evliya Çelebi: "Geliniz şu girdabı-gamda defî-gam için bir Segâh faslı idelim" deyince bu teklifi kabul etmişlerdi. Gemicilerden *Kışıkçı Dayı, Çordum, Çıvık Veli* adındaki dayılar da çökürlerini alarak Evliya ve arkadaşları ile beraber ahenge iştirâk etmişlerdi, "aşıkane, sadıkane bir Hüseyin Bay-

ULU CAMI'

"Bir havzu-müdevveri vardır ki içinde günagün mahiler şinaverlik iderler. Ve cümle cemaat ol havzudan tecdidi-vuzu' edip ibadet ederler,"
Seyyahatname C. II; S. 13.

(1) İstanbuldan evel payıtaht Bursa idi. Edirnenin Osmanlı İmparatorluğuna bir payıtaht olmaktan ziyade bir orduğâh olarak hizmet ettiği kanaatindeyim. Bunu, istinad ettiğim delail ile beraber, ilerdeki yazılarımda birisinde, mevzu' itti haz edeceğim.

(2) Gemici.

(3) Ücretleri gemi reisleri, kaptanları tarafından verilen bahriye efradına, Levent denilirdi. Donanmayı - hümayundaki Levent lerin ücretini Kaptan paşa verirdi. Bunlar daimi değildi, bir veya bir kaç sefer için tutulurlardı. Donanmayı hümayunun asıl daimi efradı devşirme çocuklardan vucuda getirilmiş olan Tersane Ocağı efradı idi ki bunlara "Azep taifesi" derlerdi. Vazifeleri sulh zamanında limanda bulunan donanmayı ta'mir etmek, sefere hazırlamak, gemileri ve tersaneyi idare etmekte. Donanmada asıl harb eden efrat "derya seferi ile mükellef timar erbabı" ile Yeniçeriler ve Leventler idi. Levent ta'biri, ayrıca, eyaletlerdeki valilerin kendi paraları ile teşkil ettikleri hususi askerlere de verilirdi.

(4) Meşhur Merzifonlu Kara Mustafa Pş değil, Arnavut Kara Mustafa Paşadır. IV üncü Murât ile İbrahime vezirlik etti.

kara (1) faslı" olmuştu. Bu zevkü-sürur ile Heybeli adasına varmışlar ve oradan da kalkarak muvafık bir üzgâr ile "berki-hatıf gibi şakiyarak" beş saat sonra Mudanya sahiline demir atmışlardı. Evliyaya diyarı-gurbette ilk cuma namazı Mudanyada nasip olmuştu.

Mudanyadan atlara binilmiş, kibleye doğru, bağ ve bahçeler arasından dört saat kadar gittikten sonra Fleddar ovası geçilerek Nilüfer kıyısına varılmıştı. Nehri, Nilüfer hatun (2) binası olan ve "her takı kavsi-kuzah-tan nişan veren" taş köprüden geçmişler, iki saat sonra da Bursaya varmışlardı.

Evliya Çelebi Bursayı gezmeğe başlayordu. Gördüğü manzaraları, abideleri, insanları: şekilleri, lisanları ve kıyafetleri ile, hulâsa en hurde teferruatı ile kayd ediyor, yaşadığı devrin en kıymetli bir içtimai tarihinin güzel bir faslına latif bir üslup ile ibda' ediyordu. İşte ben, Evliya Çelebi Seyyahatnamesinin Bursa faslından (3) bir takım parçalar alarak onbirinci hicri asırdaki Bursanın bir tablosunu yapmak, daha doğru bir ta'bir ile siymasını göstermek isteyorum.

Bursa, Osmanlı İmparatorluğunun eski teşkilatında, Anadolu eyaletinin merkezi idi. Fakat o zaman, Anadolu kelimesi, bugünkü ma'nasında değildi. Anadolu deye, sadece Bursa, Kütahya ve civarına denilirdi. Karaman,

Adana, Diyarıbekir, Erzurum, Trabzon, Van, Sivas ayrı birer eyalet idiler. Anadolu eyaletinin merkezi evvela Kütahya idi, fakat onbirinci hicri asrın başlarında Celalilerin (4) türemesi üzerine Bursaya nakl edilmişti.

Bursa Kal'esi

Yalçın bir kaya üstüne inşa edilmiş olan Bursa Kal'esinin yalnız bir cihetinde, cenup cihetinde derin bir hendek vardı. Fakat, Pınarbaşı, Değirmenler mahallesi ve Leben mahallesi semtlerine tesadüf eden bu hendek, daha evvelce Anadolu'da isyan ederek Bursayı

(1) Hüseyin Baykara: Timur'un torununun oğlu. Horasan hükümdarı. Musiki-şinastı. Sarayı bir edebiyat ve san'at mahfeli olmuştu (911 h. de öldü).

(2) Orhan Beyin zevcesi.

(3) Seyyahatname, C. II; S. (4-55)

(4) Birinci Selim zamanında Anadolu'da Celal isminde biri isyan etmişti, etrafına toplananlara Celali denilmişti. Ondan sonra Anadolu'da her isyan edenlere Celali ismi verildi.

muhasara etmiş olan Celaliler tarafından toprakla doldurulmuş bulunuyordu. Kal'enin beş kapısından ikisi, Pınarbaşı ile Zindan kapısı Cenuba, Kaplıca ve Balık-pazarı kapıları garba açıyordu.

Kal'e İçi

Kal'e içinde 2000 hane, "kat ender kat sarayı-âli-ler" vardı. Bu evlerin bahçeleri yoktu; Yedi mahalleden mürekkepti; Yedi camii, bir hamamı, bir çarşısı, yirmi dükkânı vardı. Fatihe gelinceye kadar padişahların oturdukları saray da kal'e içinde idi. Bursa sarayı Evliya-nın ziyareti sıralarında muattal bir halde idi; fakat yine muhafızları ve bostancıları vardı. Kal'e içinde yer yer servi ve ceviz ağaçları, asmalar dikilmişti. Bütün sokakları kaldırım döşeli idi.

Aşağı Kal'e

Üçüncü Mehmet zamanında, Celalilerin hücumuna karşı, şehrin üç semtine "bürç ve bârûlu, köşe ve bentli, dirsekli, her tarafı mazgallı yalın kat bir kal'e" bina edilmişti. Bu Aşağı Kal'enin yalnız Tatarlar Kapısı cihetinden hendeği vardı; diğer taraflarda "gayet sulu yer olduğundan düşman karar idemeyeceği" cihetle hendek yapılmamıştı. Tatarlar kapısı şarkta idi. Şimal tarafında Fledar kapısı ile Hasan paşa kapısı en meşhurları idi. Aşağı Kal'e içinde yirmi üç bin "hanei-a'yanü-kibar, büyü-ricâlü-sıgar" bulunuyordu. Bütün Bursada 176 islam, 7 ermeni, 9 rum, 6 yahudi ve 1 kıpti mahallesi vardı. Keşişdağı eteklerinden çıkan "abı-hayat-misal" sular, derecikler, ve kanalcıklar halinde evden eve dolaşır.

Bursa Cami'leri

Evliya Bursa da 1040 cami' saymıştı. 157 si salatin, vüzera, vükela, a'yan ve kibar cami'leri idi. Cami'lerin içinde evkafı en fazla olan Ulu Cami' idi; bu sebeple Ulu Cami'deki "Kaliçeler bir Cami'de yoktu." Her gece yedi kandil (1) ile "çıragan olur bir camii-

(1) Yedi top kandil olduğunu zann ediyorum.

münevver olup" ders'amlarından 2000 talebe ders okurdu.

Medreseler

Birçok darülhadis, darülkurra ve darüta'limlerden başka 20 tane medrese vardı: Orhaniye, Hudavendigâr, Yıldırım, Çelebi Mehmet (Yeşil), Emirsultan, İsa bey, Kasım paşa, Cüneyit bey, Haceriye, Kadri Efendi, Molla Yegân, Molla Fenari, Zeynettin Hâfi, Sultani, Bayazıt

paşa, Hamza bey, Edebiye, Gazzaziye, Veliyüttin zade Ahmet paşa medreseleri.

Tekkeler

Bursa tekkelerinin içinde en meşhuru Mevlevihane idi. Pınarbaşında, yol üstünde "yetmiş seksen höcreli. Sema' meydanı ile ârâste, bağı-bahçe ile pirâste" idi. Emir sultan tekkesi; Bursanın üstündeki bir teferrücgâhta kâin olup "pa ve ser bürehne, aşkı-ilahi ile ciğeri püryan sinisi üryan canların" mihman olduğu Aptal Murat tekkesi; Deveciler semtinde fukarayıdervişan ile memlu olan Şeyh Kiliman tekkesi; Aptal Musa tekkesi; asitâneibektaşyan olan Akbiyık tekkesi; Gülşeri, Halveti, Kadiri, Nakşibendi, Kalenderhane, Sa'di, Rufai, Bedevi tekkeleri ile Güleşçiler tekkesi Bursanın diğer tekkelerini teşkil edi-

yorlardı. Tekkelerden ma'da "cümle fukaraya sofrai-bi-
imtinanı mebzul" olan 27 tane imaret vardı.

Hanlar, Aşhaneler, Bekâr odaları

En büyük han 200 höcreli Pirinç Hanı idi; bir ahır, ayrıca develere mahsus diğer bir ahır vardı. Acem Hanı da Pirinç Hanı ayarında büyük bir han idi. Bunun da 200 höcresi, biri develere mahsus olmak üzere iki ahır ve avlısında merdivenle çıkılır bir mescidi ile bir büyük havuzu bulunuyordu. Nahcivan, Şirvan ve İsfahan dan gelen tüccarlar bu handa kalırlardı. Bursanın "Mizani-harir Emimi" de bu handa otururdu; ipek tüccarlarından gümrük, resim alırdı. Bu emanetin iltizamı 300 kese idi. Kurşun Han, Yoğurt Hanı, Kütahya Hanı, Yağ Kapanı Hanı da Bursanın meşhur hanlarından idi. Her masrafı evkaf tarafından görülen on tane aşhanede ge-

YEŞİL CAMİ'

"Bu camii-şerifin dahi emsali Bursada olmadığı gibi seyyahlar diyarı-aharde böyle bir dari-Huda görmedik diyorlar vessalam."
Seyyahatname C. II ; S. 15

lup giden ehli-sefere badihava aş dağıtırdı. Bursada garibüddiyar esnaf için yapılmış 70 tane bekâr odalarından en meşhurları Ali Paşa Kervansarayı idi. Bekârlar bu odalarda kefaleti-müteselsile ile otururlardı. Bekâr odalarının inzibatından mes'ul olanlar Odabaşılar ile kapıcılardı.

Bursanın çeşmeleri

"Gerçi bu şehir çeşmeye muhtaç değildir ama gelip geçenler için erbabi-hayrat ikibin altmış çeşme" bina etmişlerdi. Her evde bir çeşme bulunduktan başka havuzlar, fiskiyeler, şadırvanlar yapılmıştı. Bursa suları on yedi menba'dan gelirdi ki en meşhurlarının adları: Pınarbaşı, Sondralı başı, Çatal Kaynak, Sobran başı, Bil-lur Kaynağı, Samanlı Kaynak, Şeker Kaynağı, Selam Kayası Kaynağı, Kral Kaynağı idi. "Elhasıl Bursa sudan ibaret" idi.

Hamamlar ve Kaplıcalar

Bursanın çarşı hamamları dokuz tane idi. Hamamların hepsi çifte hamam idi. Adları şunlardı: Çelebi Sultan Mehmet (Yeşil) hamamı, İne Beyi çarşısı hamamı, Tah-ta Kal'e hamamı, Kayağan çarşısı hamamı, Bostani hamamı, Kal'e hamamı, Bıçakçı hamamı, Muradiye hamamı. Yıldırım hamamı.

Kaplıcalara gelince "Bursada yüzlerce ılıcalar" vardı. Kaplıcalar civarında "üçyüze yakın bağlı bahçeli evlerin her birinde birer gûna kaynar ılıcalar" bulunuyordu. "Merd'ü-zen, Sibyanü-civan, pirü-pirezen için ayrı ayrı yerler olup bursalılar ehlü-ayalleri ile gelip burada on onbeş gün oturarak sohbet ederler" di. "Son bahar zamanı aşıkını-saf daha çok olup hele şebi-yeldâda kaplıcaları şem'i-kâfurilerle çiragan idüp herkes yaranı ile havuza girer, kimi tavus, kimi kebuter taklası atup gavvaslık, günagün lu'bedebazlık iderler" idi.

Bursa çarşısı

Evvela, Bursa bedestanı, dört demir kapı ile kapanır 300 dolaptan mürekkepti. Evliyanın dillerle ta'riften

aciz kaldığı "zikiymet mücevher evani ve tohaf yadigârları" satan bedesten esnafının her biri Mısır hazinelerine malik tüccarlardı. Bedestenin etrafında Kuyumcular çarşısı, Gazzazlar çarşısı, Kavukçular çarşısı, Takke-ciler çarşısı, İpekçiler çarşısı, Bezzazlar çarşısı, Hallaç-lar çarşısı, Hamhalat çarşısı ve bir de baharat ve ıtriyatın satıldığı Gelincik çarşısı bulunuyordu. Bu çarşıların üstü kurşun örtülü kemerlerle kapanmıştı. Her köşesinin başında hayır sahipleri tarafından yapılmış çeşmelerden abıhayat-misal sular akardı. Bunlardan ma'da Bursanın bir Saraçhanesi, her nevi esnafın bulunduğu bir Uzun çarşısı ve Pirinç Hanı civarında bir de Kebapçılar çarşısı vardı; Dükkânların önü salkım salkım üzüm-lersarkan asmalarla bezenmişti.

Manavlar, Kahveler, Meddahlar

Bursada yiyecek ve içecek satanların hepsi müslüman idi. Kayağan pazarındaki yemişçiler dükkânlarını yapraklar ve dallarla süslerlerdi.

Bursanın kahvehaneleri 75 tane idi. Bu kahvelerde saz hey'etleri ve hanendeler bulunurdu. "Her kahvede insanı mest eden gazelhanlar" vardı. Meddahlarının en meş-

huru Kurban Alisi Hamza idi. "Meddah Şerif Çelebi Firdevsinin Şehnamesini okuyunca Firdevs meleklerini hayran ederdi". Hareşne Mahmut, Kara Firuz, Tireli Ali bey fıkra anlatmakta nam salmışlardı. Kahvelerin en büyüğü Ulu Cami' yanındaki Emir Kahvesi idi. Bu kahvenin "mahbubu-cihan" çengileri vardı. Şerefyar kahvesi, Serdar kahvesi, Cin Müezzin kahvesi en meşhur kahvelerden sayılırdı. Bursanın doksan yerinde bozahaneler açılmıştı, buralarda da kahvelerde olduğu gibi hanende ve sazandeler müşterileri elhanlatife ile mest ederlerdi.

İrgandi Köprüsü

Gökdere üstündeki İrgandi Köprüsünün iki yanına

(Devamı 78 inci sahifede)

YILDIRIM CAMİİ

"...Gül güllüstan içre bir Küçük Cami'dir... Tarzı kadim ve sadecedir. Timür vak'asında natamam kalup Musa Çelebi itmam ettirdi." Seyyahatname C. II; S. 15.

SOYSOP İLLETİ

Yazan : EMİNE SAFFET

BÜTÜN gün camları fiskeleyen yağmur akşama doğru kara dönmüştü. Kırmızı ve beyaz satrançlı perdelerini erkenden sımsıkı indiren Arif ef. ailesi aynı zamanda yemeği pişirip çay suyunu kaynatan mangalın güzelce ısıttığı odada işlerine dalmışlardı.

Senelerdenberi "Nine" denilmekten kendisi bile ismini unutan ve bol kabarık eteği ve göğsü üstünde kavuşan şaliyle eski zaman resimlerini andıran pek ihtiyar bir kadın, Hanife hanım, becerikli parmaklarla kıvrımlarını düzelterek ince, beyaz bir fiistan ütüleyor; geniş omuzları ve mevzun endamı, güir kumral saçları ve düzgün cildi ile pek genç ve dinç duran gelini, Afife hanım, kar gibi beyaz muşamba yayılı yemek sofrasını hazırlıyor, yirmi yaşında olmasına rağmen çok ciddi ve ağır başlı olan beyaz ten, siyah saç ve lacivert gözlü torunu Eymen de bir köşede çorap yamayordu. Arif ef. ailesinin pek sıhhatli ve penbe yanaklı efradı arasında, solgun yüzünde kirli bir parmakla uğalanmış gibi siyah duran uzun uzun kirpikleri ve kıpkırmızı dudaklarıyla, uzun saçlarıyla oldukça çirkin add edilen bu genç kızın güzelliği ilk bakışta pek anlaşılmazdı. Esasen çirkinliği o kadar benimsemişti ki aksini iddia etseler evvela kendisi şaşacaktı.

Bu fırtınalı akşamda Arif ef. ninkilerin odası, parlak alevli ve abajursuz lambası, tepeleme kor dolu mangal, eski fakat tertemiz eşyasiyle pek rahat ve cazip bir yere benzeyordu.

Afife hanım mangalda pişen yemeği dalgın dalgın karıştırdıktan sonra, ucunu kaldırdığı perdenin arasından sokağa bakarak, üzüntülü bir sesle: "Selma iliklerine kadar ıslanacak" dedi.

Eymen ilave etti: "Hem de incecik kunduralarla çıktı."

Büyük anne de tazallüm etti: "Zemane kızlarına söz geçmiyor ki. Yeni aldığım lastikleri giy diye o kadar yalvardım. Öyle şey mi olurmuş, küçük hanım hiç parlak rügan iskarpinlerini örter mi imiş" derken birdenbire: "Yaradana kurban olayım geldi işte yavrucuk" diye sözünü ikmal etti.

Odadaki üç kişinin yüzü de sevinçle, şiddetle açılıp içeriye giren genç bir kıza yol veren kapıya döndü.

Lüle lüle altın saçlı, gül penbesi yanaklı, mine çiçeği gibi mavi gözlü, gelincik gibi ağızlı Selma'nın girişi âdeta çehreler kadar odayı da aydınlatmıştı. Sırsıklam kesilen kumaşı ucuz fakat şekli mükemmel tayyörünün kısacık eteğinin altından sun'i ipek çoraplar ve çamurlara bulanmış iskarpinler görünüyordu. Boynunda ufacık bir kürk boa, başında avcı berelerini andıran kadife bir şapka vardı.

Gülerek anlatmağa başladı: "Dışarda kopan kıyemeti bir görseniz. Vallahi köşe başını döne döne geçtim. Bereket versin bir adam, hem de yakışıklı bir adam, koluma girdi de düşe kalka kapıyı buldum. Aman eyi bir şey kokuyor. Bu akşam yemeğe ne var bakalım?"

Eymen ıslak jaketin düğmelerini çözerken sitem ediyordu "Ah kardeşim, ne olurdu şu muşambayı giysaydin."

— Allah göstermesin ölürüm de öyle şey giymem.

— Asıl öyle şey giymediğin için öleceksin, haberin yok. Dur hele şu yaş kunduralarını çekeyim.

Afife hanım elindeki üstü dumanlı çorba kâsesini sofraya koyarak:

— Gel çabucak çorbanı iç, donmuşsun yavrucuk, biraz için ısınsın, dedi.

Nine de mangalın altından çektiği sıcacık terlikleri uzattı.

Yemekten sonra Afife hanım çekingen bir tavırla söze başladı:

— Selma, bugün Ninen ve ablan ile sana dair görüştük. Bak kızım...

— Allah Allah! Benim neyimi görüştünüz kuzum yine soysop illetiniz mi tuttu yoksa? Ne olur beni kendi halime braksanız. Sizin bu illet artık müzmin bir şekil aldı.

Afife hanım: "Ağzını topla..." diye başlarken, Nine söze karıştı: "Anlayormusun işte yaptığımı? Beni dinleyip bu kıza bu derece şartmasaydınız şimdi bu halle gelmezdi. Bak şu bacak kadar çocuk bizi beğenmez oldu da ağza alınmaz hakaretler reva görüyor.

— Canım hakaret etmedim. Zorunuz ne olduğunu söyledim.

— Sen bize illetli dersin, ha!

Eymenin sesi yükseldi :

— Hayır öyle değil. Onun ne demek istediğini ben anladım. Yazıklar olsun sana. Seni bu kadar sevdiğimin mükâfatı bu değil mi?

— Ben sevgi filan istemeyorum. Soysop, soysop!

Bıktım artık. Ne halim varsa göreyim, size ne! Bra-kin beni!

— Selma ayıptır, utan!

— Ben utanmam işte. Haydi annem neyse ne... Ya bir de üstelik Nineye ne diyelim. Hep bana karışyorsunuz.

— Kızım seni Ninene karşı gelmekten men' ederim!

— Canım bir şey demedim. Yalnız o da annem değil ya! Vara yoğa karışıyor, dediği dedik. Nedir bu artık!

— Elbet öyle olacak.

— Peki sen bir, o iki, bir de ablama ne deyim. Üçümüz işi gücü brakmış benim derdime düşmüşsünüz. Hepiniz birbirinizi tutuyorsunuz. Ortada ben eziliyorum...

Sesi titremeğe başladı, dudakları kısıldı.

Eymen isyan etti:

— Şuna bakınız, dedi. Üçümüz bir olup seni ezmişiz ha? Her şeyden evel seni düşündük, kıymetli bebeğimiz deye el üstünde tuttuk da ondan mı fena olduk? Babamız yok, ağabeyin askerde. Üç bikes kadın seni nereye koyacağımızı bilemedik. Seni düşünmeseydim ben çoktan gelin olmuşum. Her şeyde seni düşündük. Hele bir büyütelim, baş göz edelim dedik. Emeklerimiz boşa gitmiş desene.

— Ben işi anlar gibi oluyorum. Siz galiba yine meclis kurup beni müzakere ettiniz. Anlaşılan şu baloya gidemeyeceğim.

— Hayır gitmeyeceksin. Erkeksiz bir ailenin kızı öyle yerlerde gezmez. Bizim soyumuzda...

— Allah aşkına soysopu bırakın. Avazım çıktığı kadar bağıraçağım şimdi.

— Kim miş bakayım o avazı çıktığı kadar bağıran?

Bütün başlar kapıya döndü. Yaş paltosunu çıkarmakla meşgul olan ihtiyar komşu muallim Hidayet ef. kapıyı aralık bularak giriverdiğini anlatıyordu. Mangalın başına bir sandalye daha çekildi. Hep beraber, hararetle Selmanın baloya gitme mes'elesini munakaşa ettiler.

— 2 —

SESSİZCE odaya giren Eymen masanın üstüne dayadığı kollara başını gömmüş olan Afife hanıma yaklaşarak:

— Anne, dedi, sen artık yat, ben Selmayı beklerim.

— Yatamam yavrum: Kıza ne

oldu acaba. Saat biri geçti. Allah muinimiz olsun.

— Anneciğim kızın nerede olduğunu tahmin etmek güç değil. Baloya gittiği besbelli işte.

— Nasıl olur, kızım. Sabahleyin ale'lade giyinip mağazaya gitti. Baloya gitmek için eve uğrayıp esvap değiştirmek lazım değilmi idi? İş kıyafetiyle baloya gidilirmi?...

Tam bu aralık kapı açılarak Selma içeriye girdi.

Tam bu sırada kapı açılarak Selma içeriye girdi.

Annesinin, nereden geldiğine dair sualine vereceği cevap ablasının çığılığı ile yarım kalan haşarı kız odanın ortasında şaşkın bir halde duruyordu. Selma mantosunu çıkarınca penbe tül üstüne kristal boncuk işlemeli çok zarif bir dans tuvaletiyle kalmıştı ki işte Eymenin çığılığına bu sebep olmuştu. Anne kız bir olarak küçüğü sıkıştırıp bu elbiseyi, çalıştığı mağazadan taksitle ödemek üzere satın aldığı (kuzum parayı kazanan ben değilimim. Siz ne karışıyorsunuz) cevabıyla iytiraf ettirdiler. Her ne kadar fiat haddinden çok fazla görünüyorsa da karşılardaki yavrunun bu süslü kıyafetle çok güzel olduğuna dikkatten kendilerini alamadılar. Nerede ise her şeye rağmen onu tebrik edeceklerdi. Kapının çingırağı hepsini titretti. Bu vakitte gelen misafir kim olabilirdi?... Bir lahza sonra içeriye giren uzun boylu, kır saçlı kadını görünce Selma bir köşeye çekilerek ağlamağa başladı. Misafir izzah ediyordu. Penbe tül fiistan mağazadan çalınmıştı. Biraz evel baloda Selmanın üstünde görüp tanıyan arkadaşları, hattâ kendisi bile dahil olduğu halde bunu mağaza sahibine haber vermeğe mecburdular.

— Sizin gayet dürüst insanlar olduğunuzu her taraftan işitiyorum. Yarın polis gelmeden bari kulağınızı bükeyim dedim ve Selmanın arkasından ben de bir taksiye atlayarak gecenin bu vaktinde buraya geldim.

— Anlamıyorum, hanım, hangi esvaptan bahs ediyorsunuz, Selma da oradamı imiş, o da mı görmüş? Polise ifade vermeğe, şahadet etmeğe mi mecbur olacak?

— Büyük hanımcığım, sizi üzeceğimden dolayı dilhunum. İşte şu penbe tuvaletten bahs ediyorum. Selmanın mağazadan çalıp da bu gece baloda giydiği tuvaletten.

Bu namuslu kadınların başına bir sopa inmiş olsaydı belki bu kadar sersem olmazlardı. Artık küçüğün izzahatını, esvabı yalnız o gececik giyerek ertesi sabah belli olmadan yerine koymak üzere bu işe cür'et ettiği hakkındaki te'minatını kimse dinlemiyor, işitmeyordu. Herkes bu felaketten kendisine isabet eden hisse ile ezilmişti

— 3 —

SELANIKLI Yekta bey kaloriferi ısınmış, mümtaz bir zevkle döşenmiş kütüphanesinde yalnızdı. Elinde tuttuğu mecmuadan ayrılan gözleri, denebilir ki, kendi kalbinin derinliğine dikilmiş, oranın tenha loşluğuna dalmıştı. Hayattan yalnız en iyi şeyleri isteyen ve bekleyen Yekta bey kendine bir zevce değil ya samimi arkadaş bile seçememişti. Şöyle bir kimsenin huzuruna inzivasını tercih ederek ihtişam içinde bakes bir hayat geçiriyordu.

Bari bugün Cuma olmasa da şöyle mağazayı dolaşıp ince ipek kumaşları okşayabilseydi. Ticaretten, iş adamlarından, bunların çok süslü ve gürlütcü zevcelelerinin meclisinden son derece bıkmış olmasına rağmen mağazasını, içinde renk ve neş zevkinin mahsulü san'atlı ipekliler için, tüy gibi tuvaletler, uzun endam aynaları, tüylü halılar için sever, o muhitte güzellik ve san'at

teneffüs ederek rahat ederdi. Mağazayı düşünürken hatırına oradan bir tuvalet çalan küçük işçi kız geldi. Onu Hidayet ef. nin tavsiyesiyle almışlardı. Hoş bir çocuğa benzeyordu. Derken dün sirkat raporunu okumuştutu. Yazıktı doğrusu...

Uşak içeri girerek, merhum Arif ef. valdesi olduğunu söyleyen yaşlı bir hanımın kendisini görmek istediğini haber verdi. Biraz sonra karşısındaki koltuğa oturan gayet bol çarşafılı, nur yüzlü ihtiyarı Yekta bey alâka ile dinliyor ve kulaklarına inanamayordu.

— Efendim, ben Selma'nın büyük annesiyim. Şu çalınan balo tuvaleti hakkında ma'ruzatım var. Cür'etimi aff ediniz. O esvabı ben çaldım.

— Siz mi çaldınız. Nereden? Nasıl?

— Ah efendim, ne deyeyim. İhtiyarlık işte. Yavrucuk şu baloya gitmek isteyordu. Biz fakir adamlarız, öyle yerlerde giyilecek kıyafetlerimiz yoktur. Allah için söylerim, çocuk değil melektir. Ağzını açıp şunu isterim demez, göz yaşlarını içine akıtır amma... Ah işte dayanamadım. Biraz birikmiş param vardı. Şu çocuğa süslü bir şey alayım deye doğru sizin mağazaya girdim. Ne güzel bir yer orası. Şöyle bir dolaşayım dedim. Kalabalık da vardı. Eh bayram yakın. Ne ise efendim cebimden kesemi çarptırmışım.

— Vah, vah!

Hanife hanım koltuğa daha eyice yerleşti. Ârina ve korkusuna rağmen vaziyetin nezaketi kendisine âdeta tatlı bir heyecan vermişti. Devam etti:

— Ya evladım, Allah seni inandırсын. Şimdi hangisine yanmalı, dişten, tırnaktan artan paranın gitmesine mi, çocuğun balodan mahrum kalıp için için üzülmesine mi? Böyle düşünene, düşünene yolumu şaşırılmışım. Bir de baktım ki sıra sıra, her biri bir çiçeği andıran cicili bicilli tuvaletler asılı bir salona girmişim. Bir sandalyenin üstünde penbe boncuklu bir şey gördüm. Şöyle bir gözümü kapayıp Selmanın bu tüllere bürünmüş hayalini tecessüm ettirdim. Tekrar gözümü açtuğım zaman kızın yüzü ortadan kayb olmuştu, fakat esvap onun vucudunun kalıbını ela'n muhafaza ediyordu.

Hikâyenin başında Yekta bey içini çekti. Bu güzel masal onun şarklı ruhunu okşamış, ihtiyar kadının tatlı anlatışı kendisini vecde getirmişti.

— Birden üstüme bir delilik mi geldi, bilmem. Elini uzatıp esvabı çekmemle çarşafımın altına gizlemem bir oldu. Şimdi ne dersiniz deyiniz. Boynum kıldan incedir, oğlum.

Hanife hanımın sesi ve elleri biraz titremiş, vucudu koltuğun içinde âdeta kıvrılmış, küçülmüştü. Gözlerinde nemli bir parlaklık vardı.

Yekta beyin içinde bir şeyler burkukur gibi oldu. Vah ninecik vah! Zavallı kadının muvaffakiyet ümidini kırmamakla beraber foyasının meydana çıktığını da belli etmek istemedi: Kısa bir kaç sual sordu. Nihayet:

— Büyük hanım, dedi, vaktiyle benim de mubarek

bir ninem vardı. Onun hatırasına hörmeten sizi fazla hırpalamağa gayret edeceğim. Mes'ele ciddidir. Bakalım ne safhaya girdi. Evdekilere bir şey söylemeden benden haber bekleyiniz. Belki işi düzeltiriz, pek üzülmeziniz, sizi fazla merakta brakmam.

— Allah gençliğini başışlasın beyim.

İhtiyar kadının arkasından kapı kapanınca Yekta bey kendi kendine "Suphanallah! olur şey değil!" diye söylenerek bir sigara aldı. Tam yakarken uşak gelerek bu sefer de Arif ef. merhumun haremının kendisini görmek istediğini söyledi.

Biraz sonra uşak, Hanımı odaya sokmuştu.

— Buyurunuz ef. şöyle oturunuz.

— Ah beyim, siz beni bilerseniz karşınızda oturtmak değil ya huzurunuzdan korkarsınız. Ben Selmanın annesiyim. Ona giydirmek üzere mağa zanzandan bir tuvalet çaldım. Emin olunuz, ömrümde ilk defa böyle bir şey oldu. Biz fakir fakat namuslu insanlarız...

Deye tutturarak yavrucuğunun daima mahrumiyet içinde yaşayıp, arkadaşları yanında küçük düşmekten doğma hicap ve üzüntüsünü gördükçe nasıl içinin yağı eridiğini, çocuğun çok mutî ve mazlum olduğunu v.s. anlatırken Yekta beyin gözünün önünde Selmanın şık kostümleri, yüksek ökçeli iskarpinleri, dantelalı bluzları, afacan halleri canlanıyordu. O, iri gözlerinde iri yaş damlaları toplanırken devam etti:

— Kızı almağa mağazaya uğramıştım. Penbe bir şey gözüme ilişti. Şeytan dürttü işte. Alınca mantomun altına sakladım. Hırsızlığın ne kadar kolay olduğunu tasavvur edemezsiniz. Ben bile böyle zann etmezdim. Yav-

rucuğun sevincini görseydiniz içiniz sızlardı. Kendisine bir hediye yaptım zann etti de çıldırdı. Şimdi eğer beni polise teslim etmezseniz elimde otuz lira var onu vereyim, esvabın fiatı ne ise ödeyinceye kadar bana müsaade ediniz: Kabahatımın cezasına razıyım, fakat ihtiyar kayın valdem, asker oğlum, gelinlik kızlarım var. Benim yüzümden onlar da kirlenecekler. Soyumuzda böyle şey hiç olmamıştır.

Yekta bey Afife hanıma da aşağı yukarı nineye söylediklerini tekrar etti ve kimseye bir şey söylememesi va'di ve bir çok dualarla ayrıldılar.

Yalnız kalınca, Yekta bey telefonu açarak mektepte

Yekta Bey: "Siz, hepiniz şu yaramaz çocuğu himayeye çalışıyorsunuz," dedi.

yatıp kalktığını bildiğini muallim Hidayet ef. yi aradı ve avdet ettiği zaman kendisiyle gelip görüşmesini söylemesini hademeye tenbih etti. Canının sıkıntısı geçmiş, ba-yağı içi açılmıştı. Ah aile sevgisi ne eyi şeydi. Şu kadınlardan ibret almalı yahu!

Akşama doğru uşak

bir daha gelip merhum Arif ef. kerimesinin kendisini görmek istediğini söyledi. Eh ne ise bu sefer hakiki mücrim gelmişti. Şunu da bir dinleyelim derken içeriye Yekta beyin daima tahayyül ettiği, evinde, yanında görmek istediği genç kız, Eymen girdi.

— Ben Selmanın ablasıyım efendim.

Tuhaf şey. Bu fil dışından yapılmış gibi solgun ve ince yüzlü genç kız o penbe beyaz, altın saçlı, şımarık Selmanın ablası nasıl olabilirdi. Senelerden beri çocuklarının beşğinin başında görmeği tahayyül ettiği yegâne genç kız işte gelmiş karşısına oturmuştu.

— Ziyaretimin sebebini izzah edeyim, diyordu. (Sesi de güzeldi).

— Hacet yok hanımefendi, ben biliyorum; şu mahut esvabı çaldığınızı iytirafa geldiniz.

Eymenin gözleri hayret ve haşyetle açıldı:

— Nereden bildiniz?

— Eh, pek de keramete vabeste değil. Aynı gün içinde hem nineniz, hem anneniz gelip şu hırsızlığı üzerlerine almaktaki tehâlûke bakarak sizin de meramınızı keşif ediverdim. Hele büyük anneniz ne tafsilat verdi, ne kadar teferruata girişti bilemezsiniz. Aff edersiniz ef. dinleyorum, buyurunuz.

Eymen, akşamdan beri geçirdiği üzüntü ve tereddüt devresinin, nihayet ani bir kararla buraya gelmek teşebbüsünün siymasına verdiği gerginliğin aksül'ameline kendini terk etmiş, bu beklenilmeyen netice önünde kâhkahalarını tutamamıştı. Birden kendini topladı.

— Ah o fedakâr kadıncağızlar, dedi, tabii sözlerine inanmadınız. Zavallılar beni kurtarmağa çalışmışlar.

— Sizi mi? Ha öyle ya. Bak ben mes'eleyi unuttum. Kızım şimdi onlardan ziyade sizin sözüne inanacak ortada bir sebep var mı? İnsaf edin. Sizin gibi bir kadından böyle bir hareket sadır olurmu. Siz. Siz... (birden kenini topladı), siz hepiniz şu yaramaz çocuğu himayeye çalışıyorsunuz, işte bu kadar. Acaba bu kadar eyiliğinizi biliyor mu, işte ben bunda şüpheliyim.

— Ah o bizim hepimizin bebeğimizdir. Öyle korkuyor ki bir görseniz. Hapse gideceğini düşündükçe...

— Zararı yok, o öyle bilsin. Bu kızın bir derse ihtiyacı muhakkak.

— Demek da'va etmeyeceksiniz.

— Bir damla çocuğu hapse gönderecek adama benzeyormuyum?

— Aman hele gidip müjde vereyim.

— Yooo! Kardeşinizin eyiliği için biraz endişesi devam etmeli. Hele şu zile basalım, bir çay içelim. Hazır şu çocuğu da biraz müzakere ederiz.

— 4 —

AYNI günün akşamı Arif ef. ailesinin odasında hazin bir hava esiyordu. Bembeyaz rengi ve kızarmış gözleriyle Selma acınacak bir levha arz ediyor, diğer kadınların ikisi, için için teşebbüslerinin muhtemel neticesini tahmin ile meşgul, kâh ümide, kâh eleme kapılarak dertli dertli içlerini çekiyorlar, Eymen ise anlaşılmaz bir heyecan ile dalgın dalgın düşünüyordu.

Kapı çalındığı zaman her biri muhtelif endişelerle

başlarını kaldırdılar. Eymen in açtığı kapıdan iki kişi girdi: Yekta bey, Hidayet ef.

Yekta beyi görünce Selma eliyle kalbini bastırarak ayağa kalktı, duramadı, tekrar yerine düştü.

Hidayet ef. söze başladı:

— Kızım Selma, niçin geldiğimizi biliyormusun.

— Evet, deye inledi.

Nine ve anne birden atıldılar ve bir ağızdan:

— Çocuktan ne istersiniz. Sizin işiniz benimle olacak, dediler.

Hidayet ef. sordu:

— Selma şu esvabı sen çaldın ya?

— "Titreyerek ve önüne bakarak" evet efendim.

Yekta bey söze karıştı:

— Küçük hanım, gel buraya bakayım. Bu işi senin yaptığını ben pek a'lâ biliyordum. Fakat bununla iş bitmiyor. Senin de bâzı şeyler bilmen lazım geliyor. Mesela bugün bana ninen, annen ve ablan ayrı ayrı gelecek her biri asıl mücrimin kendisi olduğuna beni kandırmak istedi. Buna ne diyorsun?

Kaynana ve gelin "Sen de mi?" diye birbirlerine sarıldılar. Eymen bir şey demiyor, dinliyordu.

Yekta bey devam etti:

— Ya onların birinin sözüne inanıp da senin hırsızlığın yüzünden şu temiz kadınlardan birisini hapse gönderecek ta'kibatta bulunsaydım...

Selma hıncırmağa başlamıştı. Üç kadın birden araya girerek yalvardılar:

— Beyefendi, onu pek üzmeyiniz. Çocuktur, cahildir. Biz onun bir daha yaramazlık etmesine meydan vermeziz.

— Yok hanımlar. Bu böyle olmayacak. Bu kızın başına bir baskı lazım. Babası ölmüş, ağabeyi askermiş. Artık oldu olacak şuna bir enişte nasb etmeli. Ben namzetliğimi koyuyorum. Kabul edenler ellerini kaldırsınlar.

Bu teklif evvela her kesi hayretten dondurmuştu. Birbirlerine bakışan mütereddit gözler arasından bir seyyale geçti. İki saniye sonra havaya kalkan eller arasında büsbütün şaşkınlaşan Selma'nın da titreyen elleri görülmüyordu:

Yekta bey:

— Anlaşıldı, dedi. Kabul. Eh şimdi artık bu aile sırrını gömelim, unutalım. Ne o? Hidayet ef. Selmaya neler söyleyorsunuz?

— Gel eniştenin elini öp de şu soysop illetine bir daha atıp tutma, diyorum evladım.

Mendelssohn

Yazan: MEB.

FÉLIX-Mendelssohn-Bartholdy 1809 senesinde Berlin de doğdu. Hristiyanlığı kabul etmiş eski bir musevi ailesine mensuptur. Büyük babası Mosès Mendelssohn kudretli bir muharrir ve edebiyatçı idi. Lessing ve Nicalai ile beraber yazdığı «Edebiyat hakkındaki mektuplar»1 alman lisanına yepyeni bir karakter vermişti.

1742 senesinde beş parasız bir halde Berlin e gelip yerleşen Mosès Mendelssohn eserleri sayesinde epey bir servet edindi.

Bu âlim Mosès in torunu Félix Mendelssohn da dehaya varan musikî kabiliyeti ile isimlerini daha büyük bir şöhretle sardı tamıttı. Félix Mendelssohn aynı zamanda şefkat, sevgi ve hürmet timsali o'arak da anılmağaya layıktı. Dünyada hiç bir evlat bu san'atkârın büyüklerine gösterdiği alâka ve muhabbeti duymamıştır.

Okumuş, görmüş geçirmiş bir kadın olan

annesi Félix e çok iyi bir terbiye vermesini bildi. Çocukken oyuna biraz dalacak olsa annesinin:

Mendelssohn

— Félix ne yapıyorsun? Demesi, onu dersinin başına koşturmağa kâfi gelirdi.

Félix Mendelssohn un dünyada en çok sevdiği insan babasıydı. Yaşını başını aldıktan sonra bile ona sormadan, danışmadan hiç bir işe girişmezdi. Halbuki babası etrafındakilerin sabrını yıldıran, oldukça haşin bir adamdı da. Fakat Félix bu hali de hoş görmesini bilirdi. Roma dan kardeşlerine yazdığı mektubun bir parçası da bunu gösteriyor:

«Bana kalırsa anlaşamamazlıklarınız, ba-

bamıza karşı lazım olduğu kadar boyun eğmenizden ileri geliyor. Bizi bu boya getiren, bu zamana kadar türlü derdimizi çeken bir insanın fikirlerini ne deye münakaşasızca kabul etmeyesiniz, hem bu, kimseye zarar vermeye-

cek, üstelik onu da hoşnud edecek olduktan sonra..»

Bu satırları yazdığı zaman Félix Mendelssohn 26 yaşında idi.

**

MENDELSSOHN ailesinin yaşayışında büyük bir ahenk vardı; Yıl dönümleri daima musikî şenlikleri içinde geçirdi. Félix Mendelssohn annesiyle babasının 25 inci izdivaç yılını tes'id etmek için aile efradından her birinin rolü olan şarkılı bir piyes besteledi.

Evlat muhabbetinin canlı bir numunesi olan bu küçük operayı bazı kimselerin neşretmek istemelerine rağmen Félix Mendelssohn onu bir türlü «aile mabedinden» çıkarmazdı.

**

MENDELSSOHN İtalya seyahatine çıkmadan evvel 1833 de - 24 yaşında iken - Düsseldorf konservatuarının müdürlüğüne tayin edildi. Mendelssohn bu vazifesine henüz geçmişti ki, tertib ettiği büyük bir musikî şenliğinde hazır bulunması için babasını yanına aldırdı. Biraz sonra büyük bir muvaffakiyet kazanarak çıktığı Londra seyahatine de babasını beraber götürdü. Piyanist olarak kendini tanıtır bir çok sonatlar, senfoniler, uvertürler besteledikten sonra 1827 de «Les noces de Gamache» isimindeki operasını oynattı.

Londra seyahatinden bir kaç sene sonra babasını kaybetti.

Bu, onun en büyük felaketi oldu, ızdırap-

tan çökmüş bir halde, korkunç bir kâbus içinde bocalayormuş gibi cenazede bulundu. Bu acıdan sonra bir çok zaman ağır bir yükün altında ezildi kaldı.

O sıralarda Darülfunun arkadaşlarından Schubring e yazdığı mektuptan bir parça alıyoruz:

«Ömrümün en feci' günlerini yaşıyorum. Aradan üç hafta geçti. İlk günlerin haykırıncı ızdırabını duymamakla beraber ne yapacağını, düşünceğini şaşır mış bir insan gibi bunalıyorum. Artık benim için ya yepyeni bir saha açılmalı ya da her şey çöküp kaybolmalı. Çünkü eski hayatım bitti artık benim...»

Yavaş yavaş yeniden yaşamağa, yâni çalışmağa başladı. Evlenmeğe karar verdi. Sanki babasının bu en büyük arzusunu yerine getirmek isteyormuş gibi, kendine bir eş aradı.

Sevgili «Cécile» i güzelliği, büyüklüğü, iyiliği ile ona mes'ut bir kaç sene yaşattı, ve Mendelssohn acı ve güzel vak'alarla dolu mü-

tehavvil san'atkâr hayatı içinde onu daima şefkatle saran bu ömür yoldaşının sevgisinde aradığı sükûn ve huzuru buldu.

Yalnız zavallı büyük artist saadetine doyamadı. 1847 senesinde henüz 48 yaşında iken öldü.

1841 senesinden beri kral 4 üncü Frédéric Guillaumon kilise musikî şefi olan Félix Mendelssohn bu suretle bir çok yarım kalmış eserler bıraktı.

GÜLÜMÜN ÖLÜMÜ

Güneşlerden yanarak
Sarıncı pembe gül,
Yâr yüzünü anarak
Parçalandı bu gönül.

Ona sabah ve akşam
Su yerine kan verdim,
Çökünce gönlüme gam
"Beni avut, sev," derdim.

Esen rüzgârdan yandı,
Sarardı ince ince;
Yüreğim parçalandı
Yaprakları serpilince.

Onu büyüten dalın
Kaldı boynu bükülü;
Kederimi anlayın;
Yâr vermişti o gülü

EMİN HALİL

Neden Öldüler?

Nakl eden: KÂMRAN ŞERİF

Otuz Dört Sene Sonra Kutupta Ölülerini Bulunan André İle Arkadaşlarının
Esrarlı Ölümü İyze Ediliyor. (*)

İSVEÇLİ kutup kâşifi Andre ile arkadaşlarının cesedi, senelerden sonra, Beyaz Adanın buzları içinde bulunup meydana çıkarıldı. Bu meydana bulunan şeylerden en mühimmi, bizzat Andre nin kutup seyahati esnasında, yazmağa başlayıp yarıda bıraktığı ruznamesidir. Sonuna eremeyen bu seyahatin sonuna eremeyen bu esrarengiz ruznamesi derhal birçok lisanlara tercüme edilip her tarafta merakla okundu.

Ancak kitabın bâzı fasılları eksik olduğu gibi sonu da seyyahın akîbetinden bahs etmiyor. Bu makalede kitabın eksiklerini kıyas ve istintaç suretiyle tamamlayıp bu muammayı halle çahşacağız.

İlk nazarda Andre nin seferiyle Nansen in bundan iki sene evvel yaptığı kutup seferi arasında birçok müşabehetler göze çarpıyor. 1895 de Nansen Şimal kutbu havalisini vapurla keşfe çıkmıştı.

Norveçli Nansen tek bir arkadaşı ile *Fram* ismindeki gemisini sahilden 350 mil mesafede akıntıya tutulmuş buzlar arasında bıraktı. 1897 de İsveçli Andre Şimal Kutbu havalisini balonla keşf ediyordu. O da Strindberg ve Fraenkel ismindeki iki arkadaşıyla birlikte, sahilden mesafesi 200 milden az bir balonunu buzlar arasında terk etti. Binaenaleyh Nansen, André nin kızakla yürümeğe başladığı noktaya nihayet varabildiği zaman erzak ve techizat iytibariyle daha fakir düşmüştü. Nansen sahilden içeri doğru olan seyahatinde André den fazla müşkülata uğramıştı. Fakat İsveçli seyyahlar Norveçliler kadar nefislerine iytimad ediyorlardı. André nin bıraktığı vesaikî tasnif eden zat diyor ki:

«Balon yere gayet muvaffakiyetli bir tarzda inmişti. Hey'eti - seferiyenin en hassas aletleri bile tamamen sağlam olarak buzlar içinde taşınmış olmaları da kısmen bunu göstermektedir.»

Hattâ hey'et a'zasının halinde bile kendilerini selamette gören insanlara mahsus bir sükûnet görülmektedir. Franz Josef toprağına doğru bila-endişe ilerleyiyorlar. Bunun da sebebi var: çünkü daha

bir sene evvel Nansen kışı kemali-sıhhatla Franz Josef Adalarında geçirdikten sonra kutbun bu kısmından muzafferen cönmüş bulunuyordu.

Franz Josef toprağına doğru yürüyüş kolay bir iş değildir ve buna rağmen bu yol André partisinin cesaretini kırmamıştır. Keyfleri o kadar yerinde ki Strinberg in nişanlısının doğum gününü tes'id edebiliyorlar ve Strinberg «sıhhatımın ne kadar mükemmel olduğunu ve halinden endişeye zerre kadar mahal bulunmadığımı sevgili Anna sına söyleyemediğine esef ediyor. Nihayet buzların Spitsbergen e doğru aktığını anlayıp o cihete doğru yürümeğe başlıyorlar. Yolda Nansen den fazla avlayacak hayvan buluyorlar. Ayı ve fok balığı etini tecrübe ediyorlar. İstedikleri zaman yemek listelerine kuş eti ilave edebiliyorlar. Her zaman yanlarında haftalarca ihtiyaçlarına kâfi gelecek mîqdarda ihtiyat et bulundurabiliyorlar.

«Cesaretleri ve canlılıkları eksilmeyor.» Sıcaktan hiç hoşlanmadıkları için açıkta yatmağı tercih ediyorlar. 4 Eylül günü Strinberg in doğum gününü tes'id ediyorlar. O gün Strinberg suya düşüyor. Arkadaşlarını kurutaramayacaklarından korktukları için merak ediyorlar. «Fakat hadise o günün zevk ve neşesini azaltmıyor...»

Güçlük yok değil. Buz üzerinde ayakları kayıp düşüyorlar, vucutlarında ufak tefek arızalar peyda oluyor, yoruluyorlar, fakat bütün bunları bir eğlence gibi karşıyorlar. Kışı buz üstünde geçirmeğe, bunun için de hem sağlam, hem temiz bir ev yapmağa karar veriyorlar. Bu sırada buz yarıyor, eşyaları darmadağın oluyor. Strindberg «Heyecanlı vaziyet!» deye yazıyor, André de: «Böyle arkadaşlarla her türlü şerait altında idarei-maslahat mümkündür,» deye ilave ediyor. Bu cümle André nin el yazısı ile tam olarak yazılan son cümledir.

Beyaz Ada sahiline geliyorlar. O zaman da

[*] André ve arkadaşları hakkında Muhit in 25 inci nushasında bir makale vardır.

techizat hususunda Nansen den daha iyi bir vaziyette bulunuyorlar. Fakat facianın vukuu yakınlaşmış bulunuyor. Karaya çıktıktan sonra hatıra defterine seyrek yazı yazılıyor. Onun için Beyaz Ada ahvalini tetkik edelim.

Dr. Gunnar Horn hey'eti-seferiyesi André nin bekayasını keşf ettiği zaman, bu bekayayı gayet iyi muhafaza edilmiş bir halde bulmuştur. Tabii şerait dahilinde ziyaa uğrayan şeylerin böyle iyi muhafaza edilebilmesi mahfuz bir yerde bir kamp kurmuş olmasındandır. Orada kar tipisi fazla miktarda kar yağmış ve bu suretle yığılan kar yaz ortalarına kadar erimemiştir. Bulunan eşyayı sür'atle gözden geçirelim. Evvela fazla miktarda yiyecek bulunmuştur; demek ki seyyahların ölümü açlıktan değildir. Fazla miktarda taze et bulunmuştur; demek ölümün sebebi iskorpit hastalığı da değildir. Akıntıların sürükleyip getirdiği odun ve tahtalar vardı; André bunlarla, Nansen in nail olamadığı bir kolaylıkla ev yapabiliyordu. Nansen mahrukat olarak içyağı yakmak mecburiyetinde kalmıştı. Halbuki André nin yanında hem akıntı ile sürüklenip getirilen tahta parçaları, kerosen ve yağ gibi üç türlü mahrukat vardı. Hattâ Horn André nin kaminetosunu sağlam bulmuştur.

Vaziyet bu merkezde olduktan sonra, ruznamede eserleri görülen zevk ve şetafet pek tabii görülebilir. Fakat bu hali hemen ölüm ta'kib etmiştir. Ve ölümle beraber hey'eti-seferiyenin akîbetini kâh bir esrar perdesi örtüvermiştir. Strindberg in diğer iki seyyahtan evvel öldüğünü vazihan görüyoruz; çünkü Strindberg in cesedi yakılmış bulunuyor. Seyyahın ölümü için ani bir hastalık, bir yardım aşağı yuvarlanıvermek veya bir tüfeğin kazaen patlaması

gibi sebepler hatıra gelebilir. Belki de bir şimal ayısının hucumuna uğramıştır.

Biri öldüğü zaman diğerinin arkadaşının cesediyle meşgul olamayacak kadar zayıf bulunmasına nazaran her iki seyyahın da hemen hemen aynı zamanda öldüklerine hükmedilebilir. Öldükleri zaman üstlerinde hafif elbiseler varmış. Ötedenberi kabul edile gelmiş bir bakıma göre insan Kutup havalisinde ya açlıktan, ya da soğuktan ölür. Horn hey'eti-seferiyesi bu üç çeşit mahrukatı bilmedikleri için, bahs ettiğimiz bakımı kabul edip ince elbise keyfiyetini yalmış tefsir etmiş ve: «Seyyahlar uykuda ölmüşler. Onları soğuk öldürmüş» hükmünü vermiştir.

Çadırda, içine girip uyumağa mahsus bir torba durduğu halde iyi giyinmemiş olan seyyahların bu torba içinde ölmediklerini görüyoruz. Öyle olduğu halde hâlâ seyyahların uyurken soğuktan donup öldükleri iddia olunuyor! André, arkadaşlarının layık ile giyinmelerine nezaret etmemiş olmakla tenkid ediliyor. Elbiselerinin ihtiyaca kifayet etmediği hakkında gemicilerin serd ettikleri mutalealar ileri

sürülüyor. Mantıkî bir nazariye kurmak gayretiyle André nin techizatını tenkide kalkışmak doğru değildir. Müşahede edilen vakıalarla tamamiyle te'lif edilebilecek diğer bir izyah daha bulmak kabildir. Evet, André ile Fraenkel «karbon monoksidi» ile zehirlenerek ölmüştür.

Bütün Avrupa memleketlerinde intiharın en makbul şekli mangalda kömür yakmak suretiyle intihar etmektir. Otomobile alâkadar ölümlerin mühim bir kısmı garajlarda motörler işlerken vuku bulmuştur. Kutuplarda dolaşmış tecrübeli seyyahlar bilirler ki hele şu son 30-40 sene zarfında Kutup-

André ile Arkadaşları.

da kışlayan hey'eti-seferiyeler içinde humzu-karbonla zehirlenerek ölmekten güç halle kurtulabilenleri bir veya ikiden fazla değildir.

Kutup seyyahı Amiral Byrd ın «Küçük Amerika» ismindeki eserinden, daha yeni bir vak'ayı anlatan şu satırları; cüz'i bir telhis ile aşağıya nakl ediyoruz:

«Kış mevsiminin belki en dramatik vak'ası fotoğraf laboratuvarında başımıza geldi. Davies... köpeklerden birinin kendinden geçmiş bir halde yerde yattığını birden bire fark etti. Davies hayvanın bu halini merak etti, köpeği öteki odaya götürdü. Fakat tam eşiği atlayacağı sırada kendi de bayıldı... Kendisini dışarı çıkardık... Soğuk hava ile temas edince açıldı...»

Buna benzer bir vak'a yirmi sene evvel, Dr. R. M. Anderson, iki Eskimo, bir de ben, Coronation Gulf da kardan yaptığımız bir evde oturduğumuz sırada bizim başımıza geldi. Ben mavi alevli bir kerosene kaminetosu ile yemek pişiriyordum. Aynı zamanda da Tanaumirk ismindeki Eskimo nun, pantomima oynar gibi elleryile kollaryile birçok hareketler yaparak anlattığı bir hikâyeyi dinleyordum. Bir aralık Eskimo kendi kendini arkaya doğru attı. Ben bu hareketi de anlattığı hikâyenin iycabı olarak yaptığına hükmettim. Fakat tam o sırada Dr. Anderson da ne oluyor diye başını çevirince kendini bilmez bir halde yüzü koyun Eskimo nun üstüne kapandı. Derhal humzu-karbonla zehirlendiğimizi anladım. Hemen bileğimin küçük bir hareketi ile kaminetonun tazyik musluğunu açtım: alev derhal söndü. Sonra diğer Eskimoya, büyük bir ihtiyatsızlıkla kapının önüne kapıyı kapatacak şekilde koyduğu buz parçasını kırmasını söyledim. Buz parçasını kırarken o da kısmen yere yıkıldı, fakat yerde sürünerek dışarı çıkmaya muvaffak oldu. Ben kendimde ancak Dr. Anderson u Tanaumirk den ayıracak kadar kuvvet buldum. Sonra kendim de sürüne sürüne dışarı çıktım. Açılan kapıdan temiz havanın sür'atle içeri girip onları ölümden kurtarması ihtimali vardı. Biraz sonra onlar da dışarı çıktılar. Çok geçmeden hepimiz içeri girip yine yemeğimizi pişirmeye başladık. Fakat bu sefer odamızı bol bol havalandırmağı unutmadık.

Sonradan vak'anın nasıl olduğunu aramızda

munakaşa ettik. Hiç birimiz zehirlendiğimizi hiss etmemiştik. Yalnız içimizde iki kişi yere düşmeden evvel şakaklarımızda bir tazyik duymuştuk, o kadar.

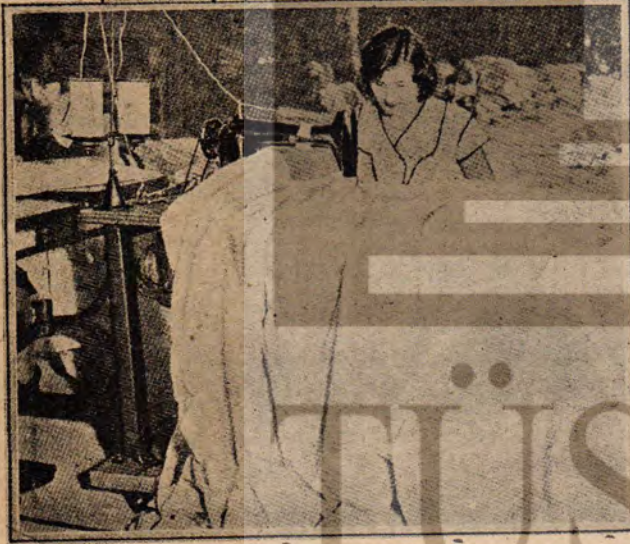
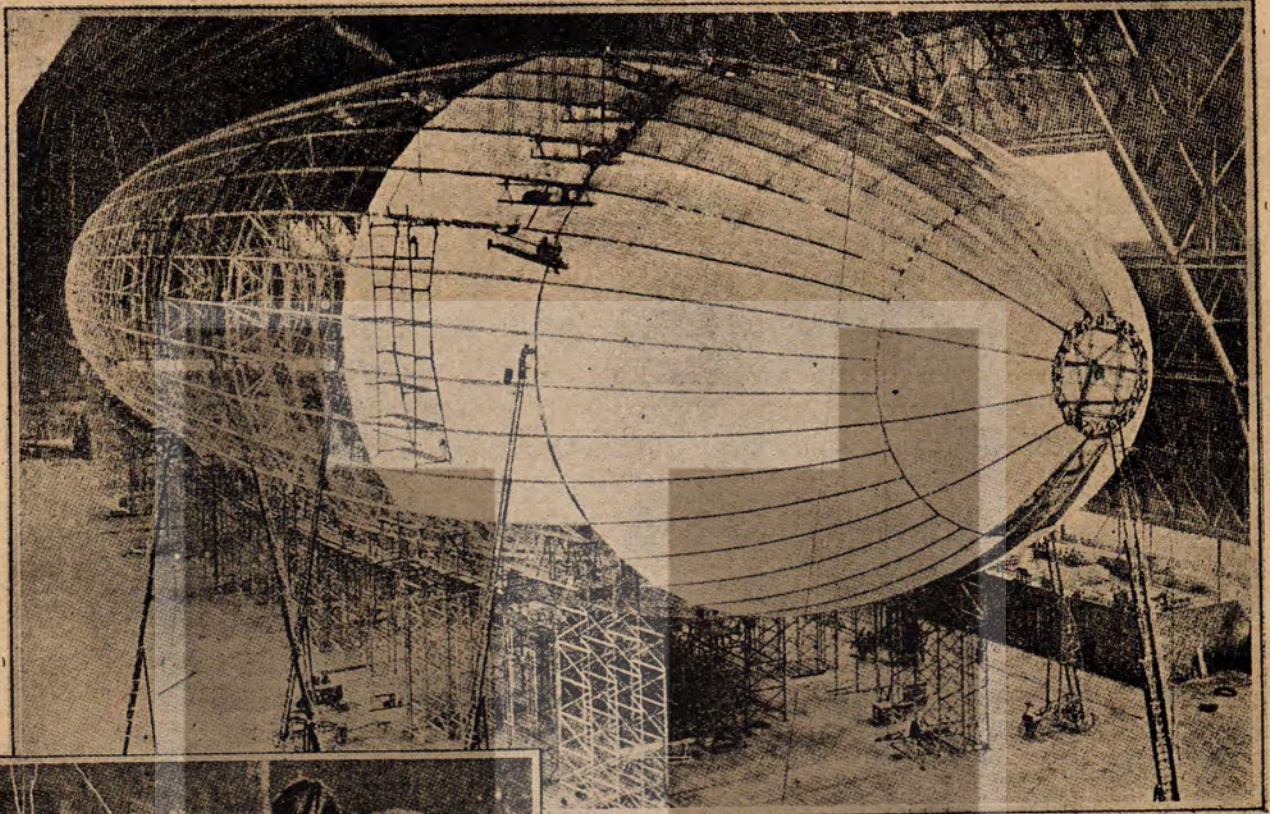
Bunlar darı darına kurtuluşlardır. Fakat bâzıları da kurtulamamıştır. 1914 de üçüncü hey'eti-seferiyemizin gemilerinden biri Wrangel Adasının şimalinde buzlar arasında ezilmişti. On yedi kişi Wrangel Adasına çıktı, fakat dört kişilik bir kafile de yanlışlıkla Herold Adasına çıktı ve 1924 de cesetleri bulununcaya kadar bunlardan bir daha haber alınmadı. Bu adamlar çadır içinde ölmüşlerdi. Aradan on sene geçtiği halde bol bol yakacakları ve yiyecekleri vardı. Adamların yatakta öldükleri anlaşılıyordu. Kutup havalisinin acemisi oldukları için bir yarım dibinde çadır kurmuşlardı. Yardan savrulan kar çadırın üstüne yığılıp havanın içeriye nüfuzuna mani' olmuştu. Uydukları zaman bir kerosen kaminetosu yanıyordu ve adamcağızlara bir daha uyanmak nasip olmadı.

Emsali pek çok olan bu vak'alar André ile Frankael in ihtimal aynı zamanda vuku' bulan ölümlerini tamamiyle tasvir eder. Çadırlarına havanın nüfuz etmesi imkânsız gibi idi, çünkü çadırı balonun ipeklili kumaşından yapmışlar, eteklerini de yere dikercesine sınıksız rapt etmişlerdi. Onun için çadıra hava girememiştir. Tipi halinde yağın kar çadırın üstünü örtmüş ve bu suretle havanın içeri nüfuz etmesine büsbütün mani' olmuştur. Anlaşılan iki kişiden biri bayıldığı zaman öteki yemek pişiriyordu. Bunun üzerine Coronation Gulf da benim yaptığım gibi, o yemek pişiren adam da kaminetonun tazyik musluğunu gevşetebildi. Kaminetoyu söndürdüğü muhakkaktır, çünkü ocak yarısına kadar kerosen doludur. Adam ocağı söndürduktan sonra hava girebilsin diye çadırı delmeğe muktedir olmadan kendi de bayılmıştır.

Bütün vakayie tamamen uyabilen yegâne izzah şekli budur. Şayet bu şekli kabul edersek, Norveçli kâşifler ve André nin ruznamesini tab' eden İsveçli tabi' gibi, seyyahı tenkid etmeğe mahal kalmaz. Elbiselerinin dışarının soğuşuna karşı kâfi gelmeyecek kadar hafif olmasının sebebi vardır; seyyahlar bu kazaya sıcak bir kampta yemek pişirirken uğramışlardır.

Dünyanın En Büyük Hava Gemisinin Harici Örtüsü Kaplanıyor

Bahriye Esrarengiz bir Tayyare tecrübe ediyor.

NEW Yorkta Mitchel Field de tecrübesi yapılan tek satırlı küçük bir tayyarenin dünyanın en sür'atli harp tayyaresi olduğu söylenmektedir. Bu yeni tayyarenin a'zami saatte 300 mil bir sür'ate malik olduğu ve 29,000 kadem yükselebildiğine dair ma'lûmat vardır.

Pervaneden ateş açabilecek surette iki makineli tüfekle teçhiz olunmuştur. Tayyarenin hususi motörü 400 beygir kuvvetindedir.

OHIO da inşası bitmeye yüz tutmuş olan bahriyenin en yeni ve büyük hava gemisi "Akron", parlak kumaştan bir örtü ile kaplanmaktadır. İşçiler, ilk uçuş tarihi iylan olunan Haziran başlarına kadar gemiyi yetiştirmek için işi acele tutmaktadırlar.

"Akron", 6,500,000 kadem mik'a-bı helyum istiab edecektir. Bir harp silahı olarak kullanılacağı için makineli tüfek ve bomba atan aletlerle teçhiz olunacaktır.

Geminin diğer aksamı bulut kümeleri arasında saklı olduğu halde, birer rasıt taşıyan rasat sepetleri 1000 kademlik hatlar üzerinde açıkta durmaktadır. "Akron", bir filo keşif tayyaresi taşıyacaktır.

Uçucuların Mahareti Balon Patlatmakla tecrübe ediliyor.

TAYYARE pilotlarının ve rasıtlarının ta'limi ve bunların çabuk manevre kabiliyetini tecrübe için "San Diego", uçuş mektebinde balon patlatmak usulü konmuştur. Bir tayyareye gazla dolu 4 balon konuyor. Ve iki tayyare bir birini ta'kib ederek uçuyor.

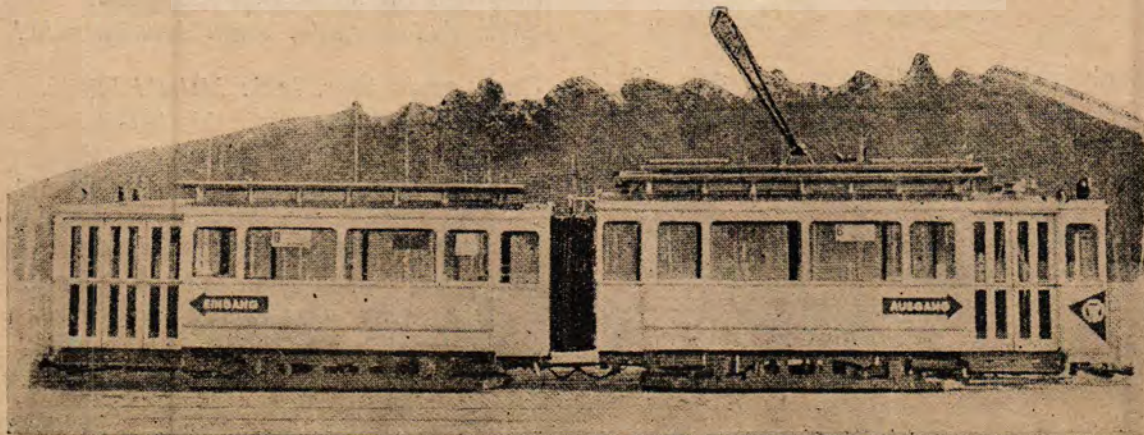

Derken balonları taşıyan tayyarenin muavin pilotu balonların dördünü de tayyareden bir biri arkasından havaya salveriyor. İkinci tayyarenin pilotu bu balonları mümkün olduğu kadar çabuk patlatmakla mükelleftir.

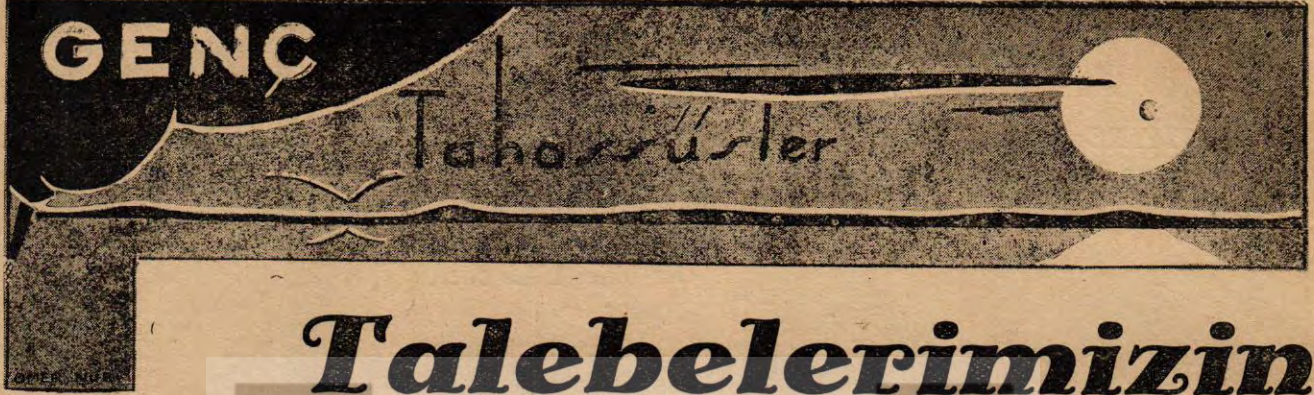

Alman Tramvaylarında yeni bir şekil

ALMAN tramvayları, resimde görüldüğü üzere, yeni bir şekle ifrağ edilmiştir. İki araba arasında trenlerde olduğu gibi birer vagon körüğü konmuş ve bu suretle birinden diğerine geçmek imkânı te'min edilmiştir. Bu tramvaylarda Vatman yanındaki kapıdan girilmekte, arka vagondaki kapıdan inilmekte ve her iki vagon bir kondüktör tarafından idare edilmektedir.

Talebelerimizin

BİR ÖLÜNÜN HATIRLANIŞI

*Bu akşam boş ufukta uçan kuşlar bile,
Keskin gagalarını kalbime batırdılar,
Yüreğimi sızlatan derdimle gelip dile
Ufkun dört duvarında çırpınıp haykırdılar.*

*Seni anarken öyle daldım ki uzaklara
Yanan alnım göklerin duvarlarına vurdu,
Kendime gelmeseydim yüreğindeki yara
Sızlamazdı, belki bir parça daha uyurdu.*

*Rüzgâr sustu.. kesildi derenin şırıltısı;
Ay, ölü yüzü gibi sarardıkça sarardı,
Ne yaprak hisirtti, ne bir kuş civıltısı,
Yer yüzünde yalnız ben vardım, bir de o vardı.*

*Getirdiği yas ile sim siyah oldu odam,
Çiçeklerim, renklerim eridi, ufalandı.
Eski bir mezar gibi çökerken üstüme dam
Hayali baş ucumda kandilim.. gibi yandı..*

FEVZİYE APTULLAH

KIRLARDA ŞİİR

*Ebedi bir hayatla şu yeşil ovalar
Bir güzellik allahının kur'anı gibi.
Senelerce, asırlarca esen şu rüzgâr
Yaşatıyor her tarafta durgun bir kalbi.*

*Meçhul bir ses dedi bana: "Ey şair, yürü;
"Bu süküti yerler sana olsun hıyaban!"
Fundalıklar gölgesinde yatmış bir sürü,
Bir şarkıyla dinlenirken iki üç çoban.*

*Virgilius ün Thyrsis ini gördüm orada;
Corydon un kavalından neler dinledim.
Bir kulübe görünce şu sakın ovada:
"İşte ölmez bir şairin yuvası!" dedim.*

VAHDET GÜLTEKİN

SANDAL GEZİNTİSİ

*O sessiz gecenin al
Işıklarında sandal
Yosunlu kayalardan,
Ayrıldı, uzaklaştı.
Kabardı sular, taştı.
İncitme pek.
— Sen ipek*

*Kanatlarını kaldır.
— Fenerde bir hayal var;
Yelkeni aç. Yol aldır.
Uçtuk, koştuk biz Aya,
Ufuklara, tenhaya..*

*Nemli bir ısıklık sesi,
Yıldızların gölgesi,
Şüphe bunlardı yalnız;
Kâinat boş,ıp ıssız.
Selam verdik semaya;
Bu ilahi rü'yaya..*

ARIF HİKMET

VEREMLİ

*Mazisinin o sonsuz hülyalı geceleri
Soluk dudaklarında, soluk dudaklarında!
Ürperiyor bir kadın isminin heceleri
Soluk dudaklarında, soluk dudaklarında!*

*Onun azabı biter, lakin bizimki büyük,
Onursuz gözlerine çürük bir halka ördük.
Ciyerlerini yırtan boğucu bir öksürük
Soluk dudaklarında, soluk dudaklarında!*

*Yorulma! Anlamazsın gezsene de diyar diyar,
Ölümün ma'nasını yalnız ölecek anlar !..
Biraz yaşayım deye en içli bir dua var
Soluk dudaklarında, soluk dudaklarında!*

ESAT DEMİRAY

Güzel Şiirleri

AKŞAM

Açılıyor bir devin siyah göz bebekleri.
Gölgeler bir tül gibi yere düştükten beri,
Güneş ufukta artık küllenen bir avuç kor!

Nasıl temiz suları bulandırırsa birden,
Bir demirci simsiyah ellerini yıkarken
Akşam, sakın denizi öyle bulandırıyor!

KEMAL TAHİR

KÖTÜRÜM

Kafamda açılıyor caddeler perde, perde,
Ben ki yarısı kopmuş bir çığ gibiyim yardan;
Gözlerimle gezerim arzu ettiğim yerde,
Hayalim daha derin en geniş ufuklardan.

Günlerce uğraşırım... deli gibi bir hiçe,
Bence bir muammadır şu sivri yolun ucu,
Uzantıyor koştuğum kaldırımlar iç içe
Nerede başlar bunlar, nerede biter, yolcu?

Önümde köpüklerle aksa bir yeşil dere,
Bir lahza bakabilsem her insan gibi yere
Atabilsem ne olur, yollarda üç, beş adım,

Derin bir yara bunlar, bunlar çok derin yara
Ben ki henüz dünyada bir adım atamadım
Bahtiyar olacaktım uçsaydım bulutlara...

NAMİK SEMİH

MANGAL

Ne zaman görmüş olsam ortada bu mangal,
İçimden bir parçanın koptuğunu sezerim.
Soğuktan mosmor olan dudaklarımla derim:
Seninle biz, ikimiz, burda birer zavallı!..

Koyu siyah kömürler olmuşlar kıp kırmızı,
Bu daracık mangalın küllerinin içinde;
Kurşuni küllerinde yükselir perde perde
Iztırap hançeriyle saplanılan bir sızı!..

Bu sabah da ninemin yaktığı bu mangalda
Üşüyen benliğimi donduran bir soğuk var,
Kararmış kömürlerde hıçkırın yoksulluk var.

Yaşayan bir hayatın aktığı bu mangalda
Bir gün gelip kömürler olunca bir yığın kül,
Görürsünüz küllerde taş kesilmiş bir gönül..

NIHAT TURGUT

BAHARDA ÇOBAN

Bahar geldi, gönlün açılın çoban,
Bak artık her taraf, yemyeşil oldu;
Kırlara da neş'en saçılın çoban;
Şakrak bülbüllerle, ovalar doldu.

Ruhunun ezelden beri kardeşi,
Bülbülün ötüşü, kavalın eşi,
Ufukta kızaran akşam güneşi;
Şi'rime besteler yaratsın çoban,

Her sabah kırlara, çıkışın erse,
Meleyen kuzular otlar gezerse,
Patik ayaklarla çimen ezerse;
Seni de kavalın aratsın çoban.

Doğan kuzuları, bir bir, ararken,
Hafif rüzgâr seni okşar yalarken,
Akan çaya baka baka dalarken,
Varsın akşam ufku karartsın çoban.

R. GÖK ALP

Hayatı ve Eseri

Yazan : YAŞAR NABİ

SEMBOLİZMİN iki büyük üstadı olan Verlaine ve Mallarmé, Parnasiyenlerin mecmuası olan "Parnasse Contemporaine", e yazı yazmışlardı. Fakat eserlerinde vucuda getirdikleri inkılapla yavaş yavaş yeni bir mektebin temellerini atıyorlardı.

Parnasiyenlerin ağır ve muhteşem üslubu, vekar ve ciddiyeti, titiz natüralizmi bâzi gençleri usandırmıştı. Bu yeni eserler beklenen eyi te'siri yapmakta gecikmedi. Yeni bir zevk, yeni bir heyecan menbaı keşf eden inkılapçı genç şairler Verlaine ve Mallarmé nin ta'kib ettikleri yolda yürümeye başladılar.

Parnasiyenler bu suretle gruplarından ayrılan (Verlaine, Rimbaud, Mallarmé, Cornière) gibi şairlere pek haksız olarak dekadan yâni mütereddiler ünvanını verdiler. Eserleriyle istihzadan, hattâ bâzan hakarettten bile çekinmiyorlardı. Fakat bütün bu muhalefetler, münekkîtlerin insafsız hücumları istikbalin zevkîni keşf etmiş olan san'atkârları yollarından geri çeviremedi. Büyük bir azm ve cesaretle çalıştılar. Muhtelif mecmualara sahip oldular. Yeni yetişen kuvvetli kalemlerle takviye edilen grupları günden güne ehemmiyet kazanıyordu.

Çok geçmeden onlar da ikiye ayrıldılar. 1885 senesinde ilk defa olarak Jean Moréas sembolizm kelimesini kullanıyordu. Ba'dema dekadanlardan ayrılanlara sembolist namı verildi. Mamafih dekadan ta'biri edebi bir mektebi tasvir edebilecek bir kelime olmadığından ve zaten iki grupun san'at telakkileri arasında büyük bir ayrılık bulunmadığından dekadanlar da sembolistler arasında zikr edilmektedir. Esasen sembolistlerin en fazla te'siri altında kaldıkları şair de dekadanlardan add edilen Mallarmé olmuştur. Bu iyibarla Mallarmé Sembolizmin müessisi add edilmektedir.

Erneste Rimbaud iki grup arasındaki farkı şöyle izzah ediyor: "Dekadanlar bila vasita heyecanı, hayat hadiselerinin aynen ve değiştirilmeden ifadesini kabul etmek, mısra'ları çok fazla uzatmamak ve mazbut şekilde manzumeler yazmakla sembolistlerden ayrılıyorlardı.,, Fakat her iki gruba mensup şairler hayal ve ahenk bahslerinde parnasiyenlerle natüralistler aleyhinde harekette müttefiktiler.

Fransız edebiyatı en güzel ve ince bir san'at mahsulü şiiirlerini sembolistler devrinde kazandı. Bu iyibarla

sembolizmin en büyük üstadı olan Stéphane Mallarmé nin hayat, eser ve san'at prensipleri hakkında kısaca ma'lûmat vermeyi faydalı buluyorum:

Stéphan Mallarmé Pariste 18 Mart 1842 de doğdu. İlk tahsilini zengin bir pansiyonda yaptı. Liseyi bitirdikten sonra İngiltereye gitti. Maksadı avdetinde ingilizce muallimliği ederek maişetini te'min etmek ve bu suretle maddi düşüncelerden azade olarak edebiyat sahasında kendi zevki için çalışmaktı.

İngiltereden döndükten sonra bir müddet vilayet darülfünunalarında çalıştı. 1873 e doğru tekrar Parise geldi ve Condorset lisesine profesör ta'yin edildi. Bu esnada hemen yalnız başına olarak "Son moda,, isimli bir aile ve salon mecmuası neşr etti. Muhtelif mecmualarda intişar eden şiiirleri Catulle Mendès ve Villié de Pisle Adam gibi çok meşhur ediplerin nazarı-dikkatını celb etmişti. Fakat halk tarafından tanılmadığı gibi Parnasiyenler arasında da henüz kendini gösterememişti.

Stéphane Mallarmé Victor Hugo nun meşhur akşam yemeklerinde bulunuyor, Hugo kendisini "aziz empresyonist şairim,, deye taltif ediyordu.

Mallarmé edebi münakaşalara karışmıyor, hayalinin mestisi içinde şiiirlerini bir kuyumcu meharetiyle işleyordu.

Yeni yetişen şairlerden bir çoğu onu üstat iylan ediyorlardı. İşte bu esnada, Mallarmé Roma sokağındaki meşhur "salı kabulleri,, ne başlamıştı. Evinde kendisini ziyaret edenler onun bedii zevkine hayran olmuşlar ve bu içtima'lar daima hayallerinde yaşamıştır. Solgun şua'ları ve gölgeleriyle bir ma'bet hissini veren salonunda her hangi bir mevzu' üzerinde söz söylediği zaman üslubunun ve ifadesinin cazibesi dinleyenlerin takdir ve hayranlığını celb ediyordu.

Gençliklerinde onu tanımış, tatlı ve cana yakın sedasiyle anlattıklarını dinlemiş olanlar sonraları hayatını anlata anlata bitiremediler.

İstikbalin gençlerine Mallarmé nin nasıl kâ'bına varılamaz dâhi bir san'atkâr oldğunu anlatmak, onlara kendi duydukları zevki telkîn etmek için mısra'larını âdeta bir peygamberin hadisleri gibi mısra' mısra' tahlil ettiler.

1895 senesinde Valvins deki küçük evine çekildi. Bu evi, yalnızlığa ve tahayyüle pek müsait olduğu için seviyordu.

Mallarmé Verlaine in vefatında, şairlerin prensi iylan edildiğini gördükten sonra 1899 de hayata gözlerini kapadı.

BİR parnasiyen olarak san'at hayatına atılan Mallarmé Parnasse in te'isirinden büsbütün kurtulamamıştır. Zaten parnasiyenlerin en büyük şairlerinden biri olan Baudlaire de simbolizmin ilk izleri belirmeye başlamıştı. Baudlaire in te'siri altında yazmaya başlayan Mallarmé simbolizmde çok ileri gitmiş ve bilhassa son eserlerinde parnasse prensiplerinden çok uzaklaşmıştır.

Mallarmé Parnasse ı biraz paslı deye tavsif etmesine rağmen ona hörmet etmiş ve Verlaine gibi Parnasiyenlerin titiz iytiņasını ve kaide düşkünlüğünü lüzumsuz bulmamış ve hiç bir zaman Verlaine ve arkadaşlarının yaptıkları gibi geliş güzel yazmamıştır.

Mısra'ları keyfemayeş'akti' ederek yalnız musikiyi nazarı-dikkate alan Verlaine in aksine olarak Mallarmé daha ziyade Baudelaire le Edgar Poe nin te'siri altında hislerini muntazam şekiller içinde ifade etmiştir; fakat lisanda ve hislerin ifade şekillerinde büyük bir inkılap yapmıştır. Sarahatin düşmanı olan bu şair daima vuzuhtan kaçmıştır. Fikirlerini kelimelerin sihirli ahengine sararak muğlak bir üslupla kalbin en gizli noktalarına işlemek istemiştir.

Lisan üzerinde uzun ve derin tetkiklerde bulunuyor ve harflerin, kelimelerin iltisakı kaidelerini bir ilim halinde tespate çalışıyordu. Aynı zamanda musikiye çok ehemmiyet veriyor ve kelimelerin, şairin elinde ruhun en derin tellerini bile ihtizaza getirebilecek sihirli bir yay olduğuna inanıyordu.

Pek güçlükle yazıyor ve yazdıklarını beğenmeyordu. Fikrince şiirlerinin bir çoğu, daha eyi yazabilmek için birer kalem tecrübesinden ibaretti.

Maksadı kelimelerin hakikî ma'nasiyle değil fakat maddi ma'nası olmayan ahengin a'sap üzerinde te'sir yapabilmek hassasiyle düşündürmekti.

Cümle teşekküllerini o derece karıştırır, lisani o kadar işkenceye sokar ki insan eseri karşısında hayret etmekten kendini alamaz. Fakat gayrıtabii olarak kullanılan kelimenin o yerdeki tamamiyeti ve hattâ bir müd-

det ma'nası kalması istenilen te'siri icra etmekten geri kalmaz.

Mısra'larının her birinden aynı zamanda bir çok ma'nalar çıkmasına gayret ediyordu. Düşündüğüne göre her mısra' hem bedii bir teşbih, hem bir fikrin ifadesi, bir hissin anlatılışı, hem de felsefi bir sembol olmalıydı, aynı zamanda şi'r in tam melodisinin bir parçası olmalıydı.

Fikirlerini mısra'larında o derece dağıtır ve cümleli-asliyelerin arasına o derece müteaddit cümleli-mu'terezelere sıkıştırır ki kari' ipin ucunu kaçıtır ve bir biyeroglif hall eder gibi ma'na çıkarmaya çalışır veya şi'r in ma-

nasını düşünmekten vaz geçerek tıpkı bir musiki eserinde olduğu gibi şi'r in, üzerinde braktığı te'sirle iktifa eder. Çünkü ahengin tatlı ve uyutucu inceliği ona güçlük hiss ettirmez, ve tamamıyla anlamadığı fakat tah-teşsuuriyle hiss ettiği hayallerden mest olur.

Eserlerinin tabii zekâya en kapalı görünen şekilleri altında ruhu teshir eden derinlikler, en koyu ma'nasızlık içinde belirsiz bir telkîn kuvveti mevcuttur.

O, zamanla mesafeyi lağv eden, hayalle hakikatı meze eden bir sembol ve empresyon üstadı idi.

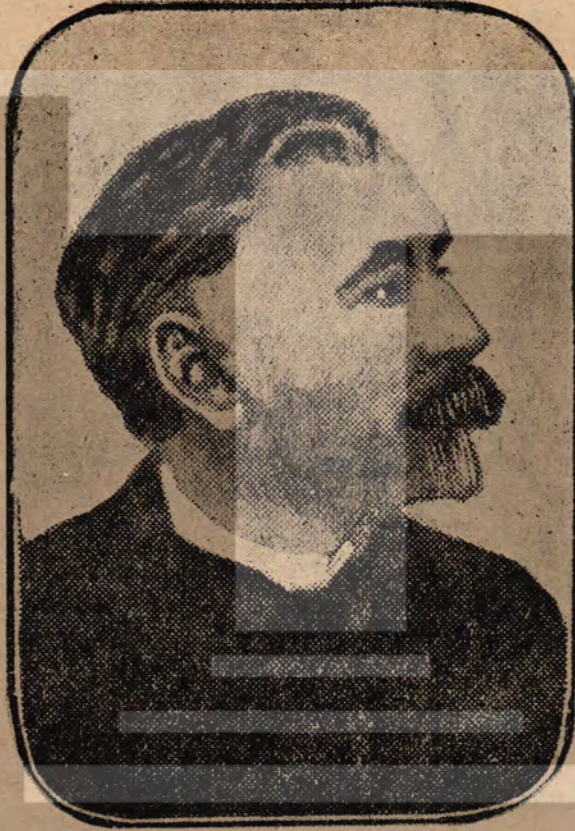
Hafızada silik bir duman halinde kalan çok eski, çok dağınık hatıraları kâğıt üzerine döktüğü zaman hisler aynen muhayyeledeki şekillerini muhafaza etmiş te'sirini bırakırlar.

Mallarmé nin şi'ri bâzan muzlim bir ma'bette tüten buhurdanları hatırlatır. Tıpkı o muattar buhur gibi insanın benliğini, bütün hüceyrelerini mukaddes ve müphem hislerle doldurur ve ona o zamana kadar bilmediği, tanımadığı yeni bir âlemin kapılarını açar, onu esiri bir hayal ve his çağlayanı içinde yüzdürür.

Mallarmé diyordu ki "Ruh toplanması lazım gelen dağınık bir melodidir." Bilhassa hayatının son devresinde musiki ile ciddi bir surette meşgul olmaya başlamıştı. Wagner e perestiş ediyordu. Bu dâhi bestekâr onu şiirden ve edebiyattan şüphe ettirecek kadar sarmıştı.

Son şiirlerinde musiki te'sirinin aranılmış olduğu daha eyi hiss edilir. O, bir orkestranın a'sap üzerinde braktığı te'sirin aynen şiirle de elde edilebileceğini iddia ediyordu.

Şiirlerinde fikrin ve ifadenin dağınıklığı Charles Cros ya "Mallarmé kırılmış ve parçaları bir daha yapıştıramamış bir Baudelaire dir," dedirtmişti. Fakat onu bilhassa bu müphemlik ve dağınıklığı için sevenler de çoktur.

Stéphane Mallarmé

Mallarmé teşbihlere çok ehemmiyet veriyordu. Mesela: "Ey ayna, buzlanmış çerçevesi içinde melalden soğuyan su."

"Ezeli melalini büyük havuzlara aks ettiren soluk ve temiz Teşrinievvel."

Veya: "Bir kızılık ve ıtır nehri üstünde kuğular kadar güzel altın gemiler."

Odasından, tuvalet eşyasından bahs ederken onda bir kadın zarafeti vardır: "Krep döşinlerin ürperen sükütu., Aşkî şiirlerinde saçlardan sık sık bahs etmesi Baude-laire in te'sirini ispat eder: "Bize musallat olan ruhumu-zu içinde boğacak ılık bir ırmak., Veya: "Bahtiyar gözle-rimi sarmak için çıplak saçlarına malikim."

Lisan mesaisinin ilhamını sekte dar ettiğinden şikâ-yet ediyordu, fakat hiç bir zaman ilhamına tabi' olarak yazmak istemedi.

Son eseri olan "Bir zar atılışı hiç bir zaman talii değiştiremez., de fikir unsuruna daha fazla yer verilmiş-tir. San'at prensipleri bu eserinde kat'iyetle meydana çıkmaktadır. bâzı münekkittler bu eseri delilik saçmalık deye tavsif ettiler. Paul Valéry gibi perestîşkârları ise o eserde bekledikleri ideal şi'r in ilk izlerini keşf ettiklerini zann ettiler.

Eserlerinin mükemmeliyeti karşısında "san'atın son haddine vardı, bundan ileri gidilemez., deyenler bile bulundu. Böyle bir iddia belki cür'et sayılabilir. Maama-fih kendi nesline bu kadar büyük bir heyecan telkin eden Mallarmé nin eseri bugün de kıymetinden bir şey kaybetmemiştir. Mektepler yıkılır, edebi telakkiler altüst olur; fakat hakikî üstatların şöhretlerine zaman bile hür-met eder. Bugün kendi neslinin şairleri arasında en fazla okunan yine Mallarmé dir.

* * *

Mallarmé nin tercümeyle hiç müsait olmayan şiirlerinden iki nümune :

Z u h u r

AY mahzunlaşmıştı. Gözleri yaşlı melekler, ellerinde yay, düşünceli, esiri çiçeklerin sükütu içinde, can veren kemanlardan tüveyç-lerin maviliği üstüne kayan beyaz hıçkırıklar çıkarıyorlardı.

— Bu senin ilk pusenin mukaddes gü-nüydü.

Beni işkenceye koymaktan hazz alan dü-şüncem bir hayalin koparılmasının onu kopa-ran kalbe teesüfsüz ve acısız braktığı hü-zün kokusundan sarhoş oluyordu.

İhtiyarlamış kaldırıma gözlerim çivili dola-şıyordum. Birden, saçlarında güneş, sokakta ve akşamleyin bana göründün. Ve ben daima açık

ellerinden kar halinde muattar yıldızlardan be-yaz buketler yağdırarak, eskiden benim şımarık çocuk ru'yalarım giren nurdan şapkalı periyi gördüğümü zann ettim.

S e m a

EZELİ semanın sakin istihzası, rehavetli çi-çekler kadar güzel, bir çorak ıztırap çölü arasından dehasını tel'in eden âciz şairi eziyor.

Onun gözleri kapalı kaçarken öldürücü bir vicdan azabı ağırlığıyla boş ruhuma baktığını hiss ediyorum. Nereye kaçmalı? Hangi kor-kunç geceyi, hangi paçavraları bu müellim ha-karetin üstüne atmalı. Sisler, yükseliniz? Gök-lerde uzun duman paçavralarıyla son baharla-rın durgun sularını boğacak yeknesak külleri-nizi dökünüz, ve sessiz büyük bir kubbe inşa ediniz.

Ve sen, sevgili melal, Sete sularından çık ve hiç yorulmayan bir elle kuşların semada ha-ince vucuda getirdikleri büyük mavi delikleri kapamak için çamur ve soluk sazlar topla.

Yine! durmadan, hüznü ocaklar tütsün ve ister seyyar bir mahpes, siyah hatlarının korkunçluğu içinde, ufukta solgun ölen güneşi söndürsün!

— Sema öldü. — Sana doğru koşuyorum, ey madde, insanların bahtiyar hayvanlarının yat-tığı samanlığı paylaşmaya gelen mazluma hain mefkûrenin ve günahın nisyanını ver, çünkü orada-mademki bir dıvar dibindeki düzgün ça-nağı gibi boşalmış beynin hıçkırık fikri süsle-mek san'atına artık malik değil-muzlim bir ö-lüme doğru meraretle esnemek isteyorum.

Nafile! Sema galip geliyor, ve ben onun çanlarda terennüm ettiğini işitiyorum. Ruhum, o hain zaferiyle bizi korkutmamak için seda oluyor ve canlı ma'denden mavi anjelüsler ha-linde çıkıyor!

Sis arasında dolaşılıyor ve keskin bir kılıç gibi senin ana ıztırabın üzerinden geçiyor; fay-dasız ve fasık isyan içinde nereye kaçmalı?

Bana musallat oldu, Sema! sema! sema! sema!

Kırlangıç

Ivan Sergiyeviç Turgenev den Nakl eden: İbrahim Hoyi

AVDAN dönmüş, park yolunda ilerleyordum. Köpeğim de önümde koşuyordu. Birden adımlarını yavaşlattı ve bir av sezmiş gibi hafif hafif sürünmeğe başladı.

Yolun ilerisine bakınca başı ve gagası sarı bir kırlangıç yavrusu gördüm. Yuvadan aşağıya düşmüş-rüzgâr ağaçları şiddetle sarsıyordu-kimildanamıyor, daha henüz çıkmış kanatlarını boşuna ve ümitsizlikle çırpıyordu.

Köpeğim bu yavruya yanaşmak üzere idi ki, yakında bulunan ağaçlardan birinden, birdenbire esmer gerdanlı ihtiyar bir kırlangıç fırladı ve köpeğin ta burnunun önüne bir taş gibi düştü. Ürkmüş, bütün mevcudiyeti helecanlı bir halde; acz dolu, ye'sli ve acındırân sayhalarla kendisini iki ke-re, dişleri parıldayan ağıza doğru attı.

Ana, yavrusunu kurtarmak için yukarıya doğru sıçradı. Onun önünde kendisini siper etti. Fakat bütün minik vücudu korkudan titreyor, ve sesi haşin ve garip aksler yapıyordu. Sonunda helecan ve korkudan bayılarak teslim oldu.

Kim bilir köpek ona ne kadar muazzam bir dev gibi görünmüştü? Fakat buna rağmen tehlikeyi sezince, yukarıda, dalda duramamış, iradesinden daha yüksek bir kuvvet onu aşağıya atmıştı.

Köpek olduğu yerde kaldı, ve geriledi. Onun da bu kuvveti tanıdığı aşikârdı.

Şaşırılmış olan köpeği çağırdım ve içimde derin bir huşu ve ihtiramla yoluma devam ettim.

Sevgi, deye düşündüm, sevgi ölümden, yahut ölüm korkusundan daha kuvvetlidir. Yalnız ve yalnız onunla yâni sevgiyledir ki hayat kaim oluyor ve ilerleyebiliyor.

Bir Otomobil Kazası

Yazan : CANIKOĞLU AVNİ

KAR var... Soğukla beraber...

Gök toprak rengi ve yer bembeyaz. Bu iki zıt rengi birleştiren sayısız ve ölçüsüz hüzmeler kesafet peyda ediyor.. Yerdeki göz alıcı tabaka kalınlaşıyor, katılaşıyor, kaygın bir hal alıyor... Kış eline geçen fırsatı kaçırmamak ister gibi; ve karın dinmeğe niyeti yok.

Vakit akşam; fakat alaca karanlık ikindiden beri temadi ediyor. Cadde boyunca ışıldayan elektrik ampulleri bu çiğ beyazlığın yarı başında ne kadar sarı ve ne kadar soluk kalıyor... Kar... Onun dehşetini kırlarda dolaşırken tipide yolunu kaybetmiş yolcudan sorun. Biz büyük şehrin çitekeş kaldırımlarında bora ile ve fırtınayla yüz yüze saatlerce gezinsek bu dehşeti duyamaz, o korkuyu anlatamayız.

Dairelerin dağılması ve ticarethanelerin boşalması sokaklara bir canlılık, bir uyanma veriyor. İnsanlar âdeta koşuyorlar. İlk bir odaya, sıcak bir yemeğe kavuşmak arzusu tahrik ediyor, soğuk kırbaçlıyor, geç kalmak korkusu itiyor, sürükleyor. Adımları çevikleştiren, adelere kuvvet veren saikler besbelli bunlardan ibaret. Fakat ya bu soğuğu duymayanlar, ılık odası, sıcak yemeği olmayanlar, bekleyecek kimsesi bulunmayanlar? Varsın ağır ağır dolaşınlar ve sık sık duraklasınlar, onları şimdi kim düşünecek; veya düşünmüş gibi görünecek?... Yarı çıplak bir çocuğa kırk para uzatan şu ihtiyar kadından ve cami'den çıkarken biraz evvel tersine giydiği kasketini düzeltmeği unutan beyaz sakallı adamdan başka....

Dört yol ağzının yarı başında bir polis kulübesi var. Bunun alt yanında altı yedi yaşında bir küçük çocuk bir gaz ve benzin mağazasının geniş saçağı altına sığınmış, incecik ve nezleli sesiyle gazete satıyor. Başına yanları delik, yünden örme bir küllah geçirmiş. Küçük ve kirli yüzü soğuktan mos-

mor. Sırtında rengi kaçmış eski bir bahriye ceketi; bacaklarında kısa ve yırtık bir pantolon var. Çorapsız ayaklarında nereden geldiği belirsiz iri asker kunduraları taşıyor.

Gazetelerini dükkân pencerelerinin harici çıkıntılarına dizmiş. Kar üzerinde çömelmiş bir vaziyette. Önündeki yamrı yumru bir teneke içinde karşı marangozdan aldığı talaşlarla alevlendirilmiş ateşte doğdu doğalı sabuna ve suya dargın kalmış çatlak ellerini ısıtmağa çalışıyor.

Kalabalığın bu saatte en ziyade kesafet peyda ettiği bu karlı kaldırım üzerinde ve polis kulübesinin iki adım ötesinde ateş yakmak ve bu ateşte ısınmak biraz lüks ve çok fazla cür'ettir. Hele me'mur ef. daha evvel küçüğü, bu yüzden kulaklarını koparacağını ve gazetelerini dağıtacağını söylemek suretiyle tehdid etmiş bulunursa..

Az sonra polis ef. gazetecinin, sözünü tutmadığını gördü; fakat tehdidini yapmadı. Sadece yampiri ve isli tenekeye bir parça kar atıldı. Sonra ters çevrilerek bu garip bir iskemle vazifesini görmeğe başladı.

Tenekesinin üzerine büzülmüş, ellerini yırtık pantolonunun delik ceplerinde boş yere ısıtmağa çalışan küçük gazeteci şimdi gözlerini zincirli tekerlekleri üzerinde kayıp uzaklaşan altı ve oniki silindirlilerin peşlerine takarak kendi kendine düşünüyor. Bu tirreyen küçük acaba aklından neler geçiriyor? Bir ılık oda ve bir sıcak yemek mi? Böyle düşünse haklıdır... Çünkü üşüyor ve karnı aç... Lakin aklından bunlar geçmiyor. Az evvel, babasının elinde, yamından geçen küçük çocuğun yeni ve kalın paltonuna da imrenmiş değildir. O sadece kendisine erişilmez bir cennet gibi görünen karoserileri Venedik aynalarından daha parıltılı, motör gürültüleri bir benzin ocağının harıltısı kadar bile duyulmayan otomobillerden birinde bir ufak gezinti yapmak has-

retini duyuyor. İmkânsızlığın ne demek olduğunu daha şimdiden pek iyi tanıdığı için bu arzusuna kendi de gülüyor. Fakat her gün önünden yüzlercesi geçen arabaların içinden tercih edebileceği bir kaçını seçmek eğlencesi onu bu derece oyaladıktan sonra, düşünmek de bir günah değil ya... Nihayet o da bir çocuk... Onun bu hevesini ma'zur göreceğiz. Kaprisler sadece odasında çifte raket bulunduran ve gardırobundan tam bir saat elbise beğenemeyen insanlarda olmaz ya....

VAKİT

geç ve sokaklar tenha. Kar dinmiş; lakin soğuk daha korkunç. Donmamak için kalan gazeteleri toplamak ve uzaklaşmak lazım.

Karşık marangoz dükkânında hâlâ çalışın usta küçüğü çağırıyor. Arasıra fakirlere artık

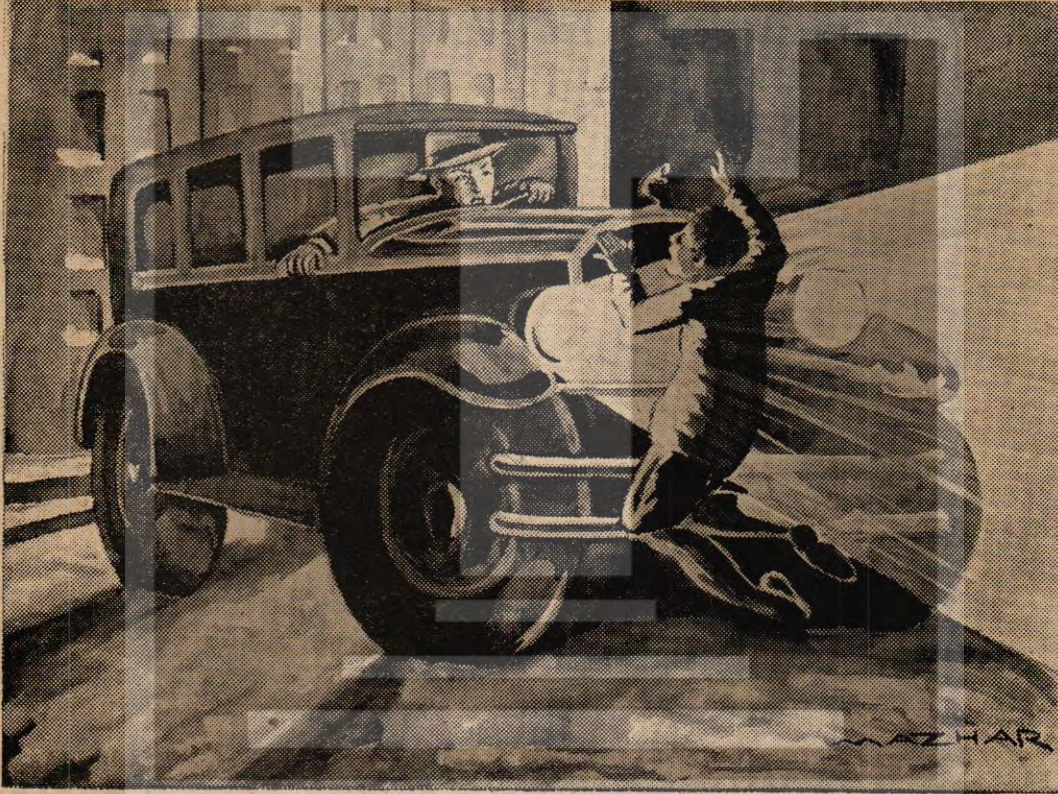
yemek vermek, bugün de yardım vazifemi yaptım deyebilmek bazı insanlara göre vicdanı müsterih kılan bir iyiyattır...

Gazeteci koştu. Aynı zamanda karoserileri venedik aynalarından daha parıltılı, motör gürültüleri bir benzin ocağının harıltısı kadar bile duyulmayan arabalardan bir tanesi ihtimal vaktin geçliğinden ve caddenin tenhalığından cesaret alarak virajı biraz sertçe döndü. Karşılaştılar... Çocuk kaçmak istedi; iri kunduraları birbirine takıldı. Şoför frenlere asıldı; lakin geç kaldı. Ve kaza içtinap tanımayan bir emri-vakî' oldu.

Sapan taşıyla vurulmuş bir serçe gibi cansız uzanan küçük gazeteciyi otomobile yatırdılar. Şoför en yakın eczahaneye çekmek için emir aldı.

KAZA yerinden en yakın eczahane otomobile on dakika, hele şoförün böyle bir hadise ile rengi atmış ve elleri titremeğe başlamış olursa, daha fazla sürer..

Çiğneme tehlikeli değildi. — İlk korku ve ilk telaş yatışınca küçük, hafif bir sarsıntı ile gözlerini araladı. Sağ kolu kanlanmıştı ve kıvıldamıyordu.

Otomobil virajı biraz sertçe döndü. Karşılaştılar... Şoför frenlere asıldı. Lakin...

Sol elini uzandı; fo-öyün incet ve yumuşak tüyleri arasında gezdi. Gözleri, tek kolda ilerleyen bir fener alayının ışıkları gibi önünden birer birer geçen elektrik ampullerine takıldı. Evvela bir şey anlayamadı.

Kendisini

ru'yada zann etti. Sonra otomobilin kornası birden kafasındaki siyah perdeyi yırttı, beş dakika evvel başına gelen şeyi hatırladı.

Doğrulamak, köşeye kurulmak, pencereye yaklaşmak istedi. Kolunun ve sağ tarafının acısı bu arzuyu imkânsız braktı. Bu acı ile hemzeman olarak bir ışık, meramlarına nail olmuş insanların bakışlarını cilalayan bir şu'le gözlerini aydınlattı. Kireç dudakları açıldı, genişledi, yayıldı. Burada başlayan tebessüm sararmış kirli çehreye sirayet etti ve ufak ağızdan bir ince ses çıktı...

Küçük gazeteci gülüyordu.

Evlenmeden...

Evlenmenin Bütün

VAZİYETİNİZ ne olursa olsun izdivaç daima cazip bir mevzu'dur. İzdivaç hayatta şirin başlangıcı, hattâ, kısaca, hayatın başlangıcıdır.

Ekseriyetle izdivaç aşk oyununun son perdesi ise de aşkın semere verme devresinde ancak, ilk adımı teşkil eder.

Evlilik o kadar çok va'tlerle doludur ki... Onun füsunlu sırlarına, hulyalarına büründüğünüz zaman bulutlar üzerinde koştuğunuz hissedersiniz.

Aşıksınız! Bu ne güzel bir büyü! Cennet deye işittiğiniz veya tasavvur

ettiğiniz bir şey vardır; fakat cennet denen bu mevhum "Yüksek saadet", ölkesi izdivaç yuvasının size va'd ettiği saadetlerle boy ölçüşemez.

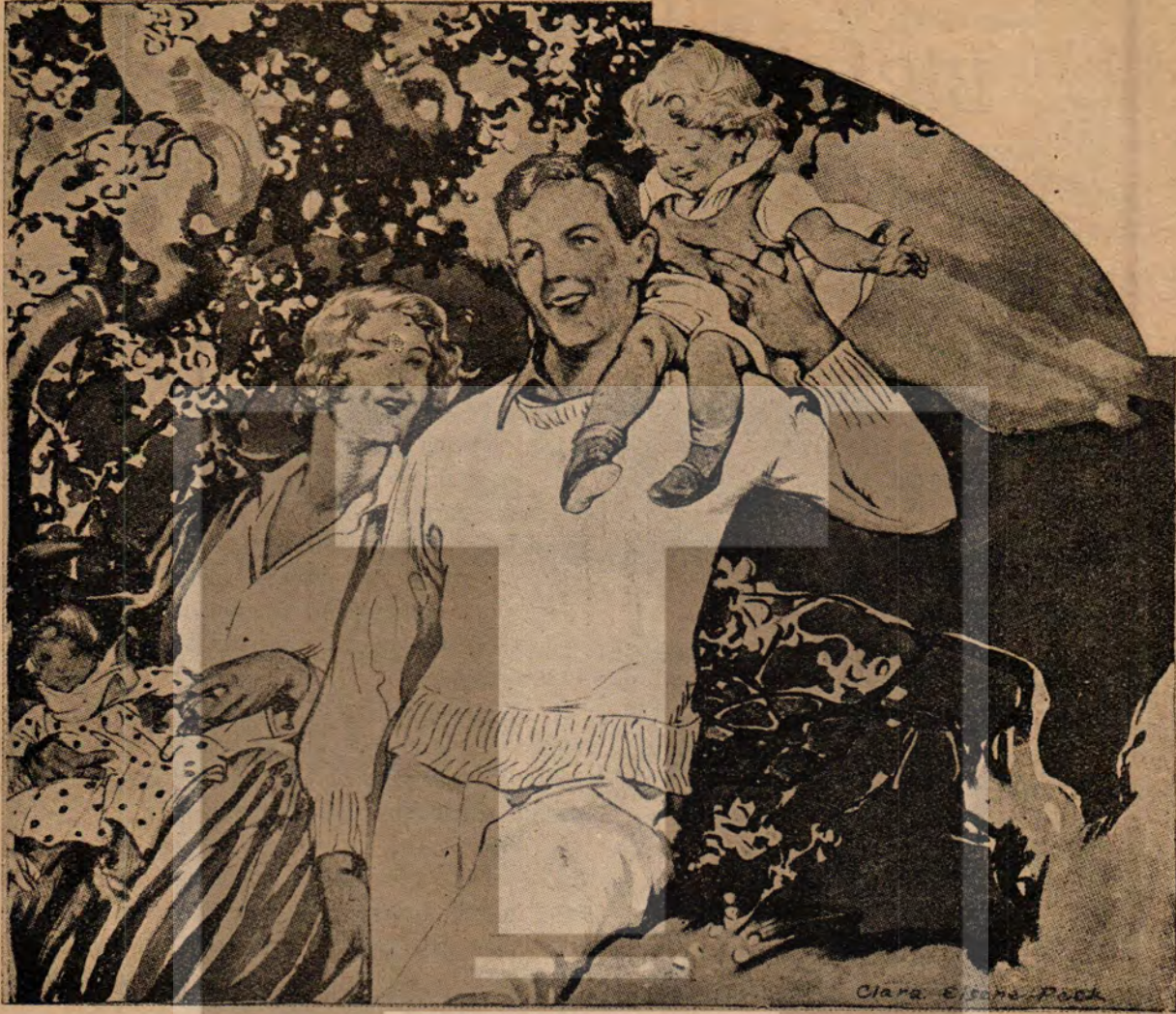
Fakat va'd edilen bu yüksek saadeti, hakikatte pek az izdivaçlar te'min eder. Şu var ki bu nadir saadetler her şeyden üstündür. Bunlar kalbi pürüzsüz ve hudutsuz bir haz ve neş'e ile doldurur. İnsanı saadetlerin en saadetsine gark eder.— Bir zaman için.

Evlilikte rasgelenen felaketlerin çoğundan izdivaç hayatının fizyolojik safhalarına ait hususlarda cahil olmaklık mes'uldür.

Eğer izdivaç denilen bu ma'bede girmek niyetinde iseniz evlilik hayatının bir çok mühim teferruatı hakkında bilgilenmeniz lazımdır. Her iki tarafın da bu mühim birleşmenin kendilerine yüklediği mes'uliyeti idrâk edecek tarzda birbirini tanıması iycab eder.

İzdivaç ağır vazifelerle doludur. Bir ev açıyorsunuz, ev ki insanın hayatında değeri olan her şeyin başlangıcıdır. Bu eve çocuklarınız gelecek; bunlar kendi

Şartı: Sağlamlıktır

vucudunuzun küçük modelleridir. Bunlar sizin şahsiyetinizi idame edecek. Ve siz güzel, sıhhatli bir insan iseniz çocuklarınız da güzel ve sıhhatli olur.

Bir sıhhat ve güzellik pınarı gibi kaynayan bir çocuk: ateş gibi gözler, durmak bilmeyen ayaklar, her inhinası büyük bir ahenk ve güzellik ifade eden mevsun, kıvrak bir vucut! Ne ilhamlı bir manzara! Ve bu can dolu küçük insan vücudunun sizin bir parçanız olduğunu düşündükçe kendi kudretinizi bütün kuvveti ile hissettığınız ve bu hissin heyecanı ile kaynadığımız zamanlar olur.

Hayatta böyle kaynatıcı bir çok anlar vardır. Fakat yalnız babalık, annelik hissini kaynaması ruhunuzu en derin noktalarına kadar sarsar. Bu kaynama sizi içten duyulan bir heyecanla sarar. Ve ta'rihi gayrikabil derin bir haz verir.

Fakat aşk okunun kurbanları burun buruna yaşaktan daha derin bir gayeyi çok nadir düşünürler.

Basiretli olanlar ise, tabiatıyla saadettlerinin bal a-

yından çok daha ileri uzamasını isterler, o zaman evlenmek için daha uzun düşünmek ve daha dikkatle hazırlanmak lazım gelir. İzdivacın beden ve ruh şartları çok mühimdir. İzdivaç bağını vucuda getiren aşkın devamı için bir takım bilgilere ihtiyaç vardır.

Evliliğin fizyolojik vazifelerini bilmek çok ehemmiyetlidir. Yuva kurmak için elzem olan şartlardan birincisi kaynayan bir sıhhat ve kuvvettir.

İletli bir insan asla eyi bir zevce veya zevce olamaz. Za'fiyet en göz yumulamayacak bir noksandır.

BİR SİNEK YÜZÜNDEN

Dr. Düring Diebitsch den

Tercüme eden : M. KEMAL

KRALİÇE Çe-si bu gece fena uyumuştı. Bitişik odada saray nedimleri titreşiyorlar, hizmetçiler bütün boyalara rağmen sararmış yüzlerle hiç bir şey düşünmeden oradan oraya koşuyorlar, saray ağası yirmi kölenin çıplak tabanlarına otuzar kırbaç vurdu-ruyordu.

Bizzat kraliçenin sevgili kuşları bile kafeslerinde telaşlı ve ürkek uçuşuyorlardı.

Kraliçe fena uyumuştı.

Buna rağmen her zamanki gibi sabahın beşinde kalkmış, giyinmiş ve baş tuvaletini yaptırmıştı ki, bu esnada Friseur elli değnek cezasına mahkûm edilmiş ve genç bir nedime, kraliçenin başına yakın bir yerden uçmak cesaretinde bulunan bir sineği yakalamak hususunda beceriksiz hareket ettiği için gazaba uğramıştı.

Cin-Me pek genç ve pek güzel nedimelerden biri idi. Kendisinde bir sultan hali vardı. Asil bir Mançu baba tarafından eski moda bir inziva içinde özenle bezenile yetiştirilmiş olan bu kızcağız az zamandan beri kral sarayında yaşamak şerefine malik bulunuyordu.

Şimdiye kadar çekingen bir itaat içinde kraliçe yanındaki hizmetini görüyor ve kendisine karşı âdeta düşmanca bir vaziyet alan eski nedimelere danışmağa cesaret edemeden yalnızca bu yabancı muhite alışmağa gayret ediyordu. Yaradılışındaki incelik, nezaket ve aldığı eyi terbiye ona bu hususta yardım ediyordu.

— Ve şimdi acemi bir hizmetçi kız gibi işittiği bu acı kelimeler, kraliçenin onu odadan dışarı sürükleyen gazabı.. Cin-Me kendisini mahv olmuş hiss ediyordu.

Bundan ma'da o da öldürücü bir nefret içinde, bütün diğer nedimler gibi Li nin kırbaçladığı kölelerin yanında durmağa mecburdu. Bu, hepsi için bir dersi ibret olacaktı.

Kurbanlar haykırıyorlardı. Ve her haykırış bir bıçak gibi onun genç ve yumuşak kalbine batıyordu. O zaman hiddet ve kırılan gurur Cin-Me nin ma'neviyatında mücadele ediyor ve bütün diğer düşünceleri başından alıyordu.

Kraliçe hazretleri mu'tat kabul merasimi için tahtın bulunduğu salona gidip de genç nedimler serbest kalmaz hemen odasına atıldı. Ve çiçek işlemeli ipekli muhteşem elbiseyi vücudundan sıyırdı, san'atkârane bir surette kıvrılmış saçından çiçekleri ve müzeyyenatı

çıkarıp attı. Kırmızı boyalı bir elbise sandığından alelade, düz renkli bir bürümcük entari çıkardı. Ve hizmetçisinin bitişik odasından sokağa giderken giymek üzere çıkarıp astığı bir maşlaha bürünerek evi terk etti.

Kaçmak isteyordu. Sıcak güneşte sakin ve münzevi uzanan mermer döşeli bir avluyu geçti. Taşların arasında otlar bitmişti. Mermer sütunların üzerinde bronzdan ma'mul kadim efsane hayvanları mahmur gözlerle onu ta'kib ediyorlardı. Ve muktedir olsaydılar muhakkak kendi felaketine koşan bu akılsız gence başlarını sallayacaktılar.

Hizmetçilerin oturduğu daireye gelinceye kadar evlerin duvarları dibinde, dışarıya doğru fırlamış şehnişinlerin muhafazasında ilerledi. Burada her şey her zamanki sükûnetini muhafaza ediyordu.

Fakat saray kapısının yanında iki nöbetçi nöbet bekleyordu. Hiss etti ki arkasında taşıdığı elbiselerin asıl sahibi hizmetçi imiş gibi açık alınla bu ikisinin arasından geçmesine imkân yok. Titremesi ve heyecanı onun kim olduğunu belli edecekti. Böylece başka bir mahreç aramak maksadiyle kenar yollardan birine kıvrıldı.

Taş merdivenlerden iniyor, tekrar çıkıyor, dar ve mozayiklarla döşeli yollardan, sun'i sünger taşları arasından, insanı mest edecek kadar kuvvetli kokan salkımlarla örülmüş yüksek kameriyelerin altından ma'deni bir parıltıyla yanan denize doğru çiçeklerinin bin bir türlü rengi içinde yavaş yavaş alçalan Van-Ho-San yaz sarayını bütün binalariyle beraber ayaklarının altında gördü. Gözleri bir zaman hasretle mavi denize daldı. Orası her halde serin ve sakin olmalıydı.. Ve berrak sular onun bütün günahını yıkayabilirdi.

Fakat daimi surette nöbetçilerin beklediği sahile inmeye cesareti yoktu.

NAMUS telakkisi acayip bir şeydir. Her memlekette başka türlü tecelli eder. Çinde başkası nezdinde çalışan bir kimse diğer bir kimse tarafından haklı veya haksız yere - şikâyet veya tahkir edilirse namusunu kayb etmiş demektir. Çincedeki *Tiu beu* ta'biri aynen tercüme etmek istenirse "o, yüzünü kayb etmiş" ma'nasındadır. Ve Cin-Me yüzünü kayb etmişti. Yahut böyle olması lazım geleceğine emindi. Bu his ona ecadından intikal ediyordu.

Tepeye doğru biraz daha çıktı ve parkın yüksek duvarlarla muhat sebze ve meyva bahçeleriyle birleştiği yere vasıl oldu. Bükük bir ağaç altında üç tekerlekli bir bahçe arabası yanında öğle uykusuna dalmış olan bir bahçevan gördü. Arabanın geçtiği yol aralık brakılmış büyük bir kapıya doğru uzanıyordu.

Bu kapının aralığından yavaşça sıyrıldı. Artık insanlardan hali olan sokağın ortasında idi. Uzaktan bir iki askerin ağır adımlarla uzaklaştığı görülüyordu.

Bir mahpese benzeyen ve ona mütemadiyen günahını hatırlatan duvarların dışında serbest bir nefes aldı. Peking istikametine doğru acele acele yol alırken kendi kendine ilk defa düşündü: Nereye?

Üvey kardaşlarının kavgacı karılarıyla birlikte hüküm sürdüğü babasının evine gitmeği istemeyordu. Zaten gidemezdi de... Saraydan kaçıışı onun evde her hangi bir "namussuz" gibi muamele görmesine kâfi bir sebep add edilecekti. Annesi?.. Evet, o nazlı ve müşfik bir anne idi. Zaten onun ölümünden beri Cin-Me kimse-den bir parça muhabbet görmemişti.

Yalnız ihtiyar dadısı Av ara sıra gizlice onun elbisesini veya yanağını okşar, saçına bir çiçek takar veya eline sevdiği bir meyveyi sıkıştırırdı. Annesinin ölümünden sonra evde yeni tertibat almırken ona da izin verilmişti.

Ona gitmek isteyordu. İhtiyarın oturduğu sokağı ve evi biliyordu. Vaktiyle süslü ve ipekli örtüler içinde, refakatinde bir alay hizmetçi ve muhafız olduğu halde oraya gitmişti. Bu sefer ise yayan gitmek mecburiyetinde idi: yanında parası yoktu. Yolun aşağı yokarı dört beş saatlik olduğunu tahmin ediyordu. Küçük Mançuri ayak kabıları daha şimdiden ayaklarını acıtmağa başlamıştı. Sokağın büyük taşları asırlardan beri üzerinde sürüklenen arabaların tekerleklerinden bozulmuş, yamrı yumru olmuştu.

Kızgın güneş altında örtüsüz başı sıcaktan yanı-

yordu. Kalın bir toz tabakası, esen sıcak öğle rüzgârıyla kalkıyor, havada daireler çiziyordu. Boğazı kuruyor, tahammüfersa bir susuzluk ona müthiş bir ızdırıp vermeye başlayordu.

Nihayet hemen iki saatlik bir yürüyüşten sonra ayağındaki beyaz ipek çoraplar kırmızıya boyanmaya başladı. Yaralı ve zedelenmiş nazlı ayakları onu artık taşımak istemeyordu. Fakat yürümeğe mecburdu. Yalnız tahammülsüz susuzluğunu teskin için hemşerilerinden bir bardak çay vermelerini rica edecekti.

Yolu bir zaman tarlalar arasında devam etti. Nihayet biraz daha yüksekte kâin, bahçe içinde, etrafı yüksek duvarlarla çevrilmiş küçük bir köşk gördü. Son kuvvetini sarf ederek köşk kapısının merdivenlerini tırmandı. Sık ağaç dallarıyla örtülü yoldan, gölgesinde bir atın bağlı olduğu kameriyeye doğru sallanarak yürümeğe başladı. Orada duran bir hasır iskemleye kadar ulaşmaya gayret ediyordu. Fakat ancak iskemlenin yanına kadar gidebildi ve baygın bir halde yere yuvarlandı.

A KLI başına gelir gibi olunca evvela altında serin ve ıslak bir bez olduğunu hiss etti ve basit bir sevkî - tabii ile zayıf parmaklarını beze doğru uzattı. Onu emerek susuzluğunu teskin etmek isteyordu ki bu esnada tekrar kendinden geçti.

Uyandığı zaman dudaklarına yaklaştırılmış bir bardaktan ferahlık verici, serin bir içkiyi doya doya

içiyor ve kendine geldiğini hiss ediyordu. Sonra kulağına ma'nasını anlamadığı kelimeler çarptı. O zaman ilk defa olarak gözlerini açtı ve dudaklarına bardağı tutanın bir yabancı erkek olduğunu gördü. Ona bir dakika yakalanmış ve sesini çıkarmadan ölümünü bekleyen zavallı bir kuş sükûnetiyle baktı. Maamafi yabancı ses tatlı ve samimi idi:

— Bir yerin ağrıyormu? Sakin yat ve korkma...

Evvela beyaz adamın kendi lisaniyle söylediğine akıl erdiremediği için onu anlamadı. Fakat sonradan

Bir sinek yüzünden kendini ölümün soğuk kucağına atan Çinli kız

yabancı adamın mülayım bir tavırla tekrar ettiği kelimeler onu teskin etti:

— *Pu pa, pie pa...* Korkma, çekinme...

Bahçeye girer girmez görüp de yetişmek için istiyical ettiği kameriyede, uzun bir hasır iskemlede başında serinlik veren bir bez olduğu halde yattığını, kırmıldanamayacak kadar halsiz ve zayıf olduğunu ve nihayet yanında kendisine iyi muamele eden bir insanın bulunduğunu fark etti.

Sarışın Alman genç kızın oldukça uzun süren baygınlığı esnasında tetkika vakit bulmuştu: o, çok gençti. Elbiselerinin iyi kumaşından, ince bileklerindeki kıymetli ve şeffaf bileziklerden, ihmal edilmiş, mermer gibi beyaz fakat zedelenmiş ayaklarından çok asil bir aile kızı karşısında bulunduğunu anlıyordu. Evet, ayaklarından..

Çünkü genç kızın baygınlığı esnasında kanlar içindeki ayak sargılarını çıkarıp atmış ve güzel bir banyodan sonra merhemler sürmüş, temiz sargılarla mümkün olduğu kadar muntazam sarmıştı. Onun kemali-sükûnetle yaptığı bu hareket çinliler için işitilmemiş bir hareket, düşünülemez kadar büyük bir cesaretti.

Cin-Me henüz bunu fark edemeyecek kadar zayıf idi. Yoksa yabancı bir adamın çıplak ayaklarını görmüş olması düşüncesi bile onu utancından öldürmeye kâfi idi. Kibar bir çinli kızı ayak kabaları içinde olsa bile ayaklarını bir erkeğe göstermekten çekinir. Sonradan Cin-Me bunu fark ettiği zaman, artık yabancı doktor onun emniyetini kazanmıştı. (Onu teskin etmek için genç alman, doktor olduğunu söylemişti.)

Ve şimdi ona yarım çincesiyle bu evi bir *mandarin* den yaz için kiraladığını, sık sık atıyla buraya geldiğini ve ekseriya pazarları burada geçirdiğini anlatıyordu.

Acaba Cin-Me avrupalının pazarından bir şey anlayormiydi? Yalnız çok yorgun zamanlarda dalgaların gürültüsünü dinler gibi gözlerini kapamış onun sesini dinliyordu.

— Neden bu kadar koşun? Nereden geliyordun? Kız, bu sualle ürkmüş, yavaşça cevap verdi:

— Benim hiç kimsem yok..

Bu cevap genç erkeği mütteessir etti. Ne yaptığına farkına varmadan onun elini yavaşça okşadı. Genç kız bu yanındaki insanın eyilik ve merhamet hisleriyle

kendisine baktığını anlıyordu. Artık ikisi arasında ne ırk ne de cins farkı vardı. İki genç emniyetle kalplerini birbirlerine açıyorlardı. Cin-Me ona her şeyi anlatmaya başladı. Hikâyenin acayıplığına rağmen delikanlı ona inanıyordu. O, birkaç seneden beri bu muamma ve garabet dolu memlekette bulunuyordu. Artık öğrenmişti ki çinlinin hayatında bizde olduğundan başka kaideler hakimdir. Alman sefaretinde ataşe olması hasebiyle çin mantığı *Tiu beu* yu kâfi derecede tanıdı. Buna rağmen bu genç çocuğun bahtını olduğundan daha kara gördüğünü ve ailesinin her halde onu tekrar kabul edeceğini zann ediyordu.

Babasına haber göndermeyi teklif etti. Fakat bu teklifin imkansızlığını kızcağız o kadar müdafaa etti ki ni-

hayet o da inanmaya mecbur oldu. O kadar uğraştığı halde babasının ismini bile öğrenmeye muvaffak olamadı. O zaman ihtiyar dadıya haber göndermeyi düşündü. Çünkü kızcağız bu vaziyette kendi kendine yoluna devam edebilecek kabiliyette değildi. Doğrulmak için gayret edince baygın bir halde yatağa düşüyordu. Açık başı üzerinde kaynayan kuvvetli öğle güneşi daha hâlâ te'sirini gösteriyordu.

Dadısına haber göndermek teklifine o da muvafa-

*Cin-Me pek genç ve pek güzel nedimelerden biri idi :
Kendisinde bir sultan hali vardı.*

kat etti. Ve bir kâğıdın üzerine şu satırları yazdı: "Cin-Me nin sana ihtiyacı var. Hemen bugün gel..." ve kadının oturduğu semti ve mahalleyi bildirdi.

Hagen evvela mektubu beraber alarak sefarethanedeki evine gitmek ve oradan bir adamla kadına göndermek isteyordu ki bu adam sonra kadını Cin-Me ye kadar getirebildi. Fakat bir taraftan da el'an ızdırap çeken Cin-Me yi yalnız brakmak istemeyordu. Buraya yapayalnız gelmişti. Yanında gönderecek adamı yoktu. Mektubu sefarethaneye kadar bizzat götürmekten başka çare kalmıyordu.

Genç kız yalnız kalmaktan korkmıyordu. Bu son derecede yorgun halinde ona renkli çiçekler ve yeşillikler içinde gizlenmiş olan kameriye kimsenin keşf edemeyeceği sevimli bir köşe gibi geliyordu. Delikanlı ona meyva getirdi ve bahçe kapısını dışından sıkıca kapayacağına va'd ederek aitiyle oradan uzaklaştı.

Boğucu bir tazyikle gökten toprağa doğru alçalan öğle sıcağına rağmen atını evvela Büyük Ordu sokağından, sonra iki tarafı yüksek divarlarla muhat geniş ve tozlu Kârvan sokağından mümkün olduğu kadar çabuk koşturdu.

Muhtelif dükkânların bulunduğu sokaklardan biraz daha yavaş geçti. Ve nihayet büyük muhkem kapılardan geçerek sefarethanelerin bulunduğu

mahalleye ve biraz sonra Alman sefarethanenin bahçesi içindeki kendi küçük ve güzel evine dahil oldu. Bir taraftan derhal adamlarından birini ihtiyar kadının evine yolladı. Diğer taraftan aşçısına hazırlattığı yiyecek ve içeceği bir katır arabasına yükletti. Bunlara bir kaç da yumuşak minder ve yastık ilave etti. Cin-Me nin sair hususi hizmetlerini hizmetçi kadın görecek.

Hiç kimseye misafirinden behs etmedi. Fakat bütün düşünceleri ona aitti. Genç kızın sevimli ve cazip hayali onu bir dakika terk etmeyordu.

Ihtiyar dadiya gönderdiği adam çabuk geri geldi. Dadının evini bulduğunu, fakat kendisinin evde olmadığını Tiyen-Çin deki kız kardeşini ziyarete gitmiş olduğunu, maamafi birkaç güne kadar avdet etmesi muhtemel bulunduğunu haber verdi. Hagen sesini çıkarmadı. Lakin bu haberin efendisini adam akıllı sarstığını uşak da fark ediyordu.

Şimdi ne olacaktı? Tekrar geri dönüp kızı ailesinin ismini söylemek üzere sıkıştırmaya karar verdi. Ihtiyar uşağı A-Vung a arabaya yüklettiği eşya ile beraber arkadan gelmesini tenbih etti. Günlerden pazardı. Hagen in vakti vardı. Yol üstündeki bir japon mağazası önünden geçerken ani bir arzu ile içeri girdi ve hastası için

uzun kollu ve dik yakalı çin elbiselerinden ziyade rahat ve serin olacağını tahmin ettiği kolsuz, hafif, üzeri kiraz çiçekleriyle işlemeli bir japon kimonosu satın aldı.

CIN-ME sıcaktan, heyecandan ve ızdıraptan yorgun uykuya dalmıştı. Hagen kameriyenin merdivenlerini çıkarken uyandı. Evvela şaşkın bir halde etrafına bakındı. Fakat nerede olduğunu çabuk anladı ve onu görür görmez yüzü aydınlandı.

Korku ile sordu:

— Dadi nerede ?

Hagen uşağın getirdiği haberi ona çabucak anlattı.

Genç kız sarardı ve gülümsemeye başladı. Aldığı terbiyeye göre karşısındakini rahatsız etmemek için ızdıraplarını ve inkisarı-hayallerini gizlemeye mecburdu. Fakat bunun ne kadar müşkül olduğunu ve bu tebesümün zorakılığını Hagen görüyordu.

Kameriyede bir masa üzerine sofrayı hazırlayan uşak bu yabancı çinli misafirin mevcudiyetine hayret etmemiş gözüküyordu. Beraber getirdiği şeylerden güzel ve hafif bir yemek hazırlamıştı. Cin-Me yalnız içmek istiyor, bu yabancı yemeklere, eline almayı beceremediği bıçak ve çatalara biraz da korku ile bakıyordu.

(Bitmedi)

Kız bu sualle ürkmüş, yavaşça cevap verdi :

— Benim hiç kimsem yok...

Homère

ESKİ Yunan edebiyatının en büyük ve misilsiz iki şaheseri olan İlyada ve Odise nin te'lifi ta en eski zamanlardan beri Homère (Omirus) a atf edilir. Fakat bunu ispat edecek tarihi vesika olmadığından bu eserlerin muharririnin kim olduğu ve hattâ bir kişi tarafından yazılıp yazılmadığı mes'elesi bir çok alimleri meşgul etmiş ve bu hususta muhtelif nazariyelerin ortaya atılmasına sebebiyet vermiştir.

Eski rivayetlere göre Omirus, elinde kitarasiyle şehirden şehire dolaşarak güfte ve bestesini kendisi tertib ettiği şarkılarını okur ve zenginler tarafından himaye ve iâşe edilirdi.

Diğer şarkıcılar da Omirus un şarkılarını muhtelif memleketlerde söyleyerek onun nam ve şöhretini her tarafa yaymışlardı. Homère bu şarkıcıların en meşhurydi.

K. M. 600 senesine doğru Atina hakimi Solon Omirus un şiirleriinn şarkıcılar tarafından yazılmış, tespit edilmiş metinlerden okunulmasını emr etmişti ve bu şarkıcılardan her biri hikâyeye diğerinin braktığı yerden başlayacaktı. Bu adamlara Homérides deniliyordu. Daha sonraları (527-561) senesine doğru Atinalı Pisistrate Homère in eserlerini bir araya toplamaya karar verdi, ve bu iş için bir komisyon teşkil etti. Diğer şehirler de Atinayı taklid ettiler ve bu suretle muhtelif şehirlerde birer Homère külliyyatı meydana geldi.

Pisistrate in oğlu Hipparque Homère in şiirlerinin şarkıcılar tarafından mazbut metinlere tamamen uygun olarak okunulmasını emr etti. «Muhtelif renkli kumaştan elbiseler giymiş, başlarında altın bir taç taşıyan şarkıcılar, bu manzum hikâyeleri, jestler ve mimiklerle, tıpkı bir dram oynar gibi, okuyorlardı.»

İskenderiyeliler (III ve II inci asırlar) ilk önce muhtelif metinleri karşılaştırarak tetkikler yaptılar ve bâzı mısra'ların esere sonradan ila-

ve edilmiş olup olmadığını araştırdılar. Zamanın iki gramercisi Odise nin İlyada müellifi tarafından yazılmış olmadığını ve olamayacağını iddia ettiler. Fakat ne Yunanlılar, ne de Romalılar arasında kimse Homère in mevcudiyetinden şüphe etmemişti.

Perrault ve Abbé D'Aubignac (1715) istisna edilirse yeni münekkîtlere Homère i Odise ve İlyada namı altında muhafaza edilmiş olan metinlerin şairi olarak tanıdılar. Fakat 1795 de Fr. Aug. Wolf (Prolegomena ad Homerum) isimli eserinde Homère zamanında yazı meçhul olduğu için İlyada nın, Pisistrate in teşkil ettiği komisyon tarafından bir araya getirilmiş muhtelif şairlere ve şarkıcılara ait muhtelif parçalardan mürekkep olduğunu iddia etti. O zamandan beri münekkîtlere iki kısma ayrıldılar: bir kısmı bu iki eserin hakikaten bir şairin elinden çıkmış olduğuna ve bu şairin de Homère olduğuna kani'diler. Diğerleri ise Homère in ismini bir nevi' eski şiir antolojisi add tetikleri İlyada ve Odise üzerine konulmuş bir etiket telakkî ettiler.

Bu iki mukabil taraf arasında bir kısım münekkîtlere de Homère tarafından yazılmış daha doğrusu söylenmiş bir kısım şarkıların sonradan bir çok ta'dilat ve ilavelere uğrayarak İlyada ve Odise yi teşkil ettiklerini ileri sürdüler. İlyada da muharebe şarkısı, Agamemnon un mücadelesi, Hektor un ölümü, Hektor un Andromak a vedaı gibi eserin belli başlı sahnelerini Homère in ibda' etmiş olduğuna kani'diler.

M. Croiset ye göre Odise nin ilk nüvvesini (Ülisin Feakyalılar nezdine gelmesi) (Ulis Alsinoos un nezdinde) fasıllarında aramak lazımdır. Bu iddiaya göre Odise nin müteakıp fasılları: Homère in yurduna avdetini, düşmanlarıyla mücadelesini yazmış ve bir üçüncü şair de ilk dört şarkıyı yazarak Odiseyi İlyada hacmına koymuş olacaktır.

FAKAT asrımızın bidayetinden beri bu eserin bir elden çıkmış olduğu kanaatine vasıl olanlar gitgide fazlalaşmaktadır. Eserlerin kısımları arasındaki tehalüf keyfiyeti kıymetini kayb etmiştir. Bir çok büyük şairlerin ve romancıların eserlerinde büyük tehalüfler olduğu vakî'dir. Bilhassa Wolf un büyük iddiası: Homère zamanında yazının mevcut olmadığı iddiası suya düştü. Girit adasında İlyada ve Odise nin yazılmasından çok evvel yazının mevcut olduğu ispat edildi. Bittabi' şarkıcıların ve tabi'lerin bu metinler üstünde bâzı ta'dilat ve ilaveler yapmış olmaları ihtimali yine varittir. Victor Bérard in dediği gibi Homère bugün yeniden dirilmiştir.

La Bruyère in sözü doğrudur: Birçok insanlar tarafından müstereken yazılmış şaheserler görülmemiştir. Homère in her iki eserinde de kabili-münakaşa olmayan bu deha tezahuru her iki eserde de aynı kuvvettedir.

Homère in hayatına dair bir efsane.

HOMÈRE in hayatına dair eski devirlerden bize sekiz ayrı efsane kalmıştır. Bunların en ehemmiyetlisini yanlış olarak Hérodote a atf etmişlerdi. Hakikatte ise bu André Chénier ye Kôr isimli şi'ri ilham eden güzel ve şairane bir romandır.

Bu efsaneye göre Homère İzmirde Melez çayı sahillerinde dünyaya geldi. Babasının kim olduğu meçhuldü. Annesi, Cymé den gelmiş Kréthéis isimli fakîr bir kadındı. İzmirde bir mektep muallimi olan Phémios Homère i annesiyle beraber yanına ve himayesi altına aldı. Homère daha çocuk yaşta deha alametleri gösterdi. Hamisinin ölümünden sonra mektepte muallim oldu. Aynı zamanda da şair olarak iştihar etti. İzmirde ticaret için uğrayan seyyahlar onu dinlemeye gelirlerdi.

Homère seyahata çıktı, Mısırı, Habesistanı, İtalyayı, İspanyayı gezerek notlar aldı. Dönüşünde İtak adasında kaldı. Orada gözleri bozulduğu için Mentor isimli birinin yanına mi-

DAĞINIK SATIRLAR

Gecelerin rengini fırçalarken fenerler
Hayalini ruhuma alev gibi bürürdüm;
Şüphelerim daima hislerimi iğneler
Sükûnetin kolunda düşünerek yürürdüm.

Gözyaşındı zapt eden sinemdeki hisarı,
İçli kalbim acırken son açtığın yaradan.
Bakışlarım gizlice aranırdı civarı,
Senin ayak izini silmek için yollardan.

İSMAİL SAFA

safir olarak kaldı. Ondan sonraları daha başka yerleri gezdi ve İzmirde döndü. Fakat artık gözleri kör olmuştu ve felaket seneleri başlayordu.

Vatandaşları tarafından unutulmuştu; alil ve sefil bir halde bestelediği şarkıları söyleyerek dilenmeye başladı. Cymé ye giderek iâşe ve iskânını isteyorsa da orada kendisine bütün körleri iâşe edemeyeceklerini söylediklerinden onları tel'in ederek Phocéé ye gitti. Daha bâzı yerleri gezdikten sonra Chios sahillerinde gördüğü bir çoban onu Bolissos da efendisinin yanına götürüyor ve orada kendisine çocuklara nezaret etmek vazifesi veriliyor ve iyi bir kabul görüyor. Homère onlar için bâzı şarkılarını yazıp besteleyor, Chios da mektep muallimi oluyor ve nihayet refaha karışıyor.

İhtiyar olmasına rağmen seyahat ihtirasına mağlup olarak Sisam adasına gidiyor ve Atina'ya gitmeyi tasavvur ediyor. Fakat hastalanıyor ve İos adasında ölüyor; orada kendisi için bir mezar yapılarak üzerine: «Bu kumsal Homère in ilahi başını örtüyor» ibaresini yazdılar.

Bu efsaneye göre Homère miylattan 1102 sene evvel doğmuştur.

Kadın Edebiyatı

YAŞAR NABI

İki Yeni Eser

SON haftalar zarfında biri tanınmış, diğeri henüz tanınmamış iki kadın imzasını taşıyan iki eser intişar etti.

Bu iki eser üzerinde ben, edebiyatımızın maddileşmeye, hayatileşmeye doğru gittiği bu son zamanlarda, kadın ruhunun, kadın sanatının bu umumi maddileşmeden müteessir olup olmadığını tetkik etmek fırsatını elde ettim. Ve bu iki kitabı okuyup bitirdikten sonra şuna kanaat gedirdim ki sanatkar kadınlarımız, sanatkar erkeklerimizin kayb etmiş ve günden güne kayb etmekte oldukları hayalperestliği ve romantikliği hâlâ muhafaza etmektedirler. Onların eserlerinde hareket hâlâ yalnız hislere inhisar etmekte, hâlâ marazi ruh haletleri kendilerini ve eserlerini te'sir altında bulundurmaktadır. Bu iki eserden ayrı ayrı ve kısaca bahs etmek isteyorum:

Yakut Kayalar

Yazan: ŞÜKÜFE NİHAL

NE kadar şiirli bir isim değil mi? Filhakika kıymetli kadın şairimizin bu ilk olmayan

mensur eseri ismi kadar baştan aşağı şiirle doludur ve bir uzun hikâyeden ziyade uzun bir mensure hissini vermektedir.

Bu eser genç kızlarının ruhunu, ruhi ihtiyaçlarını anlamaktan âciz ana ve babaların ona

eyilik ediyoruz zann ederken nasıl bilmeden betbahtisini hazırladıklarını teşrih etmesi itibariyle içtimai bir kıymeti de haizdir. Bu içtimai tez maalesef eserde luzumu kadar kuvvet ve sarahatle müdafaa edilmemiş, esasen bu mevzu' çok daha geniş mîkyasta bir roman ıycaab ettirirdi.

Hikâyenin kahramanı olan genç kız — ismini bilmeyoruz — bu seksen sahifalık kitapta ana ve babasının yanlış düşünceleri ve kendi

gururu, kendi inatçılığı yüzünden kayb ettiği saadetine hıçkırmaktadır. Kendi kabuğuna çekilmiş olduğu kadar hırçın ve asabi bir ruha sahip genç kızın bu şikâyeti baştan sonuna kadar güzel ve vahşi bir sel haşmetiyle çağlıyor, köpürüyor, bâzan daralıyor, bâzan genişliyor, fakat daima aynı şiddet ve ihtirasla akıyor. Lakin bu hassasiyet ne kadar marazi ve bu hisler ne derece öldürücü... A'ma bir dilencinin çaldığı ney sesi, asabi parmakları altında ağlayan

Nur Tahsin Hanım

keman, boyalar, fırçalar, Haliç, Boğaziçi, Boğaziçinin Yakut kayaları, karanlık ve fırtınalı bir akşamda ayrılış, intihar, yalvarış ve gurun mücadelesi, maddeten ve ma'nen iki ölüm. İşte bütün mevzu' bu... Ne kadar romantik bir dekor içinde ne kadar romantik siymalar ve hisler.

Şükûfe Nihalin nesri nazımından fazla teknik kuvvete sahip. Hatasız, pürüzsüz ve heyecanlı, renkli bir üslup; fakat hikâye için çok az müsait. Bu üslup ancak mensur şiirlerde kullanılır ve onun içindir ki ihtiva ettiği hikâye elemanlarına rağmen Yakut Kayalar bir hikâye olmaktan ziyade bir mensuredir.

Gözlerin Sırrı

Yazan: NUR TAHSİN

GÖZLERİN Sırrı, gazete ve mecmualarda bâzı küçük hikâyeleri imzalamış olan Nur Tahsin hanımın kitap halinde çıkan ilk eseridir.

Doksan sayıfalık küçük bir kitaba sığan bu büyük hikâye şüphesiz ki edebiyat âleminde hadise yapacak kuvvette bir eser değildir. Bununla beraber, henüz pek genç olan müellifesinin bu ilk ciddi eserini ümit verici bulduk.

Sevdiği ve sevildiği genç tarafından sevilmediğini zann eden bir genç kız, bir yanılma eseri olarak, onun sevgisinden büsbütün ümit kestiği bir anda kendisini seven fakat sevmediği bir gençle evleniyor.

Fakat bu izdivaçtan sonra yanıldığını ve yaptığı hatayı anlayınca sevmediği fakat kocası

olan genci, kendi ıztırabını boğarak, mes'ut etmeyi kendisine vazife biliyor.

Biraz girift ve oldukça hareketli olan mevzuun en kısa hulâsası budur.

Hassas ve şair bir genç kız ruhunun tasvirinde — ihtimal bu tip kendisine benzediği için — muvaffak olan Nur Tahsin hanım, on sene Almanyada tahsil ettikten sonra dönmüş bir genç olan Fahri Celal tipinde psikolojik bir hataya düşüyor. Şüphesiz ki hayatı görmüş ve yakından tanımış olması lazım gelen Eahri Celal in, Gözlerin Sırında tasvir edildiği gibi, evinden dışarı çıkmamış marazi bir genç kız hassasiyetine sahip olmayacağı, dünyayı başka türlü göreceği ve aşk hakkındaki telakkileri de başka olacağı muhakkaktır.

Eserde çizilmiş yegâne portreler bunlardır, diğer siymalar silik ve belirsiz kalıyor.

Eserdeki bu psiko-

loji hatalarına rağmen vak'aların hareketi ve bu hareketteki tevazün ve intizam kariî yormadan sürüklemektedir. Bilhassa lisan pürüzsüz ve kusursuzdur. Tanınmış bâzı romancılarımızın bile bozuk ve grammer hatalarıyla dolu bir lisanla yazı yazdıkları bu devirde, zann ederim, pürüzsüz bir lisan da, bilhassa bir müptedi için, çok lehine kaydedilecek bir noktadır.

Bu ilk eseriyle iyi teknik ve lisana sahip olduğunu ispat eden Nur Tahsin hanımdan, emniyetle, çok daha kuvvetli ve olgun eserler bekleyebiliriz.

İHTİYAR

Kim bilir vaktiyle ne kadar şendin...
Belki her meclisin bülbülü sendin
Şimdi nedir böyle sönüp tükendin
Cananın dizinde mihman iken sen...

Gamlamı örülmüş ömrün çelengi
Saçlarında sinmiş donuk kış rengi
Sesinin değişmiş eski ahengi
Güzeller sazında destan iken sen...

Niçin figan olsun dudağında ses ?
Boğulmuş göğsünde her kısık nefes;
İlhamın ufkunda meltem gibi es,
Gönül deryasında tufan iken sen...

Yıllarca dolaştın hayal bağıni
Hicranla geçirdin sevgi çağını
Kaldırdın gönülden aşk otağını
Şairler tahtında sultan iken sen

Belli ki bir gençtin erken kocadın
Dolaşır dillerde ihtiyar adın.

Çubukçu Zade SITKI

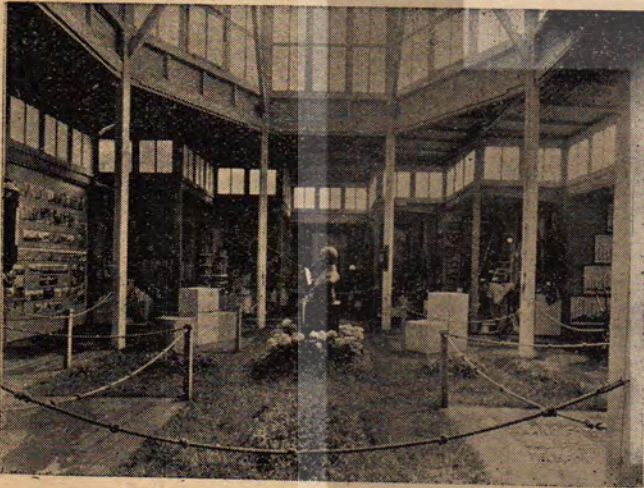

Sergiler ve Harici Ticaret

Milli İktisat ve Tasarruf Cemiyetinin
Muvaffak Bir Eseri

Peşte Sergisinde Türk Paviyonu

Bu Paviyon Cemiyetin Müdürü Dr. Vedat Bey tarafından tanzim edilmiştir.

Paviyonumuzun içinden görünüşü

"Adellerle Türkiye" köşesi

Bundan evvel bâzı sergilere iştirâk etmiş-
tik, fakat ferdi teşebbüslerde hüküm süren ka-

C. nin teşkilatlı teşebbüsü üzerine Türkiye nin
İktisadiyatı beynelmilel bir Sergide layıkıyla

Bursa pazarının köşesi

Paviyonda zeytinyağı ve kömür köşesi

rışıklık yüzünden hiç bir muvaffakîyetli netice temsil edilebilmiştir.
alınamamıştı. Birinci defa olarak M. İ. ve T.

EVET HAYRET EDİYORSUNUZ

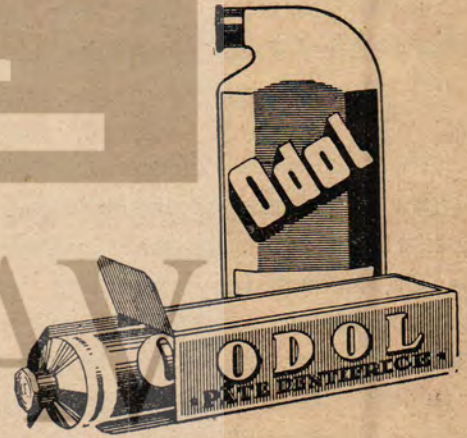
50 yaşında ve pek çok cigara içtiğim halde dişlerim inci gibidir.

Bu ODOL diş ma'cununun her gün istiyimliyle tütün dumanının sui-te'siratından ictinab edilirse tabiatıyla mümkündür.

Tütün içtikten sonra ODOL ile yıkılacak olursa ağzı serinletir ve tütünün fena lezzeti def' olur.

Bu suretle ağız daima serin tutulur ve birisi ile görüşülecek olursa hiç bir zaman utanılmaz.

Evet cigara içiniz fakat ODOL kullandıktan sonra.

Mütareke Acıları

İşgal günlerinin feci' hatıralarını anlatan bu kıymetli kitap Maarif vekâleti ta'lim ve terbiye hey'etince takdir edilmiştir. Bu gibi eserlerin neşrini teşvik eden Ta'lim ve terbiye hey'eti reisi Mehmet Emin Beyefendinin, eserin muharriri Kemaleddin Şükrü beye gönderdiği şu mektup Mütareke Acıları kitabının kıymeti hakkında bir fikir vermeye kâfidir:

"İkdam gazetesinde tefrika suretinde neşr edilen (İşgal Facialarından: Mütareke Acıları) tetkik ve mu-talea edilmiştir. Vatanın uğradığı felaketli günleri, kuvvetli bir görüşle tasvir eden eserinizin, kitap şeklinde Milli kütüphanemize nakl edilmesi memleket ve gençlik için büyük bir kazanç olacaktır. Bu eserin bütün kütüphane ve Okuma Odalarımıza memnuniyetle ta'mim ve tavsiye edileceğini, hürmetlerime terdifen arz eylerim efendim."

200 sahifalı olan bu kitap 75 kuruşa Muhit idarehanesinden tedarik edilebilir...

Sıhhat ve Güzellik

E l l e r

TIRNAKLARI gayet parlak renklerle cilalamanın iyi olup olmadığı hakkında teferruata girişmemekle beraber her halde bu modanın ellere pek fazla gözü çektiğini teslim etmek ıycab eder. Bunu daima hatırda tutarak iri veya biçimsiz elli kimse-lerin bu hususta iytidalden ayrılmamaları elbet tavsiyeye değer.

Etrafımıza bakıp, hele biz şarklıların, ellerimizle ne kadar çok hareket ettiğimize dikkat edersek bu hareketlerin zerafet cihetinden oynadıkları rolün ehemmiyetini takdir ederiz. Bâzan mevzun hareketler âdeta bir eli güzelleştirmeğe yardım ettiği halde bâzan da biçimsiz el ve kol sallamalar en güzel kadının bile ahengini kaçırabilir. Bir kadın eli şemsiye açmak veya fincana çay koymak gibi basit hareketler yaparken, elin sahibine göre ne kadar muhtelif ma'nalar ifade edebilir, ne derece cazip veya sinire dokunur bir hal alabilir. Güzeli eli bir kadın, bir de bunları kullanmağı bilirse çehresinin sair kusurlarına rağmen tamamen çirkin sayılmaz.

Elleri beyaz ve yumuşak tutmak için cildin yağını kurutup damarları şişiren pek sıcak sudan sakınmalıdır. Elleri kışın soğuşundan olduğu kadar yazın sıcaklıktan da korumalı, daima temiz tutmalı, ara sıra yağlı bir kremle beslemeli, yıkadıktan sonra gayet iyi kurulmalıdır. Ellerin sık yıkanmasını istilzam eden işlerle meşgul olanlar daima işe başlamadan ellerine bolca krem sürüp yedirirler ve tırnaklarını da, kazmak isteyormuş gibi, yaş bir sabun parçası üzerine gezdirirlerse, işleri bittikten sonra elleri ılık sabunlu suya batırıp biraz bırakarak yumuşak bir fırça ile yıkamak suretiyle hiç zahmetsizce temizleyebilirler. Ara sıra limon veya hıyar kabuğunun iç tarafı ile oğalamak elleri beyazlatmağa yarar. Tırnak kenarlarındaki derileri kesmekten ziyade daima halis badem yağı ile oğalayarak yumuşatıp arkaya itmeğe alıştırmalıdır. Badem yağı aynı zamanda tırnaklara da tabii bir parlaklık verir ve sertliklerini gidererek kolay kırılmalarına mani' olur.

Bir şişe içinde bir kısım oksijenli su, iki kısım gülsuyu, üç kısım gliserin ve bir kaç damla asil-

bent ruhu (teinture de benjoin) koyup çalkalayarak yapılan sade bir ilacı eller için tavsiye ederken uzun seneler zarfındaki tecrübeme istinad ediyorum. Haftada, cilde göre, bir veya iki defa yarı yarıya badem yağıyla karıştırılmış saf lanolin sürmek, tırnak uçlarının altını limon suyuna batırılmış bir pamuk parçasıyla silmek, alelade eller için kâfi tedbirlerdir. Ellerin belli başlı bir arızası varsa bunun için bir doktorun fikrini almak daha münasiptir.

Tırnaklara her gün bir iki dakika vakf edip hafif penbe bir toz veya merhem ile parlatmak, soyulmağa başlayınca iğrenç bir hastalık manzarası alan hazır cilalar sürmekten elbet daha zarif ve ma'kuldur. Her halde sürülecek rengi açık intihab etmelidir.

Sokağa çıkarken eldiven giymeden ellere yağsız bir krem içirip biraz talk ile pudralamak yumşaklıklarına çok yardım ettiği gibi, eldivenin biraz darca olması da parmakların şeklini muhafazaya hizmet eder.

Yüzünüz Ne Halde?

KIŞIN kullanılan türlü türlü pomatalar ve boyalarla hayli yorulmuş olan yüzler şimdi de bahar rüzgârı ve yaz güneşi ile mücadeleye hazırlanmak mecburiyetinde. Bunun için mücerrep iki ilaç ea'rif ettiler. Günahı söyleyenin boynuna, ben de nakl ediyorum. Cildi her gün terletmek şartıyla bir hafta yüze hiç bir şey sürülmeyecek ve mesamatin içinde birikmiş olması muhakkak bulunan bütün ecnebi maddeler temizlendikten sonra bir hafta her gece yarı yarıya bedem yağı ve lanolin karıştırılmış ve içine bir tutam kâfur katılmış bir krem sürülüp eyice içirildikten sonra yüz ayva çekirdeğini kaynatıp suyuna bir kaç damla asilbent ruhu ve kolonya suyu ilave edilmiş bir losyonla silinecek. Bundan sonra ara, sıra üstüne kaynamış, sıcak süt dökülüp iki saat brakılmış kara turp rendesi yüze sürülüp dört beş saat kurumağa terk edilecektir. Bu tedaviden alınan neticeler inanılmayacak derecede büyükmüş.

Ev Kadınının Bileceği Şeyler

Yünlü elbisenin temizlenmesi.— Yünlü elbisenin temizlenmesi için muracaat edilecek usul ne olursa olsun, işe, elbiseyi eyice silkeleyip fırçalamaktan başlamalıdır. Hiç tozu kalmayınca kirin derecesine göre benzin dolu bir kap içine batırıp hafifçe hamur gibi yuğurmak, veya masanın üstüne yayarak beş kısım suya iki kısım amonyak katarak meydana getirilen bir mayie sertçe bir fırça batırarak tamamen ıslanuncaya kadar kumaşın nesci istikametinde fırçalamak, daha nemli iken ütölemek lazımdır. ıslanınca pek belli olmayacağından lekeli yerleri kumaşın renginden daha açık veya koyu bir tire ile işaret ederek oralara fazla dikkat etmek iyi bir tedbirdir. Pek kirli olmayıp yalnız havı kaçmış, siyah veya lacivert şayaklar için, çay veya çivitli su ile eyice ıslatıp nemli iken ters tarafından ütölemek kâfidir.

Eldivenlerin yıkanması.— Glase eldivenler benzin dolu bir kâseye batırılarak bir kaşıkla sağa, sola sallanır ve biraz haliyle brakılırsa üzerlerindeki kirler gevşer, sonra iki üç defa benzinden çıkarıp sıkarak tekrar batırılır, nihayet tüylü bir havlu üstüne yayılarak ve havlunun ucu ile bilekten parmaklara doğru hafif hafif silerek kurutulur.

Şamua eldivenler için iki tas sığa yakın ılık su hazırlayıp evvela birinde eyice yıkamak, sonra ötekinde çalkalamak lazımdır. Tüylü bir havlu arasında kurutmağa terk etmeli, bir saat sonra havlunun kuru kısmına sarmalıdır. Eldivenler tamamen kurumadan parmaklar biraz çekilerek şekil verilmek eyidir.

Kunduraların temizlenmesi ve muhafazaları.— Açık renk deriler biraz sabunlu ılık suya veya limon suyuna batırılmış bir pamuk parçasıyla temizlenir. Esaslı lekeler varsa benzin ile silmek caizdir. Sonra süt ile silerek yalnız beyaz cila ile parlatmalıdır.

Veni kunduraları giymeden evel bir iki defa (üçer gün fasıla ile) atlarına kaynamış bezir yağı sürülürse ömürleri uzun olur. Sıkı kundurayı ayağa giyip sıkın yerinin üzerine ıslak bir bez yayarak kuruyuncaya kadar çıkarmamak ayağın şekline göre genişlemesine yarar. Rugan iskarpinler giyilmediği

zaman vazelinle yağlayıp ipek kâğıtlara sarılarak brakılırsa uzun müddet çatlamaz, yeni kalırlar. ıslanan kunduraları ateşten uzak ve havalı bir yere brakmalı, kurumasına yakın biraz lanolinle oğuşturmalıdır. Böylelikle sertleşmelerinin önüne geçilebilir. Kunduralara kifayet edecek kadar kalıp bulunmadığı zaman ince uzun bir ilaç şişesi bu maksadı pek a'lâ te'min eder.

Ütüleri temizlemek için.— Ütüleri temiz ve kaygan yapmanın en iyi usulü sıcak iken bir mum parçası üstüne sonra bir kâğıda sürerek bu ameliyeyi bir kaç kere tekrar etmektir. Kolah şeyler için kullanılan ütüler ara sıra kaynar sabunlu ve sodalı su içinde yıkanmağa muhtaçtır. Ütünün altı paslanırsa sıcak iken zımpara kâğıdına sürerek temizlemelidir.

Sabunu kurutmak.— Sabunu ruzgârlı bir yere dizmeli, güneş ve ateşten uzak bulundurmalıdır.

Öte beri yapıştırmak.— Ev içinde yapıştırılacak eşyaya hemen her zaman tesadüf edilir. İyi yapışmanın sırrı ikidir: 1) Tutkal gayet sıcak ve mayi' olmalıdır ki eyice nüfuz etsin. 2) Yapıştırılacak yer tozdan ve evelden kalma zank parçalarından beri bulunmalıdır.

Tutkalın ihzarı: yirmi beş dirhem soğuk su içinde iki saat kadar brakmalı. Kabı ile beraber sıcak su dolu bir tencereye koyarak benmari usulü ile kaynatmalı ve kullanıldığı kadar soğumamasına dikkat etmelidir. Tutkal beş altı gündan fazla dayanmayacağı için azar azar ve taze yapmak muraccaktır. Dayandığı kadar kullanmak iycab ettikçe doğrudan doğruya ateşte ısıtarak sonradan ben-mariye konabilir. Tutkalın pek koyu olması arzu edilirse kaynatırken içine bir diş sarımsak atarak sonradan çıkarmalıdır. Yapıştırılacak sathın sarımsakla oğulması da yardım eder. Tabak, çanak gibi şeyleri yapıştırmak için tutkala bir kaç damla gliserin ilave etmek lazımdır.

Aynaları, Camları temizlemek.— Bunun için yaş bir bezi çivide batırarak silmek çok eyidir. Bez gaz ile ıslatılmış olursa sineklerin konmasına mani' olur. Parlatmak için gazete kâğıdı bir top haline getirilip oğulur ve kirlendikçe sık sık değiştirilir.

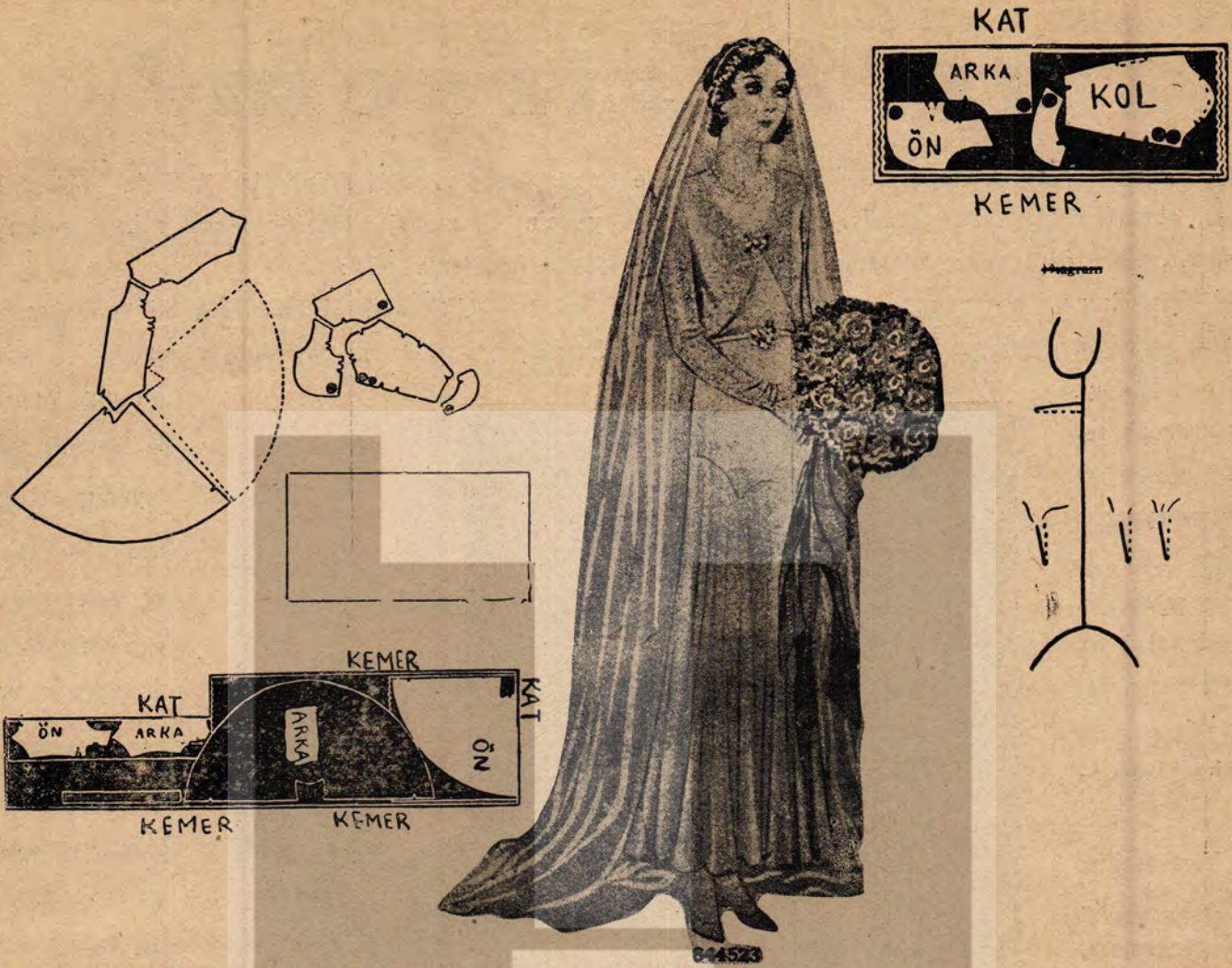
Bu yaz modaları yeknasaklıktan çekiniyor

DİKKAT ederseniz göreceksiniz ki bu yaz modellerinde, bir kaç nokta müstesna umumi kaideler pek az olduğundan yeknasaklıktan eser yoktur. Resmimize bakınız. Bir birine benzeyen iki elbiseye tesadüf edilmeyor. Soldan başlayarak en başta kırmızı bir «redengot» ki, yukarı kısmı bolero tarzını andırıyor. Onun yanında mavi zemin üzerine

beyaz çiçekli emprimenin düz mavi ve beyaz kumaştan süsü var. Fıstıklı ve bej renklerinin imtizacından doğan şu elbisenin üstündeki bej jaket hoş değil mi? Ya onun yanındaki penbe çiçekli gri fuların toz penbe jilesi ile aynı renkten geniş şapkasına ne dersiniz?

ELBİSE KALIBIMIZ

GÜL ayları gelin aylarıdır derler. Bu mevsimde düğünler çok olur. Biz de bari bir gelin elbisesi kalıbı verelim dedik. Resmimizde gördüğünüz model bolerolu veya bolerosuz giyildiğine göre akşam üstü veya gece tuvaleti vazifesini de görebilir. Gelin kalıbın ta'rifine. Elbiseyi yapmak için: doksan santim eninde beş metro beyaz ipeklî, aynı ende bir metro bir çeyrek de dantel lazımdır.

Elbise kolsuz, yalnız bolero kolludur. İyicabında kumaştan kol yapılmak arzu edilirse aynı kalıptan çıkarılabilir. Evvela kumaşı yere yayıp resimde gösterildiği yerlerden katlayarak üstüne kalıpları iğnelemeli sonra kesmelidir. Beden için ön ve arka parçaları için ayrı kalıp, etek için ise her iki taraf için aynı kalıp verilmiştir. Bedenin ön parçasının koltuk altındaki iki ufak işaretler ise kol kalıbındakilere tekabül ederek kolun bedene birleştirilmesini kolaylaştıracak olan nişanları gösterir. Bedenin omuz dikişleri ve koltuk altına gelen pensleri makinaya çekildikten sonra ütü ile açılarak kol takılıp ütülendikten sonra beden yan dikişleri ile kol-

larınki boydan boya bir çırpıda dikilirse daha iyi olur. Beden hazırlandıktan sonra eteğin ön ve arka parçaları evvela birbirine sonra da eteğe bitleştirilir. Eteğin başkısı için en zarif usul uca piko yaptırarak sonradan bu pikolu kenarı gayet ensiz olarak içine kıvrıp bir iki sıra gayet sık makina yürüterek bastırmaktır. Beden için verdiğimiz ta'limat hem fistana hem de dantel boleroya şamildir. Dantelin kenarlarına gelince şayet dantel kalınca ise etrafını şöyle ibrişimle biraz büke büke dikivermek kâfidir. Pek ince ise o zaman etrafına ipeklî kumaştan bir biye veya ipek sutaş çevirmek hem manzara, hem de sağlamlık için hayırlıdır. Esvabın belinin sım sıkı oturması arzu ediliyorsa resimde görülen şekilde ön taraftan iki ve arka taraftan dört pens ile bu da te'min edilebilir. Kuşak konulacaksa bu pensler hemen hiç lazım değildir. Modelimizi gelin esvabı olarak kullanmağa ihtiyacı olmayanlar için de kalıbın kol ve etek kısımlarında işaret ettiğimiz yerlerden kesip kısaltarak ve yakaya etekten parçayı çevirecek hoş bir tuvalet meydana getirmek imkânı daima mevcuttur.

MUHİT de Yeni Bir Sahife

Dert Ortağı

Her Ay Kari'lerimizin Müşküllerini Hall Edecektir.

ÖMRÜNDE bir sırdaşa, dert ortağına ihtiyaç hiss etmeyen mutlular nadirdir. Dert her türlü derttir; büyüğü, küçüğü olmaz. Bir de mücerreptir ki insan meçhul bir kimse ile daha iyi dertleşebilir. Hristiyanların günah çıkartma âdetlerinin bu kadar revaç bulması da bundan ileri gelse gerektir.

Biz de burasını düşünerek kari'lerimizin müşküllerine mahsus bir sahife te'sis etmeğe karar verdik. Mesela ailece bir üzüntünüz mü var; çocuğunuz mu huysuz; yeni yaptırduğunuz evin döşenme tarzında tereddüttemisiniz, ev işleri hakkında öğrenmek istediğiniz bir şey mi var;

saçınız mı dökülüyor; halınızın üstüne sobadan kurum mu aktı, her nedense hayattan bir şikâyetiniz mi var, velhasıl her derdinizi bize yazınız.

Alacağımız mektuplara sıra ile elimizden geldiği kadar cevap vermeğe çalışacağız. Hususi cevap arzu edenlerin *pullu* ve adresli bir zarf gönlermeleri lazımdır. Müşkülleriniz her ne olursa olsun benimseyerek samimiyetle size yardım etmeğe âmadeyiz. Mektuplar MUHİT de «Dert ortağı» adresine yazılmalı ve mecmuada intişar edecek cevaplar için rumuz ta'yin edilmelidir.

Esirgeme Derneğinde Gördüklerim

(15 inci sahifeden devam)

BAHÇEDEKİ iri dudun altında a'za hanımefendilerden bir kısmını resmi alınırken ben de taş avluda, para müjdeleyici hafta sonunun sevinciyle gülümseyerek sıralarını bekleyen işçi kadınların arasına giriyorum.

Çarşafı, kirpikleri dödülmüş, gözleri kanlanmış ihtiyar, altmışlık bir nineye sokuluyorum...

Derdini yalnız yanaklarından süzülen yaşlar söylüyor... Dilinin anlatmağa varamadığı acısını bana yanındaki, başı örtülü, yeldirmeli taze fısıldıyor:

— Arslan gibi dört kız evlat gömdü zavallı... Şimdi bir tanecik torunu var, onu okutmak, beslemek için iş işliyor...

Kirpiksiz yaşlı gözlere, nice ızdıraplara karışan koca yaş yükünün altında bükülen, kanburlaşan bele bakıyorum... Titrek elin uzattığı ince oyalı, motifli örtüye bakıyorum...

— Demek bunları sen işledin ninecik? diyorum.

Başını sallıyor. Hıçkırığı andıran bir sesle, fazla tafsilata girişmeden, bütün kudretini kışalığından alan şu üç kelimeyi mırıldanıyor:

— Ne yaparsın evlat!.. diyor.

SIRALARIN birine oturmuş, bu boş dakikasını da yavrusuna vermiş olmak için kırmızı bir çocuk

yeleği ören genç kadına yaklaşıyorum...

Gülümseyerek yüzüme bakıyor. Bana mı, etrafındaki arkadaşlarına mı söyleyor bilmeyorum.

— Ahmede yapıyorum... Evdeyken buranın işinden başımı kaldırmağa pek vakit olmuyor... Tığı, yumağı üstünden eksik etmeyorum... İşte böyle, fırsat kollayorum boyuna... diyor.

Ahmedin, aynı yaşta, bir de Hasan isminde kardeşi varmış. İkizler daha gök yüzünü, güneşi görmeden babaları Çanak Kalede şehit düşmüş. Genç dul yatalak anasına bakmak, ikiz yavrularını büyütmeğe için Esirgeme Derneğinin şifa verici gölgesine sığınmış... Ve işte böylece seneler geçmiş... Kim bilir ne acılar, ne korkular saklayan kara seneler...

— İkizler kaç yaşında şimdi? diye soruyorum.

Genç yüzlü, yorgun ihtiyar gözlü kadın nurlu bir gülümseme ile ağzını yaya yaya:

— Galiba on ikisini sürüyorlar... Maşallah tepemden bakıyorlar ikisi de... diyor...

Gözleri, yılların ötesinde, onların sayesinde kavuşacağı rahat ve huzurun hulyası ile kuvvet alarak yine kısıla kısıla örgünün ilmiklerini sayıyor...

Ahşap evin taş merdivenlerinden sokağa inerken, Derneği yaratan bu sabırlı insanların hepsine, sade memleket ve san'at namına değil, önüne serdikleri renk renk oyalı, çiçekler ve yapraklarla, gönüme ancak bin bir gece masallarının bahçelerinden toplanacak zevk ve vecdi aşıladıkları için de ayrıca teşekkür ediyorum.

Dört Taksim İki

(23 üncü sahifeden Devam)

üzüleceğini düşünerek kuvaförde başka bir hanım ile sıramızı değiştirdim...

Efserin arkasında birdenbire peyda olan Necla söylüyor, söylüyordu. Arkasında, bir sürü paket yüklenmiş olan Atif bey vardı. O da derdini döktü:

— Valde hf. ye rastladım. Lutfen refakatimde yemek yemelerini rica ettim amma bir türlü kabul ettiremedim. Oğlumla randevum var dediler de bir daha demediler.

İbrahim kesik bir sesle :

— Kuvaförde işiniz olduğunu söylemiş idiniz, ben de Efser ile... demeğe çalıştı amma olmadı. Necla dinlemeyordu bile.

— Haydi, diyordu. Ben sanki beraber yemek yiyemeyeceğimizi söylediğim zaman ne kadar üzül-düğünü fark edemedimmi zann ediyorsun? Evladının kalbini ana okumaz da kim okur ayol? Gel bakalım, nereye gidiyoruz?

Efser Atif beye baktı. Bu mesele ilanihaye böyle sürüklenemezdi. Ne olursa olsun bir şeyler yapmağa, bir çare aramağa karar verdi. Gülerek ellerini çırttı:

— Hf. siz İbrahimi alınız, Atif bey de beni da'vet etsin. Dört taksim iki. Tamam. Yaşasın! deyerek elinden paketlerini zorla alıp orada bir masaya braktı ve Atif beyin koluna giriverdi.

EFSER karşısında sessizce yemeğini yeyen ağır başlı adamı eyice tetkik ettikten sonra kararını verdi ve söze başladı :

— Atif bey, cür'etimiz ma'zur görünüz. Size soracağım suale doğru cevap isterim. Siz Neclayı gerçekten seviyormusunuz?

— Evladım yerinde olmamıza rağmen sualinize doğrudan başka cevap vermek imkânım yok. Benim Necla Hf. ye ne kadar düşkün olduğum artık pek ma'lûm bir şey.

— Demek ki bugün sizinle izdivacı kabul etse me'sut olacaksınız?

— Mes'ut mu? Ne olacağımı bilmem ifade edecek kelime var mı... Halbuki o bu fikre hiç yanaşmıyor. Bu hususta zerre kadar ümidim yok.

— Pek a'lâ. Mademki nasıl olsa ümidi kesmişsiniz, bırakınız ben size biraz yardım edeyim. Muvaffak olursam ne a'lâ. Olamazsam zaten ortada fol yok, yumurta yok. Gelin sizinle bir ittifak edelim. Benim yaşımın küçüklüğüne bakmayınız. Hiss etmek ve bedbaht olmak hususunda kalbim sizinkinden daha genç değil. Şu işi başarabilirsem bir taşla iki kuş vurmuş, her ikimize de hizmet etmiş olacağım. Fa-

kat siz de yardım edeceksiniz. Söz verin ne olur. Bakın ben planımı anlatayım...

Saatlerce heyecanla konuştular. Lokantadan çıkarken ikisinin de yüzü gülüyordu. Atif bey Efseri bir otomobile bindirirken hürmetle elini öperek: «Dünya ve ahret evladım ol kızım.» dedi ve «Zaten iş oraya varacak, merak etmeyin.» cevabını aldı.

KULÜPTE, danstan yanakları kızarmış, saçları biraz dağılmış haliyle pek güzelleşen Necla oğluna, kendisine soğuk bir şey getirmesini söyleyerek balkona çıkıp geniş bir koltuğa atıldı. Açık pencereden, odada konuşanların sesi işitiliyordu. Tuvaletinin kusurlarını ikmal eden Necla birden kulak kabarttı. Onamı öyle gelmiş yoksak kendi isminimi işitmişti?... Dinlemeğe başladı. Oldukça müstehzi bir ses biraz da acıyarak söyleyordu:

— Canım bunda şaşılacak bir şey yok amma insan ne de olsa acıyor işte. Zavallı Necla! Nereye gitsek Efserle Atif bey bir arada. Dans ederken birdenbire kayboluyorlar, bir daha koydunsa bul. Oğlumun yanından ayrılmayayım diye zavallı kadın belli etmemeğe çalışıyor amma...

— Yok hiç oğlunun hatırı için öyle şey olur mu? Bana kalsa Necla gibi ince bir kadının hesapları da incedir. Ya Atif bey hoşuna gitmiyor, yahut da artık otuz sekizinde bir kadının Efser gibi müstesna bir genç kızla rekabete girişemeyeceğini takdir etmiş, işi oluruna bağlamıştır. Artık görünen köye kılavuz ister mi ya? Mesele meydanda. Yalnız akıllı kadın mağlubiyetini eyi hazm ediyor. Ben zaten Neclayı pek beğenirdim. Bu meselede büsbütün gözüme girdi.

Zavallı Necla neye uğradığını şaşırmişti. Demek kendisine acıyorlar, Atif beyin genç ve güzel bir kıza kendisini feda etmesini de pek tabii buluyorlardı ha? Otuz sekiz yaşındaki bir kadınla müstesna bir genç kız! Aman yarabbi İbrahim de şimdi büfedden gelip onu böyle kızarmış gözlerle, eşarpını didikleyen titrek ellerle görecekti. Birden omuzunda müşfik bir elin temasını duyarak başını kaldırdı; mahzun ve müteyeyyiç kendisine doğru eğilerek: «Necla, ruhum, neden ağlayorsun?» diye soran Atif beyin kolları arasına hınçkırarak atıldı ve orada inledi: «Atif, al beni, bu zalim insanlardan uzağa götür. Beni yalnız sen anlıyorsun. Gidelim! Gidelim!»

BİR kaç hafta sonra yeni gelin güvey Neclayı görmeğe gelmişlerdi. Bir aralık salonda yalnız kalan Atif keyle Efser birbirine bakıştılar ve aynı zamanda dudaklarından şu kelimeler döküldü:

— Babacığım, mersi.

— Mersi kızım.

Evliya Çelebi Bursada

(37 nci sahifeden devam)

Çulha dükkânları yapılmıştı. Bu dükkânların pencereler dere üstüne açılırdı, üstleri de Kurşun kaplı toloz Kemerlerle örtülmüştü. Köprünün iki başında Kal'e kapısına benzeyen iki demir kapı vardı ki kapandığı zaman köprüye girmenin imkânı olamazdı. Köprü bir gözlü idi. Bursanın içinde ve kenar mahallelerinde büyüklü küçük-lü kırk kadar köprü sayılabiliyordu.

Şehrin meydancıklarındaki ulu çınarlar ve sokaklarındaki salkım söğütler sıcak yaz günlerinde etrafa latif ve serin gölgeler salardı.

Bursanın mesireleri.

Bursalılar Evliya Çelebiye senede gün başına birer mesire mi z vardır" deye öğünmüşlerdi. Evliyaya nazaran

Bursanın mesireleri üçyüz altmışı buluyordu. Pınarbaşı mesiresinde yalçın kayalar arasından buz gibi sular çağlardı. Mevlevihane mesiresinde haftada iki defa mukabele olur; "semaü-safadan sonra çimenzar sahrasında çok çok dil'ârâ ve üftadeler zevku-safaya üftade olurlar" dı. Keşişdağı (1) eteğindeki Murat Sultan mesiresinin ulu çınarlarına salıncaklar kurular, "yârân ve dilberân salınp birbirlerine salıncak kolanı çekerler" di. Fıstıklı mesiresi, Karanfilli, Kaplı Kaya teferrüçgâhları "ârâmgâhı-hûban" olan yerlerdi.

(1) Uludağ.

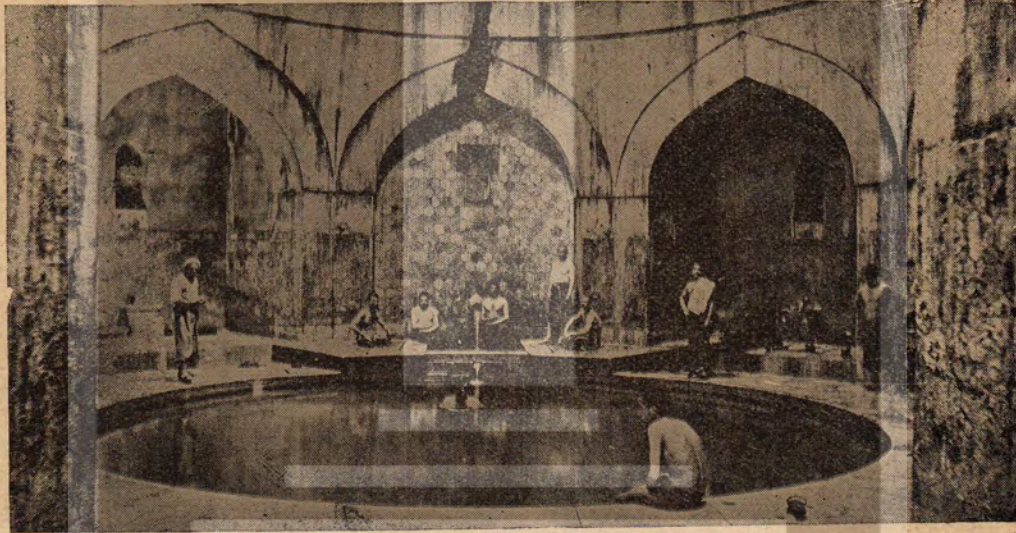
Bursalılar, meşguliyetleri, kıyafetleri.

Evliyanın zamanında Bursanın "nicebin samur kürk-lü, muhteşem, anka bazirgânları var" dı. Kübera ve a'yan sınıfından gayrı halkı esnaftan ibaretti. Güçlerinin yettiği nispette "gûnagûn libası-fahir" giyerlerdi. Cümle halkı hoş-sohbet, eğlenceyi sever insanlardı. Meşguliyetlerinin başlıcasını ipekçilik teşkil ediyordu. "Mahbub ve mahbubesi gayet çok olup mümtaz ve dil'âra civan-larını şuara meth ederek şöhretgir etmişlerdi".

Bursanın mahsulât ve ma'mulâtı.

Has beyaz somunu, kebabları, beyaz tahan hêvaları meşhurdu. Sularının eşi bir memlekette yoktu.

"İlik gibi süzme bozaları, Handan bey şerbeti, Petreli oğlu şerbeti, Karanfilli şerbeti, Sencah oğlu şerbeti" gayet meşhurdu. Kırk türlü armut yetiştirdi. Bir nevi' sulu

YENİ KAPLICA

"Evvel binası muhtasar imiş Süleyman Han buraya gidüp nakris marazından şifa bulunca veziri Sarı Rüstem paşaya şunda binayı-muazzam bir hamam bina eyle deyu ferman buyurmağın.. " Seyyahatname. C. II; S. 23-24.

ve güzel kirazı vardı. "Hele kestaneleri rub'u-meskûnda olmak ihtimali yoktu ki her bir tanesi kırk dirhem gelirdi." Bursanın en büyük mahsulü ipek olduğu cihetle Fledar sahrasını baştan başa dutluklar kaplamıştı. "Gûnagûn la'l kadife işlenirdi ki firengistanın Cenevesinde işlenenlerden güzel" idi.

Bursa alacası, Bursanın mavi bezleri, peştemalları, ipekli Bursa keseleri, fitil ibrişimi, çatma nakışlı kadife yastıkları nam vermişti.

Reşat Ekrem

Edebiyat Fakültesi Tarih Asistanı

Annelerle Hasbıhal

(19 uncu sahifeden devam)

«gâne kuvvei-hayatiyesidir. Demek çocuğum sevmek «kabiliyeti ile ve beni severek, kendini bana ve bilvasıta «cemiyete vermiş, teslim etmiştir. Ya bu muhabbetli gün- «lerde yavrum bana ince ince ve tatlı tatlı tebessümlere; «de başlamamıştıydı... Onun ruhunun bu ikinci cilvesa «ve ifadesi olan tebessüm ve neşe hadisesi de ban «ne söyledi biliyor musunuz?

«Çocuğum bana muhabbetiyle kendini teslim eder- «ken, benden tebessümiyle hayatı, hayatının neş'esini «isteyordu...

«Ve sanki muhabbetle bana diyordu ki: yaşayaca- «ğım, sizi seviyorum, senin ve bütün dünyanın olaca- «ğım. Ve tebessümiyle ilave ediyordu: yalnız beni ken- «dinize göre yoğururken incinmemem ve harap olmamam «için ruhuma bu küçük tebessümlerimle ifade etmek «istediğim neş'enin ahenk ve havasını doldur anne...

«Kadın; zaferden şüphe etme, hayatı yaratmayı Al- «lah sana bahş etmişken onu hüsnü-idare etmekte ka- «dir olabileceğine inanmalısın... Evladının ruhunu baha- «rın bir filizini sapından kırar gibi kırmadan büyütme ye «ahid et...

«Annelik şerefiyle gönlün parladığı gün kendi ha- «yatının diğer ezvakımı bir kitabı kapar gibi kapa...

«Ve kendi kalbini çocuklarının neş'esine bağla... «Aziz anne, bu kâfi değil fakat; vazifene başlamadan «eyilik yapayım derken fenalık yapmamak için çocukta «neşe ne demektir, bu ilmi kanunları ve tatbikatiyle ve «bütün teferruatıyla öğren; sonra çocuğunun hususiyeti- «ni, zevk ve ihtiyaçlarının irsi ve hnsusi tipini, miyma- «risini yap.

«Çocuğum neşe için tabiat, güzellik, renk, tenevvü', «ses, hareket ve bunların heyecanını ister.

«Çocukta neşe yaşatmak, ruhunun tam ve tabii «ahengini vermektir. İçtimai sıkletler altında ezilen ru- «huna boşalacak menfezler yaratmaktır.

«Fakat bir mürebbi ana bilmeli ki bir köy çocuğu «ile şehir çocuğuna neşe vermek ne aynı şey, ne de «aynı gaye olamaz.

«Yine bir mütefekkir, bir asil, bir çiftçi, bir orta «sınıf halka neşe vermek ne aynı yol, ne de aynı ga- «yede olamaz. Eğer bu muhtelif tipteki çocukların bir- «leşmesi gaye ise yine mürebbinin usulleri değişir...

«Sevgili anne, kaş yapayım derken göz çıkarmak «tehlikesi daima vardır...

«Yavrularım doğar doğmaz ruhlarında üç kuvvetli «akış gördüm: *Muhabbet, gülmek* (neşe), *ağlamak*.

«Muhabbetle bize atılan çocuk bizden neşe ile «sevgi istiyor; Bunları bulamayınca ağlamakla yalvarı- «yor ve icbar ediyor. Bunlara tabii mecralarını vermek «güçlüğünü hayatımızı ona vakf etmekle yenebiliriz.»

Bir Heykeltraş

(32 nci sahifeden devam)

sonsuz zindandan kurtar!) deye bağışmalarını duy- «makta Tanrının da bilmediği ve tatmadığı bir zevk ve bir gurur var. Sonra, ne ilahi bir mu'ziplik ve zulüm zevkî var! Varsın ismim bu fani insanların meçhulü kalsın. Ben biliyorum ya, ben her taş ve mermerde gizlenmiş ve zincirlere vurulmuş olanla- «rın varlıklarını ve hürriyetlerini kendisinden dile- «dikleri ilahi san'atkâr olduğumu biliyorum ya!

Sesine bir az düşman bir asabi eda gelmiş, yüzünden o müstehzi ve memnun ma'na çekilmişti.

— Yalnız insanların haberleri yok. Sefil kı- «yafetim ve düşük omuzlarımla, yırtık kunduralarımı sürükleyerek yanlarından her geçişimde, ta'zim ile önümde eğilmeyorlar da istikrah ile baş çeviriyorlar. Fakat zann etmeyin ki bundan dolayı müteessirim.

Bir dakika sükûttan sonra bir hamlede sordu:

— Müteessir olmayışımın sebebini tahmin edebiliyor musunuz?

Hayatın en zalim ve kahir darbeleriyle de dı- «varları sarsılmayan muhayyel dünyasına ihtiyar beni de almış, beni de sokmuş gibiydi. Bir an ciddiyet- le düşünerek söyledim.

— İnsanların muvakkat ve âciz bir gölge ol- «malarından dolayı olacak.

Başını salladı.

— Evet, bir az da bundan. Ancak asıl şunun için ki, insanlar beni bilselerdi yarın dünyanın her tarafını benim heykelimle süslerlerdi. Halbuki, artık Mikelanj gibi dâhiler gelmiyor. San'atkârlar cüce- «leşti. Benim heykelimi yapacak olanların cılız elle- «rinden çıkacak eserler, aman yarabbi bunlar ne gülünç, ne kötü şeyler olacaktı!

Sustu, ve uzakta sarı bir sahranın sırtları ile hemhudut olan gurubun enfes, eşsiz kızılığına baktı.

— Güzel... Lâkin ben heykeltraşım, yalnız bir heykeltraşım. Onun için de renkler beni alâkadar etmez.

Dargın gibi ayağa kalktı.

— Buraya beyhude gelmişiz. Müzede tek hey- «kel yokmuş, yarın her halde Ankaradan giderim, deye söylendi. Ve kim bilir kaç yazın güneşini ve kaç kışın yağmurunu yemiş olan şapkasiyle hafif bir selam verdikten sonra ağır, çok ağır bir yürü- «yüşle uzaklaştı; Mahalle evlerinin arasında kendisi- ni kaybettilim.

İhtiyar adamın kim olduğunu kimse bana an- «latamadı. Ve dediği gibi ertesi gün Ankaradan gitmiş olacaktı ki, bir daha ona tesadüf etmedim...

ABONE ŞERAİTİ

(Posta ücreti dahil)

Türkiye için: Seneliği 6 lira
Altı aylığı 3 lira**Ec. Memleketler için**

Seneliği 4 dolar

MUHİT*Resimli Aylık Aile Mecmuası*

Baş Muharrir: AHMET CEVAT

Adres: Dilsizzade Hanı, No. 1-2

Telefon: 24118-Posta Kutusu 706

Muhit Neşriyat Limited Şirketi tarafından
neşr olunur.Her nüshada:
bir elbise kalıbı
ve metin harici
tablo
bulunur.**Fihrist****Muharriri Sahifesi****Memlekete Dair:**

Sınıflar arasında ahenk	Ahmet Cevat	1
Esirgema Derneğinde gördüklerim	MEB.	14
İş Limited Şirketi		26

Edebiyat, San'at, Lisan:

Klasiklerin tercüme ge tab'ı	Abdülhak Şinasi	3
Sekizinci resim sergisi	Muhiddin Doğan	11
Mendelssohn	MEB.	43
Stéphane Mallarmé	Yaşar Nabi	52
Homère		64
Kadın edebiyatı	Yaşar Nabi	66

Çocuk Ruhiyatı:

Çocukta neş'e	Mustafa Şekip	17
---------------	---------------	----

Tarih:

Evlüya Çelebi Bursada	Reşat Ekrem	34
-----------------------	-------------	----

İlim ve Fen:

İlim Âleminde		8
Fen aktüalitesi (1)		48

Hikâye, seyahat ve Tiyatro:

Dört Taksim iki (2)	Edibe Saim	20
Bir Heykeltraş	Nahit Sırrı	30
Soysop illeti	Emine Saffet	38
Neden Öldüler? (3)	Kâmran Şerif	45
Bir otomobil kazası	Canikoğlu Avni	56
Bir sinek yüzünden (4)	Düring Diebitsch	60

Şiirler ve Nesirler:

Yuva	Halide Nusret	5
------	---------------	---

Muharriri Sahifesi

Ibrahim Alaeddin	16
Emin Halil	44
Fevziye Aptullah	50
Vahdet Gültekin	50
Arif Hikmet	50
Esat Demir Ay	50
Kemal Tahir	51
Namık Semih	51
Nihat Turgut	51
R. Gök Alp	51
Turgenev	55
İsmail Safa	65

Kadın Sahifeleri:

Eller	70
Yüzünüz ne halde?	70
Ev Kadının bileceği şeyler	71
Moda	72
Elbise Kalıbımız	73
Ne pişirsem?	74
Çocuğunuz ne kadar uyuyor?	75

Müteferrik:

Büyük Gazi ve Amerika	Kâzım Sevinç	6
Güneş banyoları nasıl yapılır?	Selim Sırrı	24
Belgrat Sulh Konferansı		27
Dünyada Sütçüler (1)		28
Karada ve suda işler bir gemi (1)		33
Evlenmeden (5)		58
Peşte sergisi		68

(1) Popular Science (2) Good House Keeping (3) Readers Digest (4) Uhu (5) Physical Culture.
Kapak Woman's Home Companion dan.